Пред портите на духовната наука

GA 95

Рудолф Щайнер

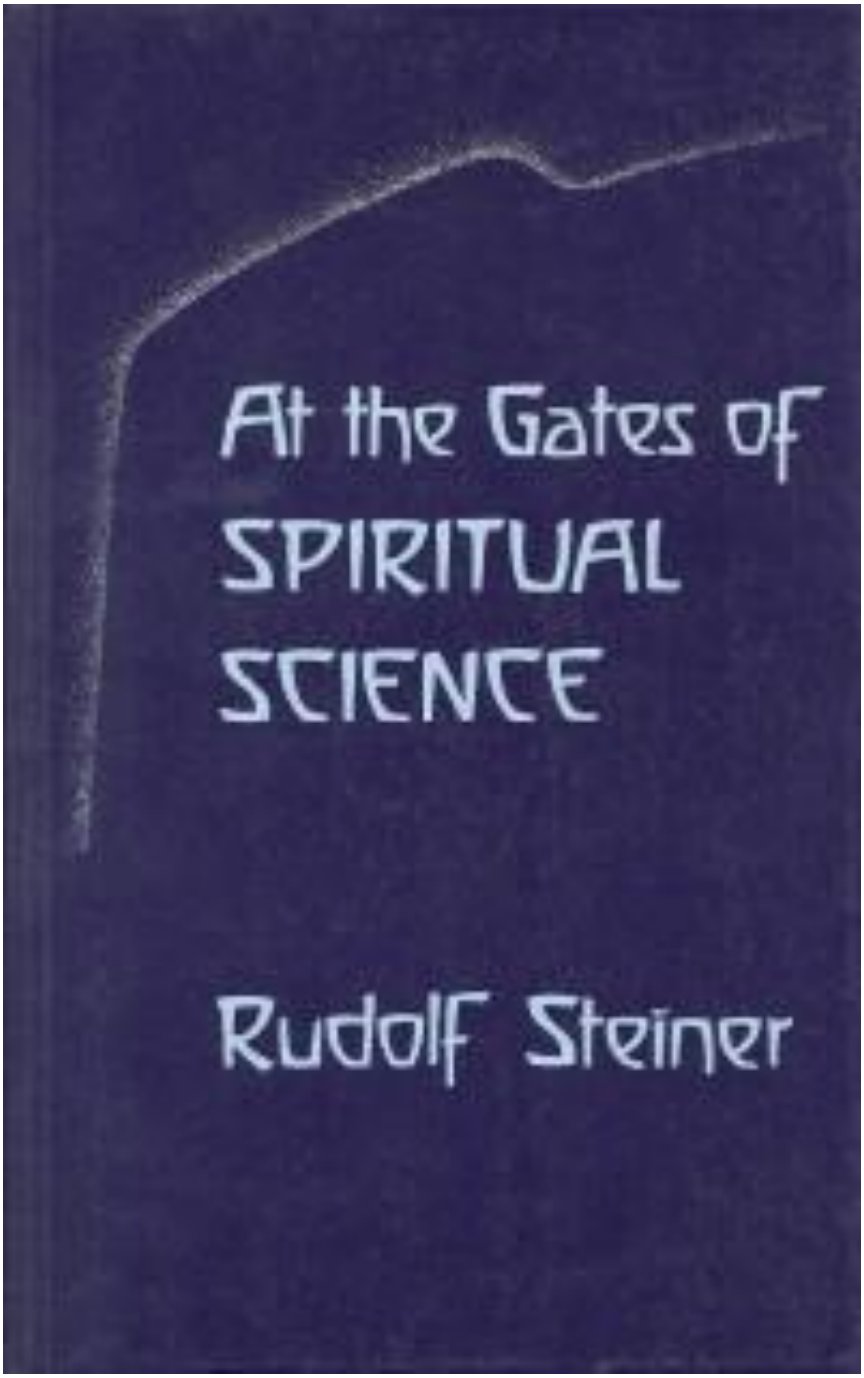

Тези ранни лекции са добро въведение в идеите и съдържанието на антропософията. Щайнер обхваща широк кръг от теми, включително същността на човека, трите свята, живота след смъртта, кармата, еволюционните епохи и пътя на вътрешното развитие. Тази книга е отлично допълнение към основните книги.
Преведено от Е. Х. Годард и Чарлз Дейви от текст, състоящ се от бележки, направени от член на публиката и нередактирани от лектора. Томът в пълното издание на произведенията на Рудолф Щайнер е озаглавен: „ *Пред Творбите на Теософията“* .

I.	Съществото на човека	22 август
II.	Трите свята	23 август
III.	Животът на душата в Камалока	24 август
IV.	Девачан	25 август
В.	Човешките задачи във висшите светове	26 август
VI.	Възпитанието на децата; Карма	27 август
VII.	Действието на закона за кармата в човешкия живот	28 август
VIII.	Добро и зло. Индивидуални кармични въпроси.	29 август
IX.	Еволюцията на Земята	30 август
X.	Прогресът на човечеството до атлантските времена	31 август
XI.	Следатлантските културни епохи	1 септември
XII.	Окултно развитие	2 септември
XIII.	Ориенталско и християнско обучение	3 септември
XIV.	Розенкройцерско обучение — Вътрешността на Земята — Земетресения и вулкани	4 септември

1. Същността на човека

Тези лекции са предназначени да дадат общ преглед на цялата област на теософската мисъл. Теософията не винаги е била преподавана така, както е днес, в лекции и книги, достъпни за всички. Преди се е преподавала само в малки, интимни групи, а познанията за нея са били ограничени до кръгове от Посветени, до окултни братства; обикновените хора са били предназначени да имат само плодовете на това знание. Не се е знаело много за знанията или дейността на тези Посветени, нито за местата, където са работили. Тези, които светът признава за велики хора на историята, всъщност не са били най-великите; най-великите, Посветените, са били държани на заден план.

В хода на осемнадесети век, по един съвсем незабелязан повод, един Посветен се запознал за кратко с писател и изрекъл думи, на които писателят не обърнал особено внимание по онова време. Но те подействали в него и по-късно породили мощни идеи, чиито плодове са в безброй ръце днес. Писателят бил Жан-Жак Русо.[1]Той не беше Посветен, но знанието му произлизаше от такъв.

Ето още един пример. Якоб Бьоме,[2]Един ден чирак на обущар седял сам в магазина, където не му било позволено да продава нищо. Влязъл един човек, направил му дълбоко впечатление, казал няколко думи и си тръгнал. Веднага след това Бьоме чул да го викат по име: „Яков, Яков, днес си малък, но един ден ще бъдеш велик. Внимавай какво видя днес!“ Между Бьоме и неговия посетител, който бил велик Посветен и източник на мощните вдъхновения на Бьоме, останала тайна привързаност.

В онези времена е имало и други начини, чрез които един Посветен е можел да работи. Например, човек можел да получи писмо, предназначено да предизвика някакво действие. Получателят можел да е министър, някой, който е имал властта, но не и идеите да осъществи определен проект. Писмото можело да е за нещо, може би за молба, която нямала нищо общо с истинската му цел. Но можело да е имало определен начин на четене на писмото. Например, ако четири думи от пет бяха изтрити и последната дума останала, тези пети думи щяха да образуват нова последователност, предаваща какво трябва да се направи, въпреки че получателят, разбира се, не е бил наясно с това. Ако думите били правилните, те постигали целта си, въпреки че читателят не е осъзнал значението им. Тритемий от Спонхайм,[3]Немски учен, който е бил и Посветен и учител на Агрипа фон Нетесхайм, е използвал този метод. При правилния подход ще откриете в неговите трудове много от това, което се преподава днес в теософията.

В по-ранни времена само малцина, преминали през адекватна подготовка, са могли да бъдат посветени. Защо е била необходима тази секретност? За да се осигури правилно отношение към знанието, то е трябвало да бъде ограничено до онези, които са били адекватно подготвени; останалите са получавали само неговите

благословии. Това знание не е било предназначено да задоволи празно любопитство или любознателност; то е било предназначено да бъде приложено на практика, да окаже практическо влияние върху политическите и социалните институции в света. По този начин всички големи постижения в развитието на човечеството дължат своя произход на импулси, произтичащи от окултизма. Поради тази причина и всички, които е трябвало да бъдат обучени в теософски учения, са били задължени да преминат през тежки изпитания и изпитания, за да докажат своята достойнство; и след това са били посветени стъпка по стъпка и са водени нагоре доста бавно.

Този метод е изоставен в днешно време; по-елементарните учения сега се разпространяват публично. Това е необходимо, защото по-ранните методи, при които само плодовете на учението са били допускани до човечеството, биха се провалили. Сред тези по-ранни методи трябва да включим религиите и тази мъдрост е била съставна част от всички тях. Днес обаче чуваме за конфликт между знанието и вярата. Това, което е необходимо днес, е да се постигне по-висше знание по пътищата на учението.

Решаващото събитие, което доведе до оповестяването на това знание обаче, беше изобретяването на печатането. Преди това теософското учение се е предавало устно от човек на човек и никой, който е бил незрял или недостоен, не е искал да чуе за него. Но знанието за материалния свят се разпространило и популяризирало чрез книгите; оттам възникнал конфликтът между знанието и вярата.

Подобни проблеми налагат голяма част от великото съкровище на окултното знание от всички епохи да бъде достъпно за обществеността. Откъде произлиза човекът? Каква е неговата цел? Какво се крие зад видимата му форма? Какво се случва след смъртта? – на всички тези въпроси трябва да се отговори, и то не чрез теории, хипотези и предположения, а чрез съответните факти.

Целта на окултната наука винаги е била да разгадае загадката на човека. Всичко, казано в тези лекции, ще бъде от гледна точка на практическия окултизъм; те няма да съдържат нищо, което е просто теория и не може да се приложи на практика. Такива теории са намерили своето място в теософската литература, защото в началото хората, които са писали книгите, не са разбирали ясно за какво пишат. Този вид писане наистина може да бъде много полезно за любителите на любопитството; но теософията трябва да се пренесе в реалния живот.

Нека първо разгледаме природата и същността на човека. Когато някой се появи в наше присъствие, ние първо виждаме чрез сетивните си органи това, което теософията нарича физическо тяло. Човекът има това тяло общо с целия свят около него; и въпреки че физическото тяло е само малка част от това, което човекът всъщност е, то е единствената част, която обикновената наука взема предвид. Но трябва да се задълбочим. Дори повърхностното наблюдение ще покаже ясно, че това физическо тяло има много специални качества. Има много други неща, които

можете да видите и докоснете; всеки камък е все пак физическо тяло. Но човек може да се движи, чувства и мисли; той расте, приема храна, размножава своя вид. Нищо от това не е вярно за камъка, но част от това със сигурност е вярно за растенията и животните. Човекът има общо с растенията способността си да се храни, да расте и да се размножава; ако беше като камък, само с физическо тяло, нищо от това не би било възможно. Следователно той трябва да притежава нещо, което му позволява да използва веществата и техните сили по такъв начин, че те да станат за него средство за растеж и т.н. Това е етерното тяло.
Човекът има общо физическо тяло с минералното царство и етерно тяло с растителното и животинското царство. Обикновеното наблюдение може да потвърди това. Но има и друг начин, по който можем да се убедим в съществуването на етерно тяло, въпреки че само онези, които са развили висшите си сетива, притежават тази способност. Тези висши сетива не са нищо повече от по-висше развитие на това, което спи във всяко човешко същество.
Това е все едно човек, роден сляп, да бъде опериран, за да може да вижда. Разликата е, че не всеки, роден сляп, може да бъде успешно опериран, докато всеки може да развие духовните сетива, ако има необходимото търпение и премине през подходяща предварителна подготовка. Необходима е много определена форма на по-висше възприятие, за да се разбере този принцип на живота, растежа, храненето и размножаването. Примерът с хипнозата може да ни помогне да покажем какво означава това.
Хипнозата, която винаги е била позната на Посветените, предполага състояние на съзнание, различно от това на обикновения сън. Трябва да има тясна *връзка* между хипнотизатора и неговия обект. Включени са два вида внушение - положително и отрицателно. Първото кара човек да вижда това, което го няма, докато второто отклонява вниманието му от нещо, което е налично, и по този начин е само засилване на състояние, достатъчно познато в ежедневието, когато вниманието ни е отклонено от даден обект, така че да не го виждаме, въпреки че очите ни са отворени. Това ни се случва неволно всеки ден, когато сме изцяло погълнати от нещо. Теософията няма нищо общо със състояния, при които съзнанието е замъглено и притъпено. За да схване теософските истини, човек трябва да контролира сетивата си толкова, колкото и когато изследва обикновените неща. Сериозните опасности, присъщи на Посвещението, могат да го засегнат само ако съзнанието му е замъглено.
Всеки, който иска да познае природата на етерното тяло чрез директно виждане, трябва да може да запази обикновеното си съзнание непокътнато и да „внуши“ физическото тяло със силата на собствената си воля. Останалата празнина обаче няма да бъде празна; той ще види пред себе си етерното тяло, светещо с червеникаво-синя светлина като фантом, но със сияние, малко по-тъмно от млад прасковен цвят. Никога не виждаме етерно тяло, ако „внушим“ кристал; но в случая

с растение или животно виждаме, защото етерното тяло е отговорно за храненето, растежа и размножаването.
Човекът, разбира се, има и други способности. Той може да чувства удоволствие и болка, което растението не може. Посветеният може да открие това чрез собствения си опит, защото може да се идентифицира с растението. Животните могат да чувстват удоволствие и болка и по този начин имат още един общ принцип с човека: астралното тяло. Астралното тяло е седалището на всичко, което познаваме като желание, страст и т.н. Това е ясно за директно наблюдение като вътрешно преживяване, но за Посветения астралното тяло може да се превърне във външна реалност. Посветеният вижда този трети член на човека като яйцевиден облак, който не само обгръща тялото, но и го прониква. Ако „внушим“ физическото тяло, а също и етерното тяло, това, което ще видим, ще бъде деликатен облак от светлина, вътрешно пълен с движение. В този облак или аура Посветеният вижда всяко желание, всеки импулс като цвят и форма в астралното тяло. Например, той вижда интензивна страст, проблясваща като лъчи от мълния от астралното тяло. При животните основният цвят на астралното тяло варира в зависимост от вида: астралното тяло на лъва има различен основен цвят от този на агнето. Дори при хората цветът не винаги е един и същ и ако се тренирате да бъдете чувствителни към фини нюанси, ще можете да разпознаете темперамента и общото разположение на човека по неговата аура. Нервните хора имат пъстра аура; петната не са статични, а продължават да светят и избледняват. Това винаги е така и затова аурата не може да се рисува.
Но човекът се различава от животното и по друг начин. Това ни води до четвъртия член на човешкото същество, който се изразява в име, различно от всички други имена. Мога да кажа „аз“ само за себе си. В целия език няма друго име, което да не може да бъде приложено от всички и всяки към един и същ обект. Не е така с „аз“; човек може да го каже само за себе си. Посветените винаги са били наясно с това. Еврейските посветени са говорили за „неизразимото име на Бог“, за Бога, който обитава в човека, защото името може да бъде произнесено само от душата за същата тази душа. То трябва да звучи от душата и душата трябва да си даде собствено име; никоя друга душа не може да го произнесе. Оттук и емоцията на удивление, която е вълнувала слушателите, когато е било произнесено името „Яхве“, защото Яхве или Йехова означава „АЗ“ или „АЗ СЪМ“. В името, което душата използва за себе си, Богът започва да говори в тази индивидуална душа.
Това качество прави човека превъзхождащ животните. Трябва да осъзнаем огромното значение на тази дума. Когато Жан Пол[4] беше открил „Аз-а“ в себе си, той знаеше, че е преживял своето безсмъртно битие.
Това отново се представя на виждащия в особена форма. Когато той изучава астралното тяло, всичко изглежда в постоянно движение, с изключение на едно малко пространство, оформено като донякъде удължен син овал, разположено в

основата на носа, зад веждата. Това може да се види само при човешките същества - по-ясно при по-малко цивилизованите народи, най-ясно при диваците на най-ниското ниво на култура. Всъщност там няма нищо друго освен празно пространство. Точно както празният център на пламъка изглежда син, когато се гледа през светлината около него, така и това празно пространство изглежда синьо заради ауричната светлина, която струи около него. Това е външната форма на изразяване на „Аз-а“.

Всяко човешко същество има тези четири члена; но има разлика между примитивен дивак и цивилизован европеец, а също и между последния и Франциск от Асизи или Шилер. Усъвършенстването на моралната природа произвежда по-фини цветове в аурата; увеличаването на способността за разграничаване на доброто и злото също се проявява в усъвършенстване на аурата. В процеса на цивилизоване „Азът“ е работил върху астралното тяло и е облагородил желанията. Колкото по-високо е моралното и интелектуално развитие на човек, толкова повече неговият „Аз“ ще е работил върху астралното тяло. Ясновидецът може да различи развито от неразвито човешко същество.

Каквато и част от астралното тяло да е била трансформирана по този начин от „Аз-а“, се нарича *Манас* . Манас е петият член на човешката природа. Човек има точно толкова Манас, колкото е създал със собствените си усилия; следователно част от астралното му тяло е винаги Манас. Но човек не е в състояние да упражнява непосредствено влияние върху етерното тяло, въпреки че по същия начин, по който може да се издигне до по-високо морално ниво, той може да се научи да работи и върху етерното тяло. Тогава той ще бъде наречен Чела,[5] ученик. По този начин той може да постигне овладяване на етерното тяло и това, което е трансформирал в това тяло чрез собствените си усилия, се нарича *Будхи* . Това е шестият член на човешката природа, трансформираното етерно тяло.

Такъв Чела може да бъде разпознат по определен признак. Обикновеният човек не показва никаква прилика нито по темперамент, нито по форма с предишното си въплъщение. Чела има същите навици, същия темперамент, както в предишното въплъщение. Това сходство се запазва, защото той е работил съзнателно върху етерното тяло, носител на силите на растеж и размножаване.

Най-висшето постижение, достъпно за човека на тази Земя, е да работи директно във физическото си тяло. Това е най-трудната задача от всички. За да окаже въздействие върху самото физическо тяло, човек трябва да се научи да контролира дишането и кръвообращението, да следва съзнателно дейността на нервите и да регулира процесите на мисловните процеси. На теософски език човек, достигнал този етап, се нарича Адепт; тогава той ще е развил в себе си това, което наричаме *Атма* . Атма е седмият член на човешкото същество.

Във всяко човешко същество четири члена са напълно оформени, петият само частично, а шестият и седмият са само в зачатък. Физическо тяло, етерно тяло,

астрално тяло, „Аз“ или Его, Манас, Будхи, Атма – това са седемте члена на човешката природа; чрез тях той може да участва в три свята.

2. Трите свята

Когато се говори за знанието за висши светове, притежавано от Посветените, но все още недостъпно за обикновените хора, често се чува възражение от следния смисъл: „Каква е ползата за нас от това знание за висши светове, което казвате, че имате, ако не можем сами да погледнем в тези светове?“ Ще отговоря, като цитирам някои красиви думи на млада съвременна, чиято съдба е била да стане широко известна – Хелън Келър.[6]На втората си година тя ослепя и оглуша, а дори на седмата си година това човешко дете беше малко повече от животно. Тогава тя срещна гениален учител,[7]жена, която даде любовта си, и сега, на двадесет и шест години, Хелън Келър със сигурност е една от най-културните си сънароднички. Тя е изучавала науки и е удивително начетена; познава поетите, както класически, така и съвременни; познава добре и философите Платон, Спиноза и т.н. Въпреки че царството на светлината и звука е завинаги затворено за нея, тя запазва впечатляваща смелост за живот и се наслаждава на красотата и блясъка на света. В книгата си „ *Оптимизъм“* ...[8]Има някои запомнящи се изречения. „Нощ и мрак ме обгръщаха години наред и тогава дойде някой, който ме научи, и вместо нощ и мрак намерих мир и надежда.“ Или пък: „Аз си проправих път към небето чрез мислене и чувстване.“ Само едно нещо можеше да ѝ бъде дадено, лишена от зрение и слух, със сетивния свят, достъпен за нея само чрез съобщенията на другите. Възвишените мисли на гениални мъже са се вливали в душата ѝ и чрез разказите на онези, които могат да говорят със знание, тя споделя в познатия ни свят.
Такова е положението на всеки, който чува за висши светове само чрез съобщенията на други. От това сравнение можем да видим колко важни са подобни съобщения за човек, който самият той все още не е способен да вижда в тези висши светове. Но тук има разлика. Хелън Келър трябва да си каже: „Никога няма да мога да видя света със собствените си очи.“ Но всеки нормален човек може да си каже: „Ще мога да виждам във висшите светове, когато очите на духа ми се отворят.“ Духовните очи и уши на всеки могат да бъдат отворени, ако той прояви достатъчно търпение и постоянство към задачата.
Други пък питат: Колко време ще ми отнеме да постигна тази способност за духовно виждане? На това е даден възхитителен отговор от забележителния мислител Суба Роу.[9]Той казва: Един човек ще го постигне в седемдесет въплъщения, друг в седем; един за седем години, друг за седем месеца или седем дни или седем часа; или ще дойде, както казва Библията, „като крадец през нощта“. Както казах, очите на духа могат да се отворят във всеки човек, ако има необходимата енергия и търпение. Всеки, следователно, може да извлече радост и надежда от съобщенията на друг, защото това, което ни се казва за висшите светове, не е просто теория, несвързана с живота. Като свои плодове то ни носи две неща, които трябва да имаме, ако искаме да се хванем за живота по правилния начин – сила и сигурност

– и двете са дадени в най-висша степен. Силата идва от импулсите на висшите светове; сигурността идва, когато осъзнаваме, че сме създадени от невидимите светове. Освен това никой няма истинско знание за видимия свят, освен ако не знае нещо и за два други свята.
Трите свята са:

1. Физическият свят, сцената на човешкия живот.
2. Астралният свят или светът на душата.
3. Деваканичният свят или светът на духа.

Тези три свята не са пространствено разделени. Ние сме заобиколени от нещата на физическия свят, които възприемаме с обикновените си сетива: но астралният свят е в същото това пространство; ние живеем в другите два свята, астралния и деваканичния свят, едновременно с това, което живеем във физическия свят. Трите свята са там, където сме самите ние, само че все още не виждаме двата висши свята - точно както слепият човек не вижда физическия свят. Но когато „сетивата на душата“ се отворят, се появява новият свят с неговите нови характеристики и нови същества. В съответствие с това, колкото човек придобива нови сетива, толкова му се разкриват и нови явления.
Нека сега се обърнем към по-подробно изучаване на трите свята. Физическият свят не е необходимо да бъде специално характеризиран. Всеки е запознат с него и с физическите закони, които действат там.
Ние опознаваме астралния свят едва след смъртта, освен ако като посветени вече не сме го осъзнали. Всеки, чиито сетива са отворени за астралния свят, първоначално ще бъде объркан, защото всъщност няма нищо във физическия свят, с което да може да го сравни. Астралният свят има цял набор от свои собствени характеристики и той трябва да научи много нови неща. Един от най-озадачаващите аспекти на този свят е, че всички неща изглеждат обърнати, в нещо като огледално отражение, и той трябва да свикне да вижда всичко по нов начин. Например, той трябва да се научи да чете числата наобратно. Свикнали сме да четем цифрите 3, 4, 5 като 345, но в астралния свят трябва да ги четем наобратно като 543. Всичко изглежда като негово огледално отражение и е важно да се осъзнава това. Същият закон важи и за по-висшите неща - например в областта на морала. Хората първоначално не разбират това. Може да се случи те да се видят заобиколени от черни, злокачествени форми, които ги заплашват и ужасяват – това се случва с много хора и те най-често нямат представа какво означава това. Факт е, че тези фигури са техни собствени импулси, желания и страсти, които живеят в това, което наричаме астрално тяло. Обикновените хора не виждат собствените си страсти, но понякога те могат да станат видими в резултат на процеси, активни в мозъка и душата, и тогава се появяват като огледални образи. Виждате огледалните образи

на вашите желания по същия начин, както когато се гледате в огледало, виждате отразени образи на обектите около вас. Всичко, което излиза от вас, сякаш влиза във вас. Освен това времето и събитията се движат назад. Във физическия свят виждате първо кокошката, а след това яйцето. В астралния свят виждате яйцето, а след това кокошката, която го е снесла. Времето в астралния свят се движи назад: виждате първо следствието, а след това причината. Това обяснява как е възможно пророчеството – ако не беше това обръщане на времевата последователност, би било невъзможно да се предвидят събитията.

В никакъв случай не е безполезно да се разпознават тези особености на астралния свят. Много митове и легенди се занимават с тях по удивително мъдър начин – например историята за избора на Херкулес. Разказва се, че Херкулес веднъж се почувствал в присъствието на две женски форми – едната красива и съблазнителна, която му обещавала удоволствие, късмет и щастие, а другата – семпла и сериозна, която му обещавала упорит труд, умора и отречение. Двете форми представляват порока и добродетелта и историята ни разказва съвсем правилно как двете природи са се явили на Херкулес в астралния свят, едната го подтиквала към зло, другата – към добро. В огледалния образ те се появяват като форми на две жени с противоположни качества – порокът е красив, сладостраен и пленителен, а добродетелта е грозна и отблъскваща. Всички подобни образи се появяват в астралния свят обърнати.

Учените приписват тези легенди на народния дух (*Volksgeist*), но това не е вярно. Нито пък тези легенди възникват случайно: великите Посветени са ги създали от своята мъдрост и са ги предали на човечеството. Всички митове, легенди, религии и народна поезия помагат за разрешаването на загадките на света и са основани на вдъхновението на Посветените.

Висшите светове ни предават импулсите и силите за живот и по този начин ние получаваме основа за морал. Шопенхауер[10] веднъж е казал: „Да проповядваш морал е лесно, да намериш основа за него е трудно.“ Но без истинска основа никога не можем да направим морала наш собствен.

Хората често казват: Защо да се тревожим за познанието за висшите светове, стига да сме добри хора и да имаме морални принципи? В дългосрочен план никакво просто проповядване на морал няма да бъде ефективно; но познаването на истината дава на морала солидна основа. Да проповядваме морал е като да проповядваме на печка за нейния дълг да осигурява топлина и жега, без да ѝ даваме никакви въглища. Ако искаме солидна основа за морал, трябва да снабдим душата с гориво под формата на знание за истината.

В окултизма има една поговорка, която вече може да бъде разгласена: В астралния свят всяка лъжа е убийство. Пълното значение на тази поговорка може да бъде оценено само от някой, който има познания за висшите светове. Колко лесно хората казват: „О, това е само мисъл или чувство; то съществува само в душата. Да

удариш някого по ушите е грешно, но лошата мисъл не вреди.“ Няма поговорка, която да е по-невярна от тази, която казва: „Не е нужно да плащаш за мислите си.“ Всяка мисъл и всяко чувство е реалност и ако си позволя да мисля, че някой е лош човек или че не го харесвам, тогава за всеки, който може да вижда в астралния свят, мисълта е като стрела или гръмотевица, хвърлена срещу астралното тяло на другия и нараняваща го като изстрел. Повтарям: всяка мисъл и всяко чувство е реалност и за всеки с астрално зрение често е много по-лошо да види някой да таи лоши мисли за друг, отколкото да го види да му нанася физическа вреда. Когато оповестяваме тази истина, ние не проповядваме морал, а полагаме солидна основа за нея. Ако говорим истината за ближния си, ние създаваме мисъл, която виждащият може да разпознае по цвета и формата ѝ, и това ще бъде мисъл, която дава сила на ближния ни. Всяка мисъл, съдържаща истина, намира пътя си към съществото, до което се отнася, и му дава сила и жизненост. Ако говоря лъжи за него, изливам враждебна сила, която го разрушава и дори може да го убие. По този начин всяка лъжа е акт на убийство. Всяка изречена истина създава жизнеутвърждаващ елемент; всяка лъжа - елемент, враждебен на живота. Всеки, който знае това, ще се грижи много повече да говори истината и да избягва лъжите, отколкото ако просто му се проповядва и му се казва, че трябва да бъде добър и честен.

Астралният свят е съставен главно от форми и цветове, подобни на тези във физическия свят, но цветовете се носят свободно, като пламъци, и не винаги са свързани с определен обект, както е във физическия свят. Във физическия свят има едно явление – дъгата – което може да ви даде известна представа за тези плаващи цветове. Но астралните цветни образи се движат свободно в пространството; те трептят като море от цветове, с различни и постоянно променящи се форми и линии.

Ученикът постепенно започва да разпознава известна прилика между физическия и астралния свят. Отначало морето от цветове изглежда неконтролирано, непривързано към никакви обекти; но след това цветните люспи се сливат и се прикрепят, всъщност не към обекти, а към същества. Докато преди се виждаше само плаваща форма, духовни същества, наречени богове или деви, сега се разкриват чрез цветовете. Астралният свят е свят от същества, които ни говорят чрез цветовете.

Астралният свят е светът на цветовете; над него е деваканичният свят, светът на духа. Ученикът се научава да разпознава духовния свят чрез едно съвсем определено събитие: той разбира дълбокото изказване на индийската мъдрост „Тат твам аси“.[11] — „Че ти си“. Много е писано за тази поговорка, но за ученика истинското ѝ значение става ясно за първи път, когато преминава от астралния свят в света на Девахан. Тогава за миг той вижда физическата си форма извън себе си и казва: „Че ти си“; и тогава е в света на Девахан. И така му се явява друг свят; след света на цветовете идва светът на музикалните звуци, който в известен смисъл вече

е бил там, без значението, което има сега. Светът на Девахан е свят от звуци – звуците, които Питагор[12]наречена музика на сферите. Небесните тела, докато следват своите траектории, могат да бъдат чути да ехтят. Тук разпознаваме хармонията на Космоса и откриваме, че всичко живее в музика. Гьоте,[13]като Посветен, говори за кънтящото Слънце; той посочва тайната на Девачан. Когато Фауст е на небето, в духовния свят, заобиколен от Деви, Слънцето и сферите говорят с музика:

Дневната звезда, звучна като в древността
, върви по предопределения си път
и по пътеката му се чуват гръмотевици,
докато сестринските сфери се присъединяват към съперничеща си песен.*

Гьоте има предвид духа на Слънцето, който наистина ни звучи в музиката, ако сме в света на Девачан. Можем да видим, че Гьоте наистина има предвид това, защото той запазва същия образ по-късно, във втората част на *„Фауст“*, когато Фауст отново е грабнат в този свят:

Донесете до духовните уши звънтящия
слух за новата зора.
Скални порти се разтърсват,
Феб идва с гръмотевични колела:
Светлина разпространява тътене във въздуха.
Силно се чуват тръби и тимпанчета,
Очите са замаяни, а ушите смаяни,
Звуци нечувани, никой не може да чуе.**

Когато влезем в деваканичния свят, астралният свят остава напълно присъстващ; чуваме деваканичното и виждаме астралното, но под променен аспект, предлагащ ни забележително зрелище. Виждаме всичко в негатив, сякаш на фотографска плака. Където съществува физически обект, няма нищо; това, което е светлина във физическия свят, изглежда тъмно и обратно. Виждаме нещата и в техните допълващи се цветове: жълто вместо синьо, зелено вместо червено. В първата област на Девакан виждаме архетипите на физическия свят, доколкото в него няма живот – архетипите, тоест на минералите – но също така и архетипите на растенията, животните и хората, доколкото са засегнати техните физически форми. Това е областта, която осигурява така да се каже основния скелет на духовната земя. Тя може да се сравни с твърдата земя на Земята и затова се нарича „Континенталната маса“ на Девакан. Когато човек бъде наблюдаван там от Посветен, физическото пространство, което заема, изглежда тъмно, но около него има сияен ореол.

Когато сетивата ни станат по-деликатно организирани, се добавят архетипите на живота: всичко, което има живот, тече по Земята като вода. Тук минералите не могат да се видят, защото нямат жизненост; но растенията, животните и хората могат да се видят много добре. Животът циркулира в Девачан като кръв в тялото. Тази втора област се нарича „Океанът“ на Девачан.
В трети регион, „Атмосферата“, срещаме чувства и емоции, удоволствие и болка, където и да са активни във физическото.
Физическите форми тогава са като солидни основи, Континентите, на Девачан. Всичко, което има живот, образува неговия Океан. Всичко, което означава удоволствието и болката, е неговата Атмосфера. Съдържанието на всичко, което е изстрадано или на което се наслаждават на Земята, от хора или животни, е показано тук. Така за Посветения битката изглежда като голяма гръмотевична буря, огнени светкавици, мощни гръмотевици. Той вижда не физическите действия, които се случват в битката, а страстите на враждуващите армии и те му се струват като тежки облаци и светкавици на гръмотевична буря.
Четвъртата област надхвърля всичко, което би могло да съществува, дори ако човечеството не е имало. Тя включва всички оригинални мисли на човека, които му позволяват да внесе нещо ново в света и да действа според него, независимо дали мислите са на невеж или учен човек, на поет или селянин. Те не е необходимо да включват някакви велики открития; те могат да принадлежат на ежедневието.
След тези четири области стигаме до границата на духовния свят. Точно както небето през нощта изглежда като куха сфера, обградена от звезди, така е и с тази граница на Девачан. Но това е изключително важна граница; тя образува това, което наричаме Акашова хроника. Всичко, което човек е направил и постигнал, е записано в тази нетленна книга на историята, дори и да няма споменаване за това в нашите исторически книги. Там можем да преживеем всичко, което някога е било направено на Земята от съзнателни същества. Да предположим, че ясновидецът иска да знае нещо за Цезар:[14]Той ще вземе някакъв малък инцидент от историята като отправна точка, върху която да се концентрира. Той прави това „в духа“; и тогава около него се появяват картини на всичко, което Цезар е правил и на всичко, което се е случвало около него – как е водил легионите си, водил е битките си, печелил е победите си. Всичко това се случва по забележителен начин: виждащият не вижда абстрактен сценарий; всичко минава пред него в силуети и картини и това, което вижда, не е това, което всъщност се е случило в пространството; то е нещо съвсем различно. Когато Цезар е спечелил една от победите си, той, разбира се, е мислил; и всичко, което се е случвало наоколо, е навлязло в мислите му; всяко движение на армия съществува в мисълта. Хрониката Акаша следователно показва неговите намерения, всичко, което е мислил и си е представял, докато е водил легионите си; и техните мисли също са показани. Това е истинска картина на случилото се и всичко, което съзнателните същества са преживели, е изобразено

там. (Растенията, разбира се, не могат да се видят.) Следователно Посветеният може да разчете цялата минала история на човечеството – но първо трябва да се научи как да го прави. Тези Акаша картини говорят объркващ език, защото Акаша е жива. Акаша образът на Цезар не трябва да се сравнява с индивидуалността на Цезар, която може би вече е била преродена отново. Този вид обърквaне може много лесно да възникне, ако сме получили достъп до Акаша картините по външен начин. Следователно те често играят роля в спиритуалистически сеанси. Спиритуалистът си въобразява, че вижда човек, който е починал, когато всъщност това е само неговият Акаша образ. Така образът на Гьоте може да се появи такъв, какъвто е бил през 1796 г., и ако не сме правилно информирани, можем да объркаме този образ с индивидуалността на Гьоте. Това е още по-обърквaщо, защото образът е жив и отговаря на въпроси, а отговорите не са само тези, дадени в миналото, а съвсем нови. Те не са повторения на нищо, което Гьоте всъщност е казал, а отговори, които той би могъл да даде. Възможно е дори този Акаша образ на Гьоте да напише стихотворение в собствения стил на Гьоте. Акаша картините са истински, живи картини.
Колкото и странни да изглеждат тези факти, те все пак са факти.

3. Животът на душата в Камалока

Как човек прекарва периода между смъртта и новото раждане?
Да се нарече смъртта по-голям брат на съня не е неоснователно, защото между съня и смъртта има известна връзка; но въпреки това има голяма, решаваща разлика между тях.
Нека разгледаме какво се случва с човек от момента, в който заспи, до момента, в който се събуди. Този период от време ни се струва като вид безсъзнание; от него изплуват само няколко спомени за съновидението, понякога объркани, а понякога сравнително ясни. Ако искаме да разберем правилно съня, трябва да си припомним отделните членове на човешкото същество. Видяхме, че човекът се състои от седем члена. Четири са напълно развити, петият само частично, а от шестия и седмия съществуват само зародишът и очертанията. Така имаме:

1. Физическото тяло, което можем да възприемем с обикновените си сетива.
2. Етерното тяло, което пронизва физическото тяло с деликатна сияние.
3. Астралното тяло.
4. Его-тялото или тялото на съзнанието.

Това „его-тяло“ съдържа:

5. Духът-Аз, или Манас, частично развит, частично все още в зародиш.
6. Жизненият Дух или Будхи.
7. Дух-Човек или Атма (Последните две присъстват само като семена.)

В будно състояние човек има първите четири от тези тела около себе си в пространството. Етерното тяло се простира малко отвъд физическото тяло от всички страни. Астралното тяло се простира около два и половина пъти дължината на главата отвъд физическото тяло, обгръща го като облак и избледнява, докато се спускате от главата надолу. Когато човек заспи, физическото и етерното тяло остават в леглото, обединени както през деня. Астралното тяло разхлабва хватката си и астралното тяло и его-тялото се издигат от физическото тяло. Тъй като всички възприятия, понятия и т.н. зависят от астралното тяло, което сега е извън физическото тяло, човек губи съзнание в съня си, защото в този живот той се нуждае от физическия мозък като инструмент на съзнанието; без него той не може да бъде съзнателен.
Какво прави разхлабеното астрално тяло през нощта? Ясновидецът може да види, че то има специфична задача. То не просто се рее над физическото тяло, неактивно, като пасивен образ; то работи непрекъснато върху физическото тяло. През деня физическото тяло се уморява и изтощава, а задачата на астралното тяло е да компенсира тази умора и изтощение. То обновява физическото тяло и подновява

силите, които са били изразходвани през деня. Оттук идва нуждата от сън, а оттам и неговият освежаващ, лечебен ефект. Въпросът за сънищата ще разгледаме по-късно.
Когато човек умре, нещата са различни. Етерното тяло го напуска, както и астралното тяло и Егото. Тези три тела се издигат и за известно време остават заедно. В момента на смъртта връзката между астралното тяло и етерното тяло, от една страна, и с физическото тяло, от друга, се прекъсва, особено в областта на сърцето. В сърцето проблясва един вид светлина и тогава етерното тяло, астралното тяло и Егото могат да се видят да се издигат от главата. Самият момент на смъртта носи забележително преживяване: за кратко време човек си спомня всичко, което му се е случило в току-що завършилия живот. Целият му живот се появява пред душата му в един миг, като голяма картина. Нещо подобно може да се случи по време на живота, в редки моменти на силен шок или гняв - например човек, който се дави или пада от голяма височина, когато смъртта изглежда неизбежна, може да види целия си живот пред себе си по този начин.
Подобно явление е специфичното чувство на изтръпване, което изпитваме, когато крайник „заспи“. Това, което се случва тук, е, че етерното тяло се разхлабва. Ако например пръст заспи, ясновидецът би видял малък втори пръст, стърчащ отстрани на самия пръст: това е част от етерното тяло, която се е разхлабила. Тук се крие и опасността от хипнозата, защото мозъкът тогава има същото преживяване, както пръстът, когато заспива. Ясновидецът може да види разхлабеното етерно тяло, висящо като чифт торби или чували от двете страни на главата. Ако хипнозата се повтори, етерното тяло ще развие склонност да се разхлаби и това може да бъде много опасно. Жертвите стават сънливи, подвластни на припадъци, губят своята независимост и т.н. Подобно разхлабване на етерното тяло се случва, когато човек е изправен пред внезапна смъртна опасност. Причината за това сходство е, че етерното тяло е носител на паметта; колкото по-силно е развито то, толкова по-силна ще бъде способността на човек да пази. Докато етерното тяло е здраво вкоренено във физическото тяло, както е нормално, неговите вибрации не могат да въздействат достатъчно върху мозъка, за да станат съзнателни, защото физическото тяло с по-грубите си ритми ги скрива. Но в моменти на смъртоносна опасност етерното тяло се разхлабва и заедно със спомените си се отделя от мозъка и целият живот на човека проблясва пред душата му. В такива моменти всичко, което е било записано върху етерното тяло, се появява отново; оттук и споменът за целия минал живот веднага след смъртта. Това продължава известно време, докато етерното тяло се отдели от астралното тяло и Аза.
При повечето хора етерното тяло се разтваря постепенно в световния етер. При необразованите, необразовани хора то се разтваря бавно; при образованите хора се разтваря бързо; при учениците или учениците се разтваря отново бавно и колкото по-високо е развитието на човек, толкова по-бавен става процесът, докато накрая се достигне етап, в който етерното тяло вече не се разтваря.

В случая с обикновените хора имаме два трупа – физическо и етерно тяло; остават ни астралното тяло и Азът.
Ако искаме да разберем това състояние, трябва да осъзнаем, че в земния си живот съзнанието на човек зависи изцяло от сетивата му. Нека помислим за всичко, което идва до нас чрез сетивата ни: без очите ни, абсолютна тъмнина; без ушите ни, абсолютна тишина; и никакво усещане за топлина или студ без съответните сетива. Ако можем ясно да си представим какво ще остане, когато се разделим с всичките си физически органи, с всичко, което обикновено изпълва дневното ни съзнание и оживява душата, с всичко, за което трябва да бъдем благодарни на тялото през целия ден, ще започнем да формираме някаква представа за това какво е състоянието на живота след смъртта, когато двата трупа бъдат положени настрана. Това състояние се нарича Камалока, мястото на желанията. То не е някакъв отделен регион: Камалока е мястото, където се намираме, и духовете на мъртвите винаги се реят около нас, но те са недостъпни за нашите физически сетива. Какво тогава чувства един мъртвец? Да вземем един прост пример, да предположим, че човек яде лакомо и се наслаждава на храната си. Ясновидецът ще види задоволяването на желанието си като кафяво-червена мисъл-форма в горната част на астралното си тяло. Сега да предположим, че човекът умира: това, което му остава, е желанието и способността му за удоволствие. Към физическата част на човека принадлежат само средствата за удоволствие: така се нуждаем от венци и т.н., за да се храним. Удоволствието и желанието принадлежат на душата и те оцеляват след смъртта. Но човекът вече няма никакви средства за задоволяване на желанията си, защото липсват подходящите органи. И това важи за всякакви желания и мечти. Той може да иска да гледа някои красиви аранжировки от цветове - но му липсват очи; или да слуша някаква хармонична музика - но му липсват уши.
Как душата преживява всичко това след смъртта? Душата е като скитник в пустинята, страдащ от пареща жажда и търсещ извор, от който да я утоли; и душата трябва да страда от тази пареща жажда, защото няма орган или инструмент, за да я задоволи. Тя трябва да се чувства лишена от всичко, така че да наречем това състояние пареща жажда е много подходящо. Това е същността на Камалока. Душата не е измъчвана отвън, а трябва да страда от мъките на желанията, които все още има, но не може да задоволи.
Защо душата трябва да търпи това мъчение? Причината е, че човек трябва постепенно да се отвикне от тези физически желания и копнежи, за да може душата да се освободи от Земята, да се пречисти и очисти. Когато това бъде постигнато, периодът Камалока приключва и човекът се възнася до Девачан.
Как душата преминава през живота си в Камалока? В Камалока човек преживява целия си живот отново, но назад. Той го прекарва, ден след ден, с всичките му преживявания, събития и действия, обратно от момента на смъртта до момента на раждането. Какъв е смисълът от това? Въпросът е, че той трябва да се спира при

всяко събитие и да се научи как да се отучва от зависимостта си от физическото и материалното. Той също така преживява отново всичко, на което се е радвал в земния си живот, но по такъв начин, че трябва да се справи без всичко това; то не му предлага удовлетворение. И така той постепенно се научава да се освобождава от физическия живот. И когато е преживял живота си обратно до деня на раждането си, той може, по думите на Библията, да влезе в „Небесното царство“. Както казва Христос: „Ако не станете като деца, не можете да влезете в Небесното царство.“ Всички евангелски думи имат дълбок смисъл и ние опознаваме тяхната дълбочина само като постепенно навлизаме в божествената мъдрост.

В Камалока има някои специфични моменти, които трябва да бъдат откроени като особено важни и поучителни.

Сред различните чувства, които човек може да изпитва като част от обикновения си живот, е чистата радост от това да бъде жив, да живее във физическо тяло. Следователно той чувства липсата на физическо тяло като едно от най-лошите си лишения. По този начин можем да разберем ужасната съдба и ужасните мъки, които трябва да бъдат понесени от нещастниците, които завършват живота си чрез самоубийство. Когато смъртта настъпва естествено, трите тела се разделят сравнително лесно. Дори при апоплексия или всяка друга внезапна, но естествена форма на смърт, разделянето на тези висши членове всъщност е било подготвено много предварително и затова те се разделят лесно и чувството за загуба на физическото тяло е само леко. Но когато разделянето е толкова внезапно и насилствено, колкото е при самоубийца, чийто целият организъм е все още здрав и здраво свързан, тогава веднага след смъртта той чувства много остро загубата на физическото тяло и това причинява ужасни болки. Това е ужасна съдба: самоубиецът се чувства сякаш е бил изтръгнат от себе си и започва страшно търсене на физическото тяло, от което е бил толкова внезапно лишен. Нищо друго не може да се сравни с това.

Може да възразите, че самоубиецът, който е уморен от живота, вече не се интересува от него; иначе не би се самоубил. Но това е заблуда, защото именно самоубиецът иска твърде много от живота. Тъй като той е престанал да задоволява желанието му за удоволствие или може би защото някаква промяна в обстоятелствата го е въвлякла в загуба, той се приютява в смъртта. И затова чувството му на лишение, когато се окаже без тяло, е неописуемо тежко.

Но Камалока не е толкова трудна за всеки. Ако човек е бил по-малко зависим от материалните удоволствия, той естествено намира загубата на тялото си за по-лесна за понасяне. Дори той обаче трябва да се отърси от физическия си живот, защото Камалока има и друг смисъл.

През живота си човек не просто прави неща, които доставят удоволствие; той живее и в компанията на други хора и други същества. Съзнателно или несъзнателно, умишлено или неволно, той причинява удоволствие и болка, радост и скръб на

животни и хора. Всички тези случаи той ще срещне отново, докато преживява периода Камалока; той се връща на мястото и момента, когато е бил причина за болка на друго същество. По това време е накарал някой друг да почувства болка; сега трябва да страда същата болка в собствената си душа. Всички мъки, които някога съм причинявал на други същества, сега трябва да преживея в собствената си душа. Влизам в човека или животното и опознавам какво е било накарано другото същество да страда чрез мен; сега трябва самият аз да страдам всички тези болки и мъки. Няма начин да се избегне това. Всичко това е част от процеса на освобождаване - не от действието на кармата, а от земните неща. Вивисекторът има особено ужасен живот в Камалока. Не е работа на теософа да критикува случващото се в света около него, но той може добре да разбере как съвременните хора са стигнали до подобни действия. През Средновековието никой не би си помислил да унищожи живота, за да го разбере, а в древността всеки лекар би гледал на това като на върха на лудостта. През Средновековието редица хора все още са били ясновидци; лекарите са можели да виждат в човек и да открият всяка травма или дефект във физическото му тяло. Така е било и с Парацелз,[15]например. Но материалната култура на съвремието трябваше да дойде, а с нея и загубата на ясновидство. Виждаме това особено у нашите учени и лекари; и вивисекцията е резултат от нея. По този начин можем да я разберем, но никога не бива да я извиняваме или оправдаваме. Последиците от живот, който е причинил болка на другите, неминуемо ще последват и след смъртта вивисекторът трябва да изтърпи точно същите болки, които е причинил на животните. Душата му е въвлечена във всяка болка, която е причинил. Няма смисъл да се казва, че да причинява болка не е било негово намерение, или че го е направил в името на науката, или че целта му е била добра. Законът на духовния живот е негъвкав.

Колко дълго човек остава в Камалока? Около една трета от продължителността на миналия си живот. Ако например е живял седемдесет и пет години, времето му в Камалока ще бъде двадесет и пет години.

И какво се случва тогава? Астралните тела на хората варират значително по цвят и форма. Астралното тяло на примитивен вид човек е пропито с всякакви форми и по-нисши желания: фоновият му цвят е червеникаво-сив, с лъчи от същия цвят, излъчващи се от него; по контурите си то не се различава от тези на някои животни. При високообразован човек или идеалист като Шилер, или светец като Свети Франциск от Асизи,[16]Нещата са съвсем различни. Те са си отказали много неща; облагородили са желанията си и така нататък. Колкото повече човек използва своето Его, за да работи върху себе си, толкова повече лъчи ще видите да се разпространяват от синкавата сфера, която е неговият Его-център. Тези лъчи показват силите, чрез които човек придобива власт над астралното си тяло. Следователно може да се каже, че човек има две астрални тела: едната част е

останала такава, каквато е била, със своите животински импулси; другата е резултат от собствената му работа върху нея.
Когато човек е преживял времето си в Камалока, той ще бъде готов да издигне висшата част от астралното си тяло, резултат от собствените си усилия, и да остави низшата част зад гърба си. При диваците и некултивираните хора голяма част от низшата астрална част остава; при по-високоразвитите хора тя е много по-малка. Когато например Франциск от Асизи умре, много малко ще остане; мощно висше астрално тяло ще си отиде с него, защото той ще е работил много върху себе си. Останалата част е третият човешки труп, състоящ се от низшите импулси и желания, които не са били трансмутирани. Този труп продължава да се рее в астралното пространство и може да бъде източник на много опасни влияния.
Това също е тяло, което може да се прояви в спиритуалистични сеанси. Често оцелява дълго време и може да започне да говори чрез медиум. Тогава хората започват да вярват, че говори мъртвецът, когато това е само неговият астрален труп. Трупът запазва нисшите си импулси и навици в един вид обвивка; той дори може да отговаря на въпроси и да дава информация и може да говори със същото чувство, каквото е проявявал „нисшият човек“. Тогава могат да възникнат всякакви объркания и ярък пример за това е брошурата, написана от спиритуалиста Лангсдорф, в която той твърди, че е общувал с Е. П. Блаватска.[17]За Лангсдорф идеята за прераждането е като червен парцал за бик; няма нищо, което не би направил, за да опровергае тази доктрина. Той мрази Е.П.Б., защото тя е проповядвала тази доктрина и я е разпространявала. В брошурата си той твърди, че цитира Е.П.Б., която му е казала не само, че доктрината за прераждането е погрешна, но и че много съжалява, че изобщо я е проповядвала. Всичко това може би е вярно - само че Лангсдорф не е поставял под въпрос и не е цитирал истинската Е.П.Б., а нейния астрален труп. Напълно разбираемо е, че долното ѝ астрално тяло трябва да отговори по този начин, ако си спомним, че по време на ранния си период, в „ *Разкритата Изида“* , тя наистина е отхвърляла и се е противопоставяла на идеята за прераждането. Самата тя е осъзнала по-добре, но грешката ѝ се е вкопчила в астралната ѝ обвивка.
Този трети труп, астралната обвивка, постепенно се разтваря и е важно тя да се е разтворила напълно, преди човек да се върне в ново въплъщение. В повечето случаи това се случва по надлежния ред, но в изключителни случаи човек може да се прероди бързо, преди астралният му труп да се е разтворил. Той среща трудности, ако, когато е на път да се прероди, открие, че собственият му астрален труп все още съществува, съдържащ всичко, което е останало несъвършено в предишния му живот.

4. Девачан

Видяхме как при смъртта си човек оставя след себе си трупа, първо на физическото си тяло, след това на етерното си тяло и накрая на нисшето си астрално тяло. Какво остава, когато той се раздели с тези три тела? Споменът-картина, който идва пред душата при смъртта, изчезва в момента, когато етерното тяло се сбогува с астралното. Тя потъва в несъзнаваното, така да се каже, и престава да има каквото и да е значение за душата като непосредствено впечатление. Но въпреки че самата картина изчезва, нещо важно, нещо, което може да се нарече неин плод, оцелява. Цялостната реколта от последния живот остава като концентрирана есенция от сили във висшето астрално тяло и почива там.

Но човек често е преминавал през всичко това в миналото. При всяка смърт, в края на всяко въплъщение, този спомен-образ се е появявал пред душата му и е оставял след себе си това, което нарекох концентрирана есенция от сили. Така че с всеки живот се добавя образ. След първото си въплъщение човек е имал първия си спомен-образ, когато е умирал; след това е идвал вторият, по-богат от първия и така нататък. Сумата от тези образи създава един вид нов елемент в човека. Преди първата си смърт човек се състои от четири тела, но когато умира за първи път, той взема първия спомен-образ със себе си. Така, прераждайки се за първи път, той има не само четирите си тела, но и този продукт от предишния си живот. Това е „причинното“ тяло. Така че сега той има пет тела: физическо, етерно, астрално, его и причинно. След като това причинно тяло се е появило, то остава, въпреки че първоначално е било съставено от продуктите на предишни животи. Сега можем да разберем разликата между отделните хора. Някои от тях са преживели много животи и затова са добавили много страници към своята Книга на живота. Те са се развили до високо ниво и притежават богато причинно-следствено тяло. Други са преминали само през няколко живота; следователно са събрали по-малко плодове и имат по-слабо развито причинно тяло.

Каква е целта на многократното появяване на човека на Земята? Ако нямаше връзка между различните прераждания, целият процес, разбира се, би бил безсмислен, но не става така. Помислете колко различен е бил животът на човек, въплътен няколко века след Христос, в сравнение с условията, които ще намери, когато се прероди днес. Днес животът на детето между шестата и четиринадесетата година е зает с придобиване на знания: четене, писане и т.н. Възможностите за култивиране и развитие на човешката личност са много различни от това, което са били в миналото. Прераждането на човека са подредени по такъв начин, че той се връща на Земята само когато ще намери съвсем нови условия и възможности за развитие, а след няколко века те винаги ще бъдат там. Помислете колко бързо се развива Земята във всяко отношение: само преди няколко хиляди години този регион е бил покрит с девствени гори, пълни с диви зверове. Хората са живели в пещери, носели

са животински кожи и са имали само най-примитивните знания как да палят огън или да правят инструменти. Колко различно е всичко днес! Можем да видим как лицето на Земята се е преобразило за сравнително кратко време. Човек, живял по времето на древните германци, е имал картина на света, съвсем различна от картината, която преобладава днес сред хората, които се учат да четат и пишат. С промяната на Земята човекът научава съвсем нови неща и ги прави свои.
Какъв е обичайният период между две въплъщения и от какво зависи той? Следните съображения ще ни дадат отговора и ще видим как променящите се условия на Земята се отразяват на това.
В течение на времето някои Същества са се радвали на особени почести. Например, в Персия през 3000 г. пр.н.е. Близнаците (Близнаци) са били особено почитани; между 3000 г. пр.н.е. и 800 г. пр.н.е. свещеният Бик Апис (Телец) е бил почитан в Египет, а Бикът Митра - в Мала Азия. След 800 г. пр.н.е. на преден план излиза друго Същество и Овенът или Агнето (Овен) е почитан. Така възниква легендата за Язон, който отишъл да вземе Златното руно от свещения Овен в Азия отвъд морето. Агнето било толкова почитано, че по времето на Христос се нарекъл „Божият Агнец“, а първият християнски символ не бил Кръстът с висящ на него Спасител, а Кръстът заедно с Агнето.
Това означава, че е имало три последователни периода на цивилизация, всеки от които е свързан с важни събития в небесата. Слънцето се движи в небето по определена траектория, еклиптиката, и в началото на пролетта в дадена епоха Слънцето изгрява в определена точка от зодиака. Така през 3000 г. пр.н.е. Слънцето е изгрявало през пролетта в съзвездието Бик; преди това в съзвездието Близнаци и около 800 г. пр.н.е. в съзвездието Овен.
Тази пролетна точка се движи бавно назад по Зодиака година след година, като отнема 2160 години, за да премине от едно съзвездие към следващото, и хората са избирали за символ на своето благоговение небесния знак, в който се е появявало пролетното Слънце. Ако днес можехме да разберем силните чувства и възвишените състояния на ума, които древните са изпитвали, когато Слънцето е преминавало в ново съзвездие, бихме могли да разберем и значението на момента, в който Слънцето е навлязло в знака на Риби. Но за материализма на нашето време подобно разбиране не е възможно.
Какво тогава виждаха хората в този процес? Древните го виждали като въплъщение на силите на природата. През зимата тези сили спяли, но през пролетта били съживявани от Слънцето. Следователно съзвездието, в което Слънцето се появявало през пролетта, символизирало тези пробуждащи се сили; то давало нова сила на Слънцето и се смятало за достойно за особено благоговение. Древните знаели, че с това движение на Слънцето около Зодиака е свързано нещо важно, защото това означавало, че слънчевите лъчи падали върху Земята при съвсем различни условия с течение на времето. И наистина периодът от 2160 години означава пълна промяна

в условията на живот на Земята. И това е продължителността на времето, прекарано в Девачан между смъртта и новото раждане.
Окултизмът винаги е признавал тези 2160 години като период, през който условията на Земята се променят достатъчно, за да може човек да се появи отново там, за да придобие нов опит. Трябва да помним обаче, че през този период човек обикновено се ражда два пъти, веднъж като мъж и веднъж като жена, така че средно интервалът между две прераждания е всъщност около 1000 години. Не е вярно, че има промяна от мъж към жена на всяко седмо прераждане. Преживяванията на душата очевидно са много различни в мъжкото прераждане от тези, които среща в женското прераждане. Следователно общото правило е, че душата се появява веднъж като мъж и веднъж като жена през този период от 2160 години. Тогава тя ще е имала всички преживявания, достъпни за нея при условията на този период; и човекът ще е имал възможността и шанса да добави нова страница към своята Книга на живота. Тези радикални промени в условията на Земята осигуряват обучение за душата. Това е целта на прераждането.
Човек отнася със себе си в Девачан своето причинно тяло и пречистените, облагородени части от астралното и етерното си тяло; те му принадлежат завинаги и той никога не ги губи. В определен момент, веднага след като е оставил астралния си труп, той застава лице в лице със себе си, сякаш се гледа отвън. Това е моментът, в който той влиза в Девачан. Девачан има четири части:
Континентите;
Реките и океаните
; Въздушната област; етерното пространство;
Областта на духовните архетипи
В първото подразделение всичко се вижда сякаш на фотографски негатив. Всичко физическо, което някога е съществувало на тази Земя, независимо дали е минерал, растение или животно, и всичко физическо, което все още съществува, се появява като негатив. И ако видите себе си в тази негативна форма, като един сред всички останали, ще бъдете в Девачан. Какъв е смисълът да виждате себе си по този начин? Не виждаш себе си само веднъж, а постепенно започваш да виждаш себе си такъв, какъвто си бил в предишни животи, и това има дълбока цел. Гьоте казва: „Окото е оформено от светлината за светлината.“[18]Той има предвид, че светлината е създателят на окото и това е напълно вярно. Виждаме колко е вярно, ако наблюдаваме как окото дегенерира при липса на светлина. Например, в Кентъки някои същества отишли да живеят в пещери; пещерите били тъмни и затова съществата не се нуждаели от очи. Постепенно те загубили светлината на очите си и очите им атрофирали. Жизненоважните течности, които преди това са подхранвали очите им, били пренасочени към друг орган, който сега бил по-полезен за тях. Тези същества загубили зрението си, защото целият им свят бил без светлина: липсата на светлина унищожила зрителната им способност. Така, ако нямало светлина, нямало

да има и очи. Силите, които създават окото, са в светлината, точно както силите, които създават ухото, са в света на звука. Накратко, всички органи на тялото са изградени от творческите сили на вселената.
Ако попитате какво е изградило мозъка, отговорът е, че без мислене нямаше да има мозък. Когато Кеплер[19]или Галилео[20]насочил силата си на разсъждение към великите закони на природата, именно мъдростта на природата е създала органа на разбирането
Обикновено човек навлиза в земния свят с органи, до известна степен усъвършенствани. В периода от последното му въплъщение обаче са възникнали нови условия и той трябва да работи върху тях с духа си. Във всички негови преживявания има творческа сила. Очите му и разбирането, което вече притежава, са били формирани в по-ранно въплъщение. Когато след смъртта достигне Девачан, той открива, както видяхме, образа на тялото си, каквото е било в последния му живот, и в себе си все още носи плодовете на спомен-образа от последния си живот. Сега е възможно той да сравни хода на своето развитие в различните си животи: какъв е бил преди преживяванията от последния си живот и какъв може да стане, когато преживяванията от този последен живот се добавят към тези от другите. Съответно той си формира образ на ново тяло, стоящо с една стъпка по-високо от предишните му тела.
Следователно, на първия етап в Девачан човек коригира предишния си житейски образ и от плодовете на предишните си животи подготвя образа на тялото си за следващото си прераждане.
На втория етап в Девачан животът пулсира като реалност, сякаш в реки и потоци. По време на земното съществуване човек има живот в себе си и не може да го възприеме; сега той го вижда да тече покрай него и го използва, за да оживи формата, която е изградил на първия етап.
На третия етап на Девачан човек е обграден от всички страсти и чувства от миналия си живот, но сега те се появяват пред него като облаци, гръмотевици и светкавици. Той вижда всичко това, така да се каже, обективно; учи се да го разбира и да го наблюдава, както наблюдава физическите неща на Земята; и събира всичките си преживявания в живота на душата си. Чрез виждането на тези картини от живота на душата, той е способен да включи техните специфични качества и по този начин дарява с душа тялото, което е образувал на първия етап. Това е целта на Девачан. Човек трябва да се издигне още един етап там, за да подготви сам образа на тялото си за следващото си въплъщение.
Това е една от неговите задачи в Девачан; но той има и много други. Той в никакъв случай не се интересува само от себе си. Всичко, което прави, го прави с пълно съзнание. Той живее съзнателно в Девачан и твърденията за противното в теософските книги са неверни. Как да се разбира това?

Когато човек спи, астралното му тяло напуска физическото и етерното тяло, а съзнанието също го напуска. Но това е вярно само докато астралното тяло е заето с обичайната си задача да поправя и възстановява хармонията на измореното и изтощено физическо тяло. Когато човек умре, астралното му тяло вече няма тази задача и пропорционално на това, с което се освобождава от нея, съзнанието се пробужда. По време на живота на човека съзнанието му е било помрачено и ограничено от физическите сили на тялото и през нощта той е трябвало да работи върху това физическо тяло. Когато силите на астралното тяло се освободят след смъртта, веднага се появяват неговите специфични органи. Това са седемте лотосови цвята, чакрите. Ясновидските художници са били наясно с това и са го използвали като символ в своите произведения: Микеланджело[21] създал статуята си на Мойсей с два малки рога. Лотосовите цветове са разпределени както следва:

Двулистният лотос в основата на носа, между веждите;
Шестнадесетлистният лотос в областта на ларинкса; Дванадесетлистният лотос в близост до сърцето;
Осем- или десетлистният лотос в областта на стомаха;
Шест- и четирилистният лотос се намират по-надолу.

Тези астрални органи са трудно забележими у обикновения човек днес, но ако той стане ясновидец или изпадне в състояние на транс, те се открояват в блестящи, живи цветове и са в движение.

Веднага щом лотосовите цветове са в движение, човек възприема астралния свят. Но разликата между физическите и астралните органи е, че физическите органи са пасивни и позволяват на всичко да им въздейства отвън. Окото, ухото и т.н. трябва да чакат, докато светлината или звукът им донесат послание. Духовните органи, от друга страна, са активни; те държат обекти в хватката си. Но тази активност може да се събуди само когато силите на астралното тяло не са използвани по друг начин; тогава те се вливат в лотосовите цветове. Дори в Камалока, докато долните части на астралното тяло са все още свързани с човека, астралните органи са приглушени. Едва когато астралният труп е изхвърлен и нищо не остава в човека, освен това, което е придобил като постоянни части от себе си – т.е. на входа на Девачан – тези астрални сетивни органи се събуждат до пълна активност; и в Девачан човек живее с тях във висока степен на съзнание. Неправилно е теософските книги да казват, че човекът спи в Девачан; неправилно е, че той се интересува само от себе си или че взаимоотношенията, започнати на Земята, не се продължават там. Напротив, приятелството, истински основано на духовна близост, продължава с голяма интензивност. Обстоятелствата на физическия живот на Земята водят до истински преживявания там. Вътрешността на приятелството подхранва общуването на духовете в Девачан и го обогатява с нови модели; именно това подхранва душата там. Отново, възвишеното естетическо наслаждение от природата е храна за живота на душата в Девачан.

Всичко това е, с което живеят човешките същества в Девачан. Приятелствата са сякаш средата, с която човек се обгражда там. Физическите условия твърде често пресичат тези взаимоотношения на Земята. В Девачан начинът, по който двама приятели са заедно, зависи само от интензивността на тяхното приятелство. Създаването на такива взаимоотношения на Земята осигурява преживявания за живот в Девачан.

5. Човешките задачи във висшите светове

Вчера научихме малко за природата на Девачан; сега трябва да се запитаме как се ражда блаженството на Девачан. По-голямата част от дейността там е творческа и макар че е трудно да се даде представа за блаженството, което е свързано с него, сравнение с нещо, което се случва на Земята, може би ще ни доближи до него. Нека наблюдаваме чувството, което обзема дейността на същество, заето със създаването на друго същество: например, кокошка, седнала върху яйцата си. Това наистина е много подходящо сравнение, колкото и гротескно да звучи, защото кокошката, която мъти, изпитва огромно и блажено чувство на благополучие. Пренесете това чувство на духовно ниво и ще получите известна представа за Девачан.

В първия регион, континенталния, където всичко физическо е разпространено в негативно измерение, но подобно на необятна картина, човек е задължен да създаде образа на новото си тяло. Той прави това без никакви препятствия и по този начин чувства блаженството на сътворението.

Във втория регион, универсалният живот, който при физически условия е свързан с формите на човек, животно и растение, тече свободно като морските води; и човек вижда този поток като нещо едновременно външно и вътрешно. Външно той го вижда да тече в червеникаво-лилав поток от една растителна форма към друга, от една животинска форма към друга, всички обгърнати в единството на живота. Всички форми на духовен живот, например този на християнските общности, се разглеждат като принадлежащи към универсалния поток на живота. Следователно първото правило за един теософ, което е да търси единния живот във всичко, може да бъде истински практикувано; защото универсалният живот, общ за всички неща, се вижда в потока.

В третия регион човек вижда осъзнати във видима форма всички взаимоотношения, които възникват между човешките същества на нивото на душата. Ако двама души се обичат, човек вижда любовта като реално същество, чието тяло е любов. Ако можете сами да си представите всичко това, ще имате някаква представа за блаженството на Девачан; но всеки, който има някакви познания за него, ще използва малко думи, защото духовното не може да бъде предадено на физически език.

Но не бива да мислите, че човек е бездеен в Девачан или се занимава само със себе си. Той има и други занимания там.

Обликът на Земята с цялата ѝ флора и фауна непрекъснато се променя: колко различни са били например нещата в Северен Сибир, когато там е живял мамутът, все още замръзнал в ледените полета. Колко различни са били нещата тук, когато девствената гора е покривала земята, когато тук са живели диви животни от жарката зона и е преобладавало тропически климат. Кой е този, който причинява

всичко това? Кой променя условията на Земята? Как е с душите и духовете на животните и с душите на растенията?
Ако говорим само за физическия план, напълно сме основателни да кажем, че човекът има своето Его и своето обиталище тук и че човекът е най-висшето от съществата, които живеят на Земята. На астралния план нещата са съвсем различни. Веднага щом Посветеният влезе в този план, той опознава цяла гама от нови същества, които не присъстват на физическия план, но се появяват на астралния план като същества, подобни на него. Сред тях са видовите души или груповите души на животните и човек се свързва с тях, както се свързва с други хора на физическия план. На физическия план животните имат само физическо, етерно и астрално тяло; там те нямат Его, защото тяхното Его се намира на астралния план. Точно както десетте ви пръста имат обща душа, всички животни от един вид имат обща душа на астралния план. Егото на вида лъв, куче или мравка и т.н. се намира там като реално същество. Сякаш Егото се носи в астралното пространство и държи отделните животни на струни като марионетки. Растенията също имат групови души от този вид, но тяхното Его е в Девакан; „струните“ отиват още по-високо. И всички минерали, като злато, диаманти, камъни и т.н., имат своята групова душа в горната област на Девакан. Различните същества тогава са подредени по следния начин:

	Мъж	***Животно***	***Растение***	***Минерал***
Горен Девачан	—	—	—	Его
Долен Девачан	—	—	Его	Астрално тяло
Астрална равнина	—	Его	Астрално тяло	Етерно тяло
Физически план	Его Астрално тяло Етерно тяло Физическо тяло	Астрално тяло Етерно тяло Физическо тяло	Етерно тяло Физическо тяло	Физическо тяло

Когато човек умре, неговото Его се намира заедно с Егото на животните и работата, с която може да се занимава, е подобна на тази на Егото на животните – да предизвиква постепенни промени в животинския свят. В Долния Девачан той намира Егото на растенията като свои спътници и там може да променя формите на растителния свят. По този начин той може да сътрудничи в трансформацията на Земята.
Следователно самият човек е този, който причинява големите промени в облика на Земята, а също и силно променената сцена, в която живее по време на следващото си въплъщение. Но той извършва тази работа под ръководството и напътствията на

висши Същества. Следователно е вярно да се каже, когато гледаме непрекъснато променящия се растителен и животински свят, че тази промяна е дело на мъртвите. Мъртвите са активни в трансформацията на флората и фауната и дори в промяната на физическата форма на твърдата Земя. Дори в силите на природата трябва да видим дейността на обезплътените човешки същества; и ние знаем колко мощно могат да действат тези сили върху лицето на Земята.
Всяка дейност, всяка работа е имала своето начало в някое отдавнашно време. Тогава още нямало пирамиди, дори инструменти. Всичко съществувало във формата, дадена му от боговете или, както биха казали материалистите, от силите на природата; и човекът бил поставен в средата на всичко това. Сега обаче по-голямата част от заобикалящата ни среда е дело на човека. Така Земята винаги се трансформира от човека. Това ще продължава все повече и това, което човек не може да постигне тук, той извършва в периода между смъртта и прераждането. Така нашата собствена еволюция е свързана с промените на цялата Земя. Структурата и еволюцията на Земята са дело на хората на по-висши нива и колкото по-високо човек успява да се развие, толкова по-бързо и съвършено ще напредва трансформацията на физическата Земя и на нейната флора и фауна. Колкото по-високо развит е човек, толкова по-дълго време може да прекара в работа във висшите области на Девачан. Дивакът вижда малко от това. В много истории и легенди човешкият дух – привидно детински, но в действителност вдъхновен от възвишени сили – е дал израз на тези факти.
Как действат силите, които водят човека до ново въплъщение? Както видяхме, между смъртта и следващото въплъщение има интервал от около 1000 години и през този период душата се подготвя за пътуването си към ново раждане. Изключително интересно е за ясновидеца да изследва астралния свят. Той може например да наблюдава астрални трупове, носещи се наоколо в процес на разтваряне. Астралният труп на високо развит човек, който е работил върху по-нисшите си импулси, ще се разтвори много бързо, но при неразвитите хора, които са дали воля на своите импулси и страсти, процесът на разтваряне протича бавно. Понякога по-ранният астрален труп не е напълно разтворен, когато първоначалният му носител се завърне към ново раждане и тогава той ще се изправи пред трудна съдба. Може също така да се случи, че при специални обстоятелства човек се завърне скоро и ще открие, че астралният му труп все още е налице. Тогава трупът е силно привлечен от него и се промъква в новото му астрално тяло. Той наистина създава ново астрално тяло, но старото се комбинира с него и трябва да ги влачи и двете през целия си живот. И тогава в лоши сънища или видения старото астрално тяло се появява пред него като второ Его, играе му номера, тормози го и го измъчва. Това е фалшивият, фалшив Пазител на Прага. Старият астрален труп лесно се отдръпва от човека, защото не е здраво свързан с другите членове на неговото същество и тогава се появява като Двойник, *Допелгенгер* .

Освен тези астрални форми, ясновидецът вижда друг особено забележителен набор от форми. Те са с форма на камбана и се носят през астралното пространство с огромна скорост. Те са зародишни човешки същества, които все още не са се въплътили, но се стремят към въплъщение. Времето и пространството почти нямат значение за тези същества, защото те могат да се движат много лесно. Те са разнообразно оцветени и обградени от цветна аура: в един момент са червени, в друг сини, а от вътрешността им излиза блестящ жълт лъч. Тези зародишни човешки същества току-що са дошли от Девачан в астралното пространство. Какво се случва тук? След като човек е взел със себе си в Девачан висшето си астрално тяло и причинното тяло, съставено от плодовете на предишните му животи, той сега трябва да събере около себе си нова „астрална субстанция“, подобно на това как разпръснатите железни стружки се подреждат от привличането на магнит. Той събира тази астрална субстанция в съответствие със силите в него: субстанцията, събрана след добър предишен живот, е различна от субстанцията, събрана след лош. Камбановидните форми са съставени от причинното тяло, силите на предишното астрално тяло и новото астрално тяло. Зародишният човек не трябва да се сблъсква със старото астрално тяло; неговата задача е да изгради ново астрално тяло от недиференцирана астрална субстанция, така че целият процес зависи от самия човек. Формата и цветът на новото астрално тяло се определят от силите на предишния му живот: това е факт, който трябва да се има предвид много добре. Причината зародишните човешки същества да се носят с такава огромна скорост е, че те търсят родители с подходящи характери и семейни обстоятелства. Тяхната бързина им помага да намерят правилните родители – те могат да бъдат тук в един момент, а в следващия – в Америка.

За следващия етап е необходима помощ. Висши Същества, Липиките,[22] насочват зародишното човешко същество към избраните родители; „Махараджите“ формират етерното тяло, за да съответства на астралната форма и на приноса на родителите към физическото тяло. Ясновидецът може да различи астралната субстанция в страстта, изпитвана от родителите по време на акта на оплождане, а страстната природа на детето се определя от интензивността на страстта, изпитвана от родителите. След това етерната субстанция изригва от север, юг, изток и запад, от висините и от дълбините.

Не винаги могат да се намерят родители, които ще бъдат точно подходящи за зародишното човешко същество; всичко, което може да се направи, е да се търси най-подходящият. По подобен начин физическото тяло не винаги може да бъде изградено така, че да съответства точно на входящото етерно тяло. Никога не може да има пълна хармония. Това е причината за раздора между душата и тялото при човешките същества.

Непосредствено преди въплъщението се случва много важно събитие, успоредно на събитието, което следва момента на смъртта. Точно както веднага след смъртта

целият спомен за миналия живот на човека се явява като картина пред душата му, така и един вид предварителен преглед на предстоящия живот се дава на душата непосредствено преди тя да се въплъти. Не се виждат всички детайли, но обстоятелствата на предстоящия живот са очевидни в общи линии. Това е от изключителна важност. Може да се случи човек, преминал през много страдания и трудности в предишния си живот, да бъде шокиран от зърването на новите обстоятелства и съдба, които сега предстоят, и да възпрепятства душата от пълно въплъщение. Тогава само част от душата влиза в тялото и това ще доведе до раждането на епилептик или идиот.

В момента на въплъщението, веднага след зачеването, жълтата нишка в причинното тяло потъмнява и изчезва. Тя се запазва през всички етапи само при Посветените. Не бива да си въобразяваме, че висшите членове на човешкото същество се обединяват напълно с ембриона от самото начало. Причинното тяло е първото, което е активно, защото то работи върху най-ранното формиране на физическото тяло.

Развитието след раждането продължава на етапи, по най-разнообразни начини; особено важен за образованието е периодът от седмата до четиринадесетата година. Утре ще видим как теософията се отнася към тези проблеми на образованието, които сочат към важна глава от човешката еволюция.

6. Възпитанието на децата. Карма.

Разбирането за живота, дадено от теософията, е в най-висшия смисъл практично. Светлината, която тя хвърля върху въпросите на образованието, ще бъде дълбоко полезна за човечеството много преди хората да станат ясновидци, и много преди човек да достигне до пряко виждане, той да може да се убеди, че в теософията може да се намери истината за живота.

След като се роди, човешкото същество навлиза в нов живот и различните му тела се развиват по различни начини и в различно време. Възпитателят винаги трябва да има това предвид. Периодът от първата до седмата година е много различен от втория седемгодишен период от седмата до петнадесетата или шестнадесетата година - по-рано при момичетата, по-късно при момчетата. След това отново има промяна след шестнадесетата година, или да кажем след пубертета. Можем правилно да разберем как едно човешко същество достига зрялост само ако имаме предвид различните начини, по които се развиват различните членове на неговото същество.

От раждането до седмата година родителите и възпитателите трябва да вземат предвид само физическото тяло. При раждането физическото тяло се освобождава в своята среда; преди раждането то е част от майчиния организъм. През целия период на бременността животът на майката и човешкият ембрион са преплетени. Физическото тяло на майката обгражда физическото тяло на детето, така че външният свят няма достъп до него. При раждането нещата се променят; едва тогава детето може да получава впечатления от други същества във физическия свят. Но етерното и астралното тяло на детето все още не са отворени за външния свят; до седмата година външният свят не може да им влияе, защото те са вътрешно погълнати от изграждането на физическото тяло. Около седмата година етерното тяло започва да бъде свободно да получава впечатления отвън и тогава може да бъде повлияно. Но от седмата до четиринадесетата година не трябва да се прави опит за въздействие върху астралното тяло, в противен случай вътрешната му дейност ще бъде нарушена. През първите седем години е най-добре да оставите етерното и астралното тяло напълно необезпокоявани и да разчитате на това, че всичко ще се случва от само себе си.

Най-добрият начин да се повлияе на детето през първите му седем години е чрез развитието на неговите сетивни органи. Всички впечатления, които то получава от външния свят, са значими и всичко, което детето вижда или чува, му влияе чрез сетивните му органи. Сетивните органи обаче не се влияят от уроци или словесно обучение, а чрез пример и подражание. Най-важното нещо през първите седем години е да се подхранват сетивните органи на детето. То ще вижда с очите си как се държат хората около него. Аристотел[23] беше напълно прав, като каза, че човекът е най-подражателното от всички същества; и това е особено вярно през първите

седем години. Следователно през тези години трябва да се опитаме да повлияем на сетивата на детето, да ги раздвижим, така че да станат активни сами. Ето защо е такава грешка да се дава на детето една от тези „красиви“ кукли; те му пречат да задейства вътрешните си сили. Едно нормално дете ще отхвърли куклата и ще бъде много по-щастливо с парче дърво или с нещо, което дава възможност на въображението му да бъде активно.

Не е необходим специален метод на обучение за етерното и астралното тяло, но е изключително важно по-финитe влияния, които преминават към тях несъзнателно от околната среда, да бъдат благоприятни. Много е важно през тези ранни години детето да бъде заобиколено от благородни, щедри и любящи хора с добри мисли, защото те се отпечатват върху вътрешния живот на детето. Следователно, примерът в мисълта и чувството е най-доброто средство за образование на този етап. Не това, което казваме, а това, което сме, влияе на детето през първите му седем години. Поради изключителната чувствителност на вътрешните членове на детското същество, обкръжението му трябва да се пази от всякакви нечисти, неморални мисли и чувства.

От седмата до четиринадесетата, петнадесетата или шестнадесетата година – тоест до пубертета – етерното тяло преминава през освобождение, точно както физическото тяло се отваря към средата си при раждането. През този период ние трябва да насочим усилията си към етерното тяло, проводникът на паметта, на трайните навици, на темперамента, наклонностите и трайните желания. Съответно, когато етерното тяло е освободено, трябва да положим всички грижи да развием тези черти; трябва да повлияем на навиците на детето, на неговата памет, на всичко, което ще даде на характера му солидна основа. Детето ще порасне като блуждаещ огън, ако не се полагат грижи да се вдъхнат определени трайни навици в характера му, така че с тяхна помощ да устои твърдо на бурите на живота. Това е и времето за упражняване на паметта му; запаметяването е по-трудно след тази възраст. Именно по това време се пробужда и чувството за изкуство, особено за музикалното изкуство, толкова тясно свързано с вибрациите на етерното тяло. Ако съществува някакъв музикален талант, тогава трябва да направим всичко възможно, за да го насърчим. Това отново е времето за истории и притчи; погрешно е да се опитваме да развиваме критични способности толкова рано. Нашата епоха греши много в това отношение. Трябва да се внимава детето да научи колкото е възможно повече чрез истории и аналогии; трябва да съхраняваме паметта му с тях и да се уверим, че способността му за сравнение се упражнява върху понятия, извлечени от сетивния свят. Трябва да му представяме примери, взети от живота на великите хора в историята, но не бива да се говори за „това е добро“ или „това е лошо“, защото това би изисквало неговата преценка. Едва ли можем да поставим твърде много такива картини или примери пред детето; това са нещата, които действат върху етерното тяло. Това е и възрастта, когато историите и приказките, които

представят човешкия живот под формата на картини, имат мощно въздействие. Всичко това прави етерното тяло гъвкаво и пластично и му осигурява трайни впечатления. Колко благодарен е бил Гьоте на майка си, че му е разказвала толкова много приказки на тази възраст!

Колкото по-късно у детето се събуди силата на критичната преценка, толкова по-добре. Но децата питат „защо?“. Трябва да отговаряме на такива въпроси не с абстрактни обяснения, а чрез примери и образи. И колко безкрайно важно е да намерим правилните! Ако едно дете задава въпроси за живота и смъртта и промените, които ги съпътстват, можем да използваме примера с гъсеницата и какавидата и да обясним как пеперудата се появява от какавидата към нов живот. Навсякъде в природата можем да намерим такива сравнения, свързани с най-висшите въпроси. Но особено важен за детето на тази възраст е *авторитетът* . Той не трябва да бъде наложен авторитет – учителят трябва да придобие авторитета си съвсем естествено, така че детето да повярва, преди да има знания, за да продължи напред. Теософското образование изисква от учителя не само интелектуални знания, не само образователни принципи и прозрения; то изисква типът хора, избрани за учители, да бъдат тези, чиито природни дарби показват обещание да станат „авторитет“. Струва ли ви се това твърде много да поискаме? Със сигурност не можем да не намерим такива учители, тъй като бъдещето на човечеството зависи от това. Тук се открива голяма културна задача за теософията.

Когато детето навлезе в третия период от седем години, възрастта на пубертета, астралното тяло се освобождава; от него зависи силата на преценката и критиката и способността за влизане в директни взаимоотношения с други човешки същества. Чувствата на младия човек към света като цяло се развиват заедно с чувствата му към другите хора и сега той най-накрая е достатъчно зрял за истинско разбиране. С освобождаването на астралното тяло се освобождава и личността и затова трябва да се развие личната преценка. В днешно време от младите хора се очаква да отправят критика твърде рано. Седемнадесетгодишни критици могат да се намерят в изобилие и много от хората, които пишат и изказват преценки, са доста незрели. Трябва да си на двадесет и две или двадесет и четири години, преди да можеш да предложиш собствена здрава преценка; преди това е напълно невъзможно. От четиринадесетата до двадесет и четвъртата година, когато всичко около него може да научи човек на нещо, е най-доброто време за учене от света. Това е начинът да пораснеш до пълна зрялост.

Това са великите основни принципи на образованието; от тях могат да се извлекат безброй подробности. Теософското общество ще публикува книга[24]за учители и майки, което ще покаже как от раждането до седмата година най-важното е *примерът* ; от седмата до четиринадесетата година - *авторитетът* ; от четиринадесетата до двадесет и първата година - обучението за самостоятелна *преценка* .

Това е един пример за това как теософията се стреми да овладее практическия живот през всичките му етапи.
Друг пример за практическа теософия може да се извлече от изучаването на великия закон за кармата: закон, който наистина прави живота разбираем за първи път. Законът за кармата не е просто теория или нещо, което просто задоволява нашето любопитство. Не, той ни дава сила и увереност на всеки етап от живота и прави разбираемо много от това, което иначе би било неразбираемо.
Преди всичко, законът за кармата отговаря на големия човешки въпрос: защо децата се раждат в толкова различни условия? Например, виждаме едно дете, родено в богатство, може би надарено също с големи таланти и заобиколено от най-любящи грижи. И виждаме друго дете, родено в бедност и мизерия, може би с малко таланти или способности и затова очевидно предопределено за провал – или едно дете може да има големи способности, но няма шанс да ги развие. Това са сериозни проблеми и само теософията дава отговор на тях. Ако искаме да се изправим пред живота със сила и надежда, трябва да намерим отговор. Как тогава законът за кармата отговаря на тези загадки?
Видяхме, че човек преминава през многократни животи на Земята и че когато се роди дете, това не е за първи път: то е било на Земята много пъти преди. Сега във външния свят преобладава законът на причината и следствието, както всеки признава, и именно този велик природен закон за причината и следствието виждаме, пренесен в духовната сфера, като закон на кармата.
Как действа законът във външния свят? Вземете метална топка, загрейте я и я поставете върху дървена дъска. Тя ще прогори дупка в дървото. Вземете друга топка, загрейте я, но я хвърлете във водата, преди да я поставите върху дъската, и тогава тя няма да прогори дупка. Фактът, че топката е била хвърлена във водата, е важен за нейното по-късно поведение. Топката преминава през един вид преживяване и поведението ѝ ще варира съответно. По този начин ефектът зависи от причината. Това е пример от неодушевения свят, но същият закон важи навсякъде. Животните постепенно губят зрението си, ако отидат да живеят в тъмни пещери. Сега да предположим, че в по-късно поколение такова животно е било способно да разсъждава: защо нямам очи? То би трябвало да заключи, че причината за съдбата му е, че предците му са отишли да живеят в пещери. По този начин по-ранният опит оформя по-късна съдба и затова законът за причината и следствието е валиден. Колкото по-високо се движим в скалата на природата към човека, толкова по-индивидуална става съдбата. Животните имат групова душа и съдбата на група животни е свързана с груповата душа. Човек има свое собствено Его и индивидуалното Его претърпява своята съдба, точно както груповата душа на животните. Цял животински вид може да се променя през поколенията, но при човека индивидуалното Его е това, което се променя от един живот в друг. Причината и следствието продължават да действат от живот в живот: това, което

преживявам днес, има своята причина в предишен живот и това, което правя днес, оформя съдбата ми в следващия ми живот. Причината за различните обстоятелства при раждането не се намира в този живот; нищо непосредствено не е отговорно за това. Причината се крие в по-ранни животи. В предишен живот човек е подготвил настоящата си съдба.
Със сигурност, бихте могли да кажете, точно това трябва да депресира човека и да го лиши от всякаква надежда. Но всъщност законът на кармата е най-утешителният закон, който съществува. Точно както е вярно, че нищо не съществува без причина, така е също толкова вярно, че нищо съществуващо не остава без своите следствия. Може да се родя в бедност и мизерия; способностите ми може да са много ограничени; но каквото и да правя, трябва да произведе своя ефект и каквото и да постигна сега, чрез трудолюбие или морална дейност, със сигурност ще има своя ефект в по-късните животи. Ако ме депресира мисълта, че съм заслужил настоящата си съдба, може също толкова да ме развесели знанието, че мога сам да изградя бъдещата си съдба. Всеки, който наистина приеме този закон в мисленето и чувствата си, скоро ще осъзнае какво чувство за сила и сигурност е придобил. Не е нужно да разбираме закона във всичките му подробности; това става възможно само на по-висшите етапи на ясновидското познание. Много по-важно е да гледаме на света в светлината на този закон и да живеем в съответствие с него. Ако правим това съвестно в продължение на години, законът сам по себе си ще стане част от чувствата ни. Ние проверяваме истинността на закона, като го прилагаме.
В този момент могат да възникнат всякакви възражения. Някой може да каже: „Тогава със сигурност трябва да станем чисти фаталисти! Ако сме отговорни за всичко, което ни се случва, и не можем да го променим, най-доброто е да не правим нищо. Ако съм мързелив, това е моята карма.“ Или може би някой ще каже: „Законът за кармата казва, че можем да постигнем благоприятни последици в следващия си живот. Ще започна да бъда наистина добър в по-късен живот; засега ще се наслаждавам. Имам много време; ще се върна на Земята и тогава ще започна.“ Някой друг ще каже: „Няма да помагам на никого повече, защото ако е беден и нещастен и аз му помогна, ще се намесвам в кармата му. Той си е заслужил страданието; трябва да се погрижи да промени кармата си със собствените си усилия.“
Всички тези възражения разкриват грубо неразбиране. Законът на кармата казва, че всичко добро, което може да съм направил в този живот, ще има своя ефект, както и всичко лошо. Така в нашата Книга на Живота има един вид счетоводна ведомост с дебитна и кредитна страна, а салдото може да бъде теглено във всеки един момент. Ако затворя сметката и изтегля салдото, това ще покаже моята съдба. В началото това изглежда като суров, непреклонен закон, но не е така. Истинското сравнение с главната книга би било следното: всяка нова транзакция променя салдото и всяко ново действие променя съдбата. В края на краищата, търговецът не казва, че щом

всяка нова транзакция нарушава салдото му, той не може да направи нищо по въпроса. Точно както търговецът не е възпрепятстван от главната си книга да прави нова търговия, така и в живота човек не е възпрепятстван да прави ново вписване в Книгата си на Живота. И ако търговецът изпадне в затруднено положение и помоли приятел да му заеме хиляда марки, за да му помогне да се възстанови, би било глупост, ако приятелят му отговори, че всъщност не може да направи нищо, защото това би означавало да се намеси в състоянието на счетоводната книга на приятеля си. По същия начин би било глупост, ако откажа да помогна на друг човек, за да не вляза в конфликт със закона на кармата. Колкото и твърдо да вярвам в закона на кармата, нищо не ми пречи да облекча всяка мизерия и бедност. Напротив, ако не вярвах в закона, бих се съмнявал дали помощта ми ще има някакъв ефект: така както е, знам, че помощта ми ще има добър ефект. Именно този аспект на кармата може да ни утеши и да ни даде енергия за действие. Трябва да мислим за закона на кармата не толкова във връзка с миналото, колкото във връзка с бъдещето. Наистина можем да погледнем назад към миналото и да решим да носим неговата карма, но преди всичко трябва да бъдем позитивно активни в полагането на основите на бъдещето.

Християнските духовници често възразяват: „Вашата теософия не е християнска, защото приписва всичко на самоизкуплението. Казвате, че човек трябва сам да изработи собствената си карма. Ако може да направи това, какво място има за Христос Исус, който е страдал за цялото човечество? Теософът казва, че той не се нуждае от помощ от никого.“ Всичко това показва неразбиране и от двете страни. Нашите критици не осъзнават, че свободната воля не е ограничена от закона за кармата. Теософът, от своя страна, трябва ясно да види, че тъй като вярва в кармата, той не зависи изцяло от самопомощта и саморазвитието; той трябва да признае, че може да бъде подпомогнат от другите. И тогава истинското помирение между закона за кармата и централния факт на християнството няма да е трудно да се намери. Тази хармония винаги е съществувала; законът за кармата винаги е бил познат на езотеричното християнство.

Нека си представим двама души: единият е в беда заради кармата си, другият му помага, защото има силата да го направи, и по този начин кармата на първия се подобрява. Дали това изключва закона? Напротив, потвърждава го. Именно действието на закона за кармата прави помощта ефективна.

Ако някой има повече сила от тази, той може да е в състояние да помогне на двама, трима или четирима други, ако са в нужда. Някой още по-могъщ може да е в състояние да помогне на стотици или хиляди и да повлияе на тяхната карма към по-добро. И ако е толкова могъщ, колкото християнството представя Христос, той може да помогне на цялото човечество точно в момент, когато то е в особена нужда от помощ. Но това не прави закона на кармата неефективен; напротив, делото на

Христос на Земята е ефективно именно защото законът на кармата може да бъде надграден.
Изкупителят знае, че чрез закона на кармата Неговото дело на изкупление ще бъде достъпно за всички. Всъщност, Той извърши това дело, уповавайки се на закона на кармата, като причина за славни резултати в бъдеще, като семе за по-късна жетва и като източник на помощ за всеки, който позволи на благословиите на изкуплението да действат върху него. Делото на Христос е възможно само благодарение на закона на кармата; заветът на Христос всъщност е учението за кармата и прераждането. Това не означава, че всеки трябва да носи последствията от собствените си действия, а че последствията трябва да бъдат понесени от някого, без значение кой. Ако един теософ твърди, че не може да разбере уникалното дело на Христос, извършено само веднъж за цялото човечество, това означава, че той не разбира кармата. Същото важи и за всеки свещеник, който заявява, че кармата пречи на доктрината за изкуплението. Причината, поради която християнството досега не е успявало да подчертае закона на кармата и идеята за прераждането, е свързана с целия въпрос за човешката еволюция и ще бъде разгледана по-късно. Светът не се състои от единични „аз-ове“, всяко от които е изолирано от останалите; светът е всъщност едно велико единство и братство. И точно както във физическия живот брат или приятел може да се намеси, за да помогне на друг, така това важи в много по-дълбок смисъл и в духовния свят.

7. Действието на Закона за кармата в човешкия живот

Днес искам да говоря за действието на закона на кармата в отделните човешки животи. Всяко подобно обяснение е обречено на непълно, защото няма да ви представям никакви спекулации или теории. Ще се ограничa, както винаги би трябвало да прави окултизмът, до факти и преживявания. Затова ще ви разкажа за кармично влияние от един или друг вид само когато съм наблюдавал човек в тази конкретна ситуация. Когато говоря за кармични взаимоотношения, ще се позовавам само на реални преживявания.

Вчера засегнахме факта, че за повечето хора наистина наболял въпрос е: Как се формира нашата съдба и защо се раждаме с таланти и обстоятелства, които се различават толкова много?

За да разберем тези кармични взаимоотношения, ще трябва да се върнем отново към казаното за четирите тела на човека - физическото, етерното, астралното и в тях Его-тялото, в което е затворена висшата част на човешкото същество. Разглеждайки кармичните взаимоотношения, ще се занимаваме главно с това как причините и следствията са свързани с тези различни тела.

Нека първо разгледаме физическото тяло, доколкото то е свързано със закона за кармата. Всички наши действия се случват във физическия свят; ако искаме да причиним на някого удоволствие или болка, трябва да бъдем – разбира се, не буквално – на същото място, където е и той. Това, което правим, е резултат от движенията на нашето физическо тяло и от всичко, свързано с него. Нашата външна съдба в по-късен живот зависи от това, което правим в този физически живот. Тази външна съдба е, така да се каже, средата, в която сме родени. Всеки, който е извършил лоши дела, си подготвя лоша среда и обратно. Това е първият важен кармичен закон: това, което сме направили в предишен живот, определя нашата външна съдба.

Съществува и втори фундаментален закон. Ако погледнем начина, по който човек се развива, ще видим, че в хода на живота си той научава изключително много. Той попива понятия, идеи, преживявания, чувства и всичко това води до големи промени в него. Помислете за себе си какви сте били преди няколко години, преди да знаете нещо за теософията; помислете за новите идеи, които сте придобили, и как те са променили живота ви. Всичко това е довело до съответна промяна в астралното тяло, защото то е най-финото и деликатно и реагира най-бързо на промяната.

Темпераментът, характерът и наклонностите се променят много по-бавно. Едно страстно дете например се променя много бавно. Темпераментът, характерът и наклонностите често се запазват през целия живот. Идеите и преживяванията се променят бързо; точно обратното е с темперамента, характера и наклонностите. Тези качества са много упорити; те се променят, но бавно. Тяхното отношение към

бързо променящите се идеи е донякъде като отношението на часовниковата стрелка на часовник към бързо движещата се минутна стрелка. Това е така, защото те зависят от етерното тяло, което се състои от субстанция, много по-малко податлива на промяна, отколкото субстанцията на астралното тяло. Най-бавно от всички се променя физическото тяло. То е заложено веднъж завинаги, така да се каже, и запазва горе-долу същия характер през целия живот. По-късно ще видим как Посветеният може да работи върху етерното си тяло и може да промени дори физическото си тяло. Засега трябва да разгледаме как всичко това се простира отвъд един-единствен живот.

Идеите, чувствата и т.н., които трансформират астралното тяло по време на дълъг живот, ще доведат до забележима промяна в етерното тяло едва в следващия живот. Следователно, ако някой иска да се роди в следващия си живот с добри навици и наклонности, той трябва да се опита да ги подготви колкото е възможно повече в астралното си тяло. Ако положи усилия да прави добро, той ще се роди в следващия си живот със склонност да прави добро и това ще бъде характеристика на неговото етерно тяло. Ако иска да се роди с добра памет, той трябва да я упражнява колкото може повече; той трябва да практикува да се обръща назад към отделните години от живота си и към живота си като цяло. По този начин той ще породи в астралното си тяло нещо, което ще стане характеристика на етерното му тяло в следващия му живот - основата за добра памет. Човек, който просто бърза през света, ще открие в следващия си живот, че не може да се спре на нищо. Но ако някой живее в интимна симпатия към определена среда, той ще се роди със специална склонност към всичко, което му напомня за нея.

Можем да проследим различните темпераменти също така до предишен живот, защото те са качества на етерното тяло.

Холерикът има силна воля, е смел, храбър, с порив към действие. Александър Велики, Ханибал, Цезар, Наполеон например са били холерици. Този тип характер се проявява още в детството и дете с този темперамент ще поеме водеща роля в детските игри.

Меланхоличният човек е много зает със себе си и затова е склонен да се държи в себе си. Той много мисли, особено за начина, по който средата му влияе. Затваря се в себе си, склонен е да бъде подозрителен. Този темперамент е очевиден и в детството: дете от този тип не обича да показва играчките си; страхува се, че нещо ще му бъде отнето и би искало да държи всичко под ключ.

Флегматичният човек няма истински интерес към нищо; той е мечтателен, бездеен, мързелив и търси чувствено удоволствие.

От друга страна, сангвиникът лесно се интересува от всичко, но не се придържа към него; интересът му бързо избледнява; той непрекъснато сменя хобитата си.

Това са четирите основни типа. Обикновено човек е смесица от всичките четири, но обикновено можем да открием фундаменталния. Тези четири темперамента се

изразяват в етерното тяло и затова има четири основни типа етерно тяло. Те имат различни течения и движения, които придават специфичен основен цвят на астралното тяло. Това не зависи от астралното тяло; то се разкрива само там. Меланхоличният темперамент е кармично обусловен, ако човек в предишния си живот е бил принуден да води ограничено, тесно съществование и да бъде много сам; ако е бил винаги зает само със себе си и не е бил способен да се интересува особено от нищо друго. Ако обаче човек е научил много от опита си, но е имал и някаква тежка борба, ако се е сблъсквал с много неща, а не просто ги е наблюдавал, той ще стане холерик. Ако пък е имал приятен живот без много борба или труд, или ако е виждал и подминавал много неща, но само като наблюдател, всичко това ще се отрази кармично на етерното тяло на следващия му живот: той ще стане флегматик или сангвиник.

От това можем да видим как можем да работим за следващия си живот: и в окултните школи това се прави със съзнателно намерение. В миналото това се е правело по-често, отколкото днес, поради промените в човешката еволюция. Преди пет хиляди години окултният учител е имал съвсем различна задача. Той е трябвало да се занимава с хора в групи; човешките същества не са достигнали етапа, в който всеки човек трябва да поеме отговорност за себе си. Умишлената цел е била да се даде възможност на цели класове и групи от хора да работят хармонично заедно в следващия си живот. Но човешките същества стават все по-индивидуални и независими; окултният учител вече не може да използва никого като средство за постигане на цел, а трябва да се отнася към всеки като към цел сам по себе си и да му помогне да се развие, доколкото е възможно за него. В най-старите цивилизации, например в Индия, цялото население е било разделено на четири касти и обучението, което се е давало, е било предназначено да подготви всеки за определена каста в следващия живот. Развитието на човешките същества, заедно с картината на света, който е трябвало да имат, е било планирано умишлено за хиляди години напред и именно това е дало на окултните водачи тяхната голяма сила.

Как тогава трябва да се опитаме да повлияем на етерното си тяло за следващия живот? Всичко, което се прави за развитието на етерното тяло, дава резултат, макар и бавен, и образованието може да положи усилия, за да внуши доста специфични навици. Каквото и да придобие етерното тяло през един живот, се проявява във физическото тяло в следващия живот. Всички навици и склонности на настоящото етерно тяло ще създадат предразположеност към добро или лошо здраве. Добрите навици ще доведат до добро здраве; лошите ще създадат склонност към някакво специфично заболяване в следващия живот. Силната решимост да се отървем от лош навик ще се отрази на физическото тяло и ще създаде склонност към добро здраве. Как възниква предразположеност към инфекциозни заболявания във физическото тяло е особено добре наблюдавано. Дали действително ще се

разболеем ще зависи от това, което правим; но дали сме особено предразположени към това е резултат от склонностите, които сме имали в предишен живот. Инфекциозните заболявания, колкото и да е странно, могат да бъдат проследени до силно развита егоистична алчност в предишен живот.
Ако искаме наистина да разберем здравето и болестта, трябва да имаме предвид колко сложни са обстоятелствата. Болестта не е задължително да е въпрос само на индивидуална карма; трябва да се вземе предвид кармата на целия народ. Интересен пример за това как нещата в духовния живот са взаимосвързани може да се види в миграцията на хуните и монголите, които са се изсипали от Азия на Запад. Монголите са изостанали от атлантите. Докато индийците, германците и другите народи са напредвали, монголите са изостанали. Точно както животните са се отделили от еволюционния път на човечеството, така и някои по-нисши народи и раси са изостанали. Монголите са били атланти, чието физическо развитие е поело надолу. В астралните тела на такива декадентски хора може да се види изобилие от разлагаща се астрална субстанция. Когато монголите нападнали германците и други централноевропейски народи, те създали вълна от страх и паника. Тези емоции принадлежат на астралното тяло и при такива условия разлагащите се астрални субстанции ще процъфтяват. Така астралните тела на европейците се заразили и в по-късните поколения инфекцията се разпространила във физическото тяло, засягайки не само отделни хора, но и цели групи от хора. Тя се появила като проказа, онази ужасна болест, която причинила такива опустошения през Средновековието. Това беше физическото следствие от влияние върху астралното тяло.
Филологията няма да ви помогне да намерите доказателства за това, защото не знае нищо за астралните влияния. Но поне ще намерите някакво доказателство за произхода на монголите от атлантите в имената: така Атила, водачът на хуните, е наричан на скандинавския език Атли - което означава някой, произхождащ от атлантите.
Ето как са възникнали болестите, засягащи цели народи, и в древността са се запазили известни познания за тях. Библията има една истинска поговорка, много често неразбрана, когато говори за това, че Бог наказва греховете на бащите върху децата, дори до третото и четвъртото поколение. Това не се отнася до последователните въплъщения на индивидите, а до карма, засягаща цели поколения. Трябва да приемаме поговорката буквално, както всъщност много подобни твърдения трябва да се приемат по-буквално, отколкото обикновено се смята.
Факт е, че първо трябва да се научим да четем правилно религиозните източници. В древността простодушните хора са ги приемали буквално. С нарастването на изтънчеността на хората този начин на четене ставал все по-рядък. След това умните либерални теолози започнали да тълкуват източниците, всеки по свой

начин; и това означавало, че много пасажи не били тълкувани, а подкопавани. След това имало трети етап: този на хората, които приемали всичко - стари митове и легенди и дори живота на Христос - като поредица от символи. Всичко това зависи от изобретателността на отделните хора; някои винаги ще бъдат по-умни в това от други. Но има и четвърти етап: този на окултиста, който отново може да разбере всичко буквално, защото чрез духовното си познание може да види как нещата са взаимосвързани.

От казаното ще осъзнаете, че навиците и чувствата, които първоначално принадлежат на духовния живот, по-късно могат да се проявят във физическия живот. Тук има един важен принцип: ако се полагат грижи за възпитаването на добри навици, ще се подобри не само моралният живот на следващите поколения, но и здравето на целия народ и обратно. Това е тяхната колективна карма.

Съществува една форма на заболяване, много разпространена днес, която едва ли е била позната преди сто години – нерви или невротизъм – не защото е била неразпозната, а защото е била толкова рядка. Това характерно заболяване произтича от материалистическия възглед на осемнадесети век. Без това болестта никога нямаше да се появи. Окултният учител знае, че ако този материализъм продължи още няколко десетилетия, той би имал опустошителен ефект върху общото здраве на човечеството. Ако тези материалистични навици на мислене останат неконтролирани, хората не само биха били невротични в обичайния смисъл, но и децата биха се раждали трепереща; те не само биха били чувствителни към околната среда, но и биха получавали от всичко около тях усещане за болка. Преди всичко психичните заболявания биха се разпространили много бързо; през следващото десетилетие биха се появили епидемии от лудост. Това беше опасността – епидемична лудост – пред която беше изправено човечеството, и възможността за нея в бъдеще беше причината лидерите на човечеството, Майсторите на Мъдростта, да видят необходимостта да позволят на известна духовна мъдрост да се разпространи сред човечеството като цяло. Нищо друго освен духовна картина на света не би могло да възстанови на идните поколения склонност към добро здраве. Теософията, както ще осъзнаете, е дълбоко движение, което е дадено, за да отговори на нуждите на човечеството.

Преди сто години „нервен“ човек е означавал човек с железни нерви. Само от промяната в значението на думата можете да видите, че на света се е появило нещо съвсем ново.

Как е свързан законът за кармата с физическата наследственост? Физическата наследственост играе голяма роля; знаем, че някои от характеристиките на бащата и неговите предци могат да бъдат открити отново и у сина. В Бах[25]например, в едно семейство е имало двадесет и осем високо надарени музиканти в период от 250 години. Отново, Бернули[26]беше велик математик, а след него в семейството му се родиха още осем надарени математици. Казват ни, че всичко това е въпрос на

наследственост; но това е само частично вярно. За да бъдеш добър музикант, ти е нужно нещо повече от музикална предразположеност в душата; нужен ти е и добър слух във физически смисъл. Този добър слух е физическо качество, което се среща в семейство от музиканти и се предава от поколение на поколение.
В семейство, където се изпълнява много музика, ще откриете добър музикален слух и затова, когато душа със силно развит музикален талант трябва да се въплъти, тя естествено няма да избере семейство без интерес към музиката – където би се линеела – а такова, което има подходящи физически органи. Това се вписва много добре в закона за кармата.
Същото важи и за моралната смелост. Ако душа с тази предразположеност не може да намери подходящо наследство, характеристиката ще избледнее. Виждате, че трябва да бъдете много внимателни при избора си на родители! Факт е не, че детето прилича на родителите си, а че се ражда в семейство, където родителите най-много приличат на него.
Може би ще попитате: Не обезценява ли това майчината любов? Съвсем не. Само защото най-дълбоката симпатия съществува още преди раждането, едно конкретно дете търси конкретна майка; любовта между тях има своя източник много по-назад и след раждането тя продължава. Детето е обичало майка си, преди да се роди: не е чудно тогава, че майката му отвръща с любовта. По този начин значението на майчината любов не се омаловажава; по-скоро се изяснява истинският ѝ източник. За това, повече утре.

8. Добро и зло. Индивидуални кармични въпроси.

Ще продължим изучаването на конкретни кармични въпроси, свързани с човешкия живот.

Какво казва окултната наука за произхода на *съвестта* ? На настоящия етап от еволюцията ни съвестта се явява като вид вътрешен глас, който ни казва какво да правим и какво да оставим недовършено. Как се е появил такъв вътрешен глас? Интересно е да се запитаме дали в историческата еволюция на човечеството винаги е имало нещо сравнимо с това, което наричаме съвест. Откриваме, че в най-ранните времена езикът не е имал дума за това. В гръцката литература то се появява доста късно, а в езика на ранните гърци не съществува дума за него. Същото важи и за ранните периоди на други цивилизации. Следователно можем да заключим, че идеята за съвест, в повече или по-малко съзнателна форма, е била осъзната само постепенно. Съвестта се е развила доста късно в човешката еволюция и скоро ще видим какво са притежавали нашите предци вместо нея.

Как тогава постепенно се е развила съвестта? По време на едно от пътуванията си Дарвин[27]попаднал на канибал и се опитал да го убеди, че не е добре да се яде друго човешко същество. Канибалът отвърнал, че за да решиш дали е добре или лошо да изядеш човек, първо трябва сам да го изядеш. С други думи, канибалът не бил стигнал до точката да преценява доброто от злото по отношение на морални идеи, а просто според удоволствието, което изпитвал. Всъщност той бил оцелял от по-ранен етап на цивилизацията, който някога е бил универсален. Но как човек като този канибал успява да направи разлика между добро и лошо? Той продължил да ядеше своите ближни, докато един ден самият той не трябвало да бъде изяден. В този момент той изпитал факта, че това наистина може да му се случи. Той почувствал, че нещо не е наред с това, и плодовете на този опит останали с него в Камалока и Девачан. В следващото си въплъщение той донесъл смътното чувство, че това, което е правил, не е съвсем правилно. Това чувство ставало все по-определено в хода на по-нататъшните въплъщения; той също така започнал да обръща внимание на чувствата на другите и по този начин постепенно развил известна сдържаност. След различни по-нататъшни превъплъщения чувството ставаше още по-определено и постепенно се появяваше мисълта: Ето нещо, което човек не бива да прави. По подобен начин, един дивак в примитивен стадий би ял всичко безразборно, но когато го болеше стомахът, той постепенно осъзнаваше, че има някои неща, които може да яде, и други, които не може. Този вид преживяване постепенно се вкоренява все по-здраво и накрая се развива в гласа на съвестта. Следователно съвестта е резултат от преживявания, разпределени в редица превъплъщения. По същество, всяко знание, от най-висшето до най-нисшето, е резултат от това, което човек е преживял; то се е появило в резултат на проби и грешки.

Тук е важен един интересен факт. Едва от Аристотел насам съществува наука за логиката, за логическото мислене. От това трябва да заключим, че и точното мислене се е родило в определен момент. Това наистина е така: самото мислене е трябвало първо да еволюира, а логическото мислене е възникнало с течение на времето от фундаментално наблюдение на това как мисленето може да се объркa. Знанието е нещо, което човечеството е придобило чрез много превъплъщения. Едва след дълги проби и грешки е възможно да се натрупа запас от знания. Всичко това илюстрира важността на закона за кармата; тук имаме още един пример за нещо, което се е развило от опит в постоянен навик и склонност. Мотив като съвестта се обвързва с етерното тяло, превръщайки се с времето в негова постоянна характеристика, защото астралното тяло толкова често е било убеждавано, че това или онова не е подходящо.
Друга интересна кармична връзка е между обичайно егоистично отношение и любящо съчувствие към другите. Някои хора са закоравели егоисти – не само в своята алчност – а други са безкористни и състрадателни. И двете нагласи зависят от етерното тяло и дори могат да намерят израз във физическото тяло. Хората, които в един живот са били обичайно егоистични, ще остареят бързо в следващия си живот; те сякаш се свиват. От друга страна, ако в един живот сте били готови да правите жертви и сте обичали другите, ще останете млади и здрави. По този начин можете да подготвите дори физическото тяло за следващия живот.
Ако си спомняте какво казах вчера, ще си зададете въпроса: Как стоят нещата с постиженията на самото физическо тяло? Неговите дела стават негова бъдеща съдба; но какъв е ефектът от евентуални болести, които е имало в този живот? Отговорът на този въпрос, колкото и странно да звучи, не е просто теория или спекулация, а се основава на окултен опит и от него можете да научите мисията на болестта. Фабр д'Оливе,[28]Той, който е изследвал произхода на Книгата Битие, веднъж е използвал красиво сравнение, сравнявайки съдбата с естествен процес. Ценната перла, казва той, произлиза от болест: тя е секрет на стридата, така че в този случай животът трябва да се разболее, за да произведе нещо ценно. По същия начин физическите болести в един живот се появяват отново в следващия живот като физическа красота. Или физическото тяло става по-красиво в резултат на болестта, която е претърпяло; или може да се окаже, че болест, която човек е хванал от инфекция в средата си, се компенсира от красотата на новата му среда. Така красотата се развива кармично от болка, страдание, лишения и болести. Това може да изглежда стряскаща връзка, но е факт. Дори оценяването на красотата се развива по този начин: не може да има красота в света без болка, страдание и болести. Същият общ закон важи и за историята на човешката еволюция. От това ще видите колко прекрасни са всъщност кармичните взаимоотношения и как въпросите за злото, болестите и болката не могат да бъдат отговорени без познаване на важните вътрешни взаимоотношения в еволюцията на човечеството.

Линията на еволюцията се връща назад в древни, много древни времена, когато условията на Земята и самата Земя са били съвсем различни. Имало е време, когато не е съществувало нито едно от висшите животни; когато не е имало риби, земноводни, птици или бозайници, а само животни, по-слабо развити от рибите. И все пак човекът, макар и в съвсем различна форма, вече е бил там. Физическото му тяло е било все още много несъвършено; духовното му тяло е било по-високо развито. Той все още е бил затворен в меко етническо тяло и душата му е работила върху физическото му тяло отвън. Човекът все още е съдържал всички други същества в себе си. По-късно той се е издигнал нагоре и е оставил зад гърба си рибната форма, която е била част от него. Тези рибни форми са били огромни, фантастично изглеждащи същества, за разлика от днешните риби. След това човекът еволюира до по-висок етап и изгонва птиците от себе си. След това влечугите и земноводните са си проправили път от човека - гротескни същества като сауриите и водните костенурки, които всъщност са били изостанали от по-ранна група същества, още по-отдалечени от човека, чиято еволюция е изостанала. След това човекът изгонил от себе си бозайниците и накрая маймуните; и след това самият той продължил да напредва.

Следователно човекът винаги е бил човек, а не маймуна; той е отделил цялото животинско царство от себе си, за да може да стане по-истински човек. Сякаш постепенно прецеждаш всички багрила от цветна течност и оставяш само бистра вода. В по-стари времена е имало естествени философи, като Парацелз и Окен,[29]които са го казали много добре. Когато човек погледне животинския свят, казаха те, той трябва да си каже: „Носех всичко това в себе си и го изхвърлих от собственото си същество.“

Така човекът някога е имал в себе си много, което по-късно е било проявено на външния свят. И днес той все още има в себе си нещо, което по-късно ще бъде отвън - неговата карма, както добрата, така и злата. Точно както е отделил животните от себе си, така ще изхвърли доброто и злото в света. Доброто ще доведе до раса от хора, които са естествено добри; злото - до отделна зла раса. Ще намерите това посочено в Апокалипсиса, но не бива да се разбира погрешно. Трябва да правим разлика между развитието на душата и това на расите. Една душа може да се въплъти в низходяща раса, но ако самата тя не извърши зло, не е нужно да се въплъщава втори път в такава раса; тя може да се въплъти във възходяща. Има достатъчно души, които се вливат от други посоки, за да се въплътят в тези залязващи раси.

Но това, което е вътрешно, трябва да стане външно и човекът ще се издигне още по-високо, когато кармата му се е изпълнила. С всичко това е свързано нещо от изключителен интерес. Преди векове, с оглед на бъдещото развитие на човечеството, са създадени тайни ордени, които си поставят най-висшите възможни задачи. Един такъв орден е бил манихейският, за който обикновената наука дава

доста невярна картина. Предполага се, че манихейците са учили, че Доброто и Злото са част от естествения ред и винаги са били в конфликт помежду си, тъй като това им е било предопределено от Сътворението. Тук има проблясък на истинската задача на Ордена, но изопачена до степен на безсмислие. Отделните членове на Ордена са били специално обучавани за своето велико дело. Орденът е знаел, че някой ден ще има хора, в чиято карма вече няма да има зло, но че ще има и раса, зла по природа, сред която всякакви видове зло ще бъдат развити в по-висока степен, отколкото при най-дивите животни, защото те ще практикуват злото съзнателно, изящно, с помощта на високо развити интелекти. Дори сега Манихейският орден обучава своите членове, за да могат да трансформират злото в бъдещите поколения. Изключителната трудност на задачата е тези зли раси да не бъдат като лоши деца, в които има доброта, която може да бъде извадена чрез наставление и пример. Членовете на Манихейския орден вече се учат как да трансформират доста радикално онези, които по природа са изцяло зли. И тогава трансформираното зло ще се превърне в съвсем специално добро. Силата да се осъществи тази промяна ще доведе до състояние на морална святост на Земята. Но това може да се постигне само ако злото първо се е появило; тогава силата, необходима за преодоляване на злото, ще даде сила, която може да достигне висотите на святостта. Едно поле трябва да се обработи с тор и торът трябва да ферментира в почвата; по подобен начин човечеството се нуждае от тор на злото, за да достигне най-висшата святост. И тук се крие мисията на злото. Мускулите на човека се укрепват чрез употреба; и по същия начин, ако доброто иска да се издигне до висотите на святостта, то първо трябва да победи злото, което му се противопоставя. Задачата на злото е да съдейства за издигането на човека.
Подобни неща ни дават поглед към тайната на живота. По-късно, когато човекът е победил злото, той може да продължи да изкупва създанията, които е повалил и за чиято сметка се е възнесъл. Това е целта на еволюцията.
Следващият момент е доста по-труден. Черупката на охлюв или мида се отделя от живото вещество на животното. Черупката, която обгражда охлюва, първоначално е била вътре в тялото му - неговият дом всъщност е неговото тяло в по-солидна форма. Теософията ни казва, че ние сме едно с всичко, което ни заобикаля: това означава, че човекът някога е съдържал всичко в себе си. Земната кора всъщност е произлязла от човека, който в далечното минало я е кристализирал от себе си. Точно както охлювът някога е имал своя дом в себе си, така и човекът е имал всички други същества и царства, минерали, растения и животни в себе си и може да каже на всички тях: Веществата бяха в мен; кристализирах съставните им части. Така, когато човек погледне нещо извън себе си, за него става разбираемо да каже: Всичко това съм аз.
Още по-фина е друга идея. Представете си онова древно състояние на човечеството, когато нищо все още не е било отделено от човека. Човекът е бил там

и е формирал ментални образи, но те не са били обективни – тоест не са били причинени от външни обекти, които са му правили впечатление – те са били чисто субективни. Всичко е имало своя произход в човека. Нашите сънища са все още наследство от времето, когато човекът, така да се каже, е изтъкал целия свят от себе си. Тогава е могъл да гледа на света срещу себе си. Ние, като човешки същества, сме създали всичко и в останалата част от творението можем да видим собствените си продукти, собственото си същество, което е приело солидна форма.
Кант[30] говори за нещото само по себе си като за нещо непознаваемо за човека. Но всъщност няма граници на познанието, защото човек може да открие във всичко, което вижда около себе си, следите от собственото си същество, оставени след него.
Всичко това е казано, за да ви покажем, че нищо не може да бъде истински разбрано, ако се гледа само от една страна. Всичко, което ни се струва в едно състояние, е било съвсем различно в по-ранни времена; само като свържем настоящето с миналото, то може да бъде разбрано. По подобен начин, ако не погледнете отвъд физическия свят на сетивата, никога няма да разберете болестта или мисията на злото. Във всички такива взаимоотношения има дълбок смисъл. Еволюцията е трябвало да протече по този начин, чрез процес на разделяне, защото човекът е трябвало да се превърне във вътрешно същество; той е трябвало да изхвърли всичко това от себе си, за да може да види себе си. Така можем да разберем мисията на болестта, на злото и дори на външния свят. До тези велики взаимовръзки сме водени чрез изучаването на закона на кармата.
Сега ще разгледаме няколко специфични въпроса за кармата, които често се задават. Каква е кармичната причина, която кара много хора да умират млади, дори в детството? От отделни случаи, известни на окултната наука, можем да стигнем до следното заключение. Ако изучим дете, починало младо, можем да открием, че в предишния си живот то е имало добри способности и ги е използвало добре. Той е бил напълно компетентен член на обществото, но е бил доста късоглед. Тъй като със слабите си очи не е можел да вижда ясно, всичките му преживявания са придобили специфичен цвят. Липсвало му е нещо малко, което би могло да бъде по-добро, и поради слабите си очи винаги е изоставал. Можел е да постигне нещо доста забележително, ако е имал добро зрение. Той умира и след кратък интервал се въплъщава със здрави очи, но живя само няколко седмици. По този начин членовете на неговото същество се научават как да придобият добри очи и той е спечелил малка част от живота като коректив на това, което е липсвало в предишния му живот. Разбира се, мъката на родителите му ще бъде компенсирана кармично, но в този случай те трябваше да послужат като инструменти за поправяне на нещата.
Какво е кармичното обяснение за мъртвородените деца? В такива случаи астралното тяло може вече да се е обединило с физическото тяло и двата по-нисши члена може да са правилно конституирани. Но астралното тяло се отдръпва и затова

детето се ражда мъртво. Но защо астралното тяло се отдръпва? Обяснението се крие във факта, че определени членове на висшата природа на човека са свързани с определени физически органи. Например, никое същество не може да има етерно тяло, освен ако не притежава клетки. Камъкът няма клетки или съдове и затова не може да има етерно тяло. По същия начин, астралното тяло се нуждае от нервна система: растението няма нервна система и следователно не може да има астрално тяло. Всъщност, ако едно растение бъде проникнато от астрално тяло, то вече няма да е растение, а ще трябва да бъде снабдено с клетки, ако бъде проникнато от етерно тяло.

Сега, ако Его-тялото постепенно трябва да намери място за себе си, във физическото тяло трябва да има топла кръв. (Всички червенокръвни животни са били отделени от човека по времето, когато Его-състоянието се е подготвяло за човека.) Оттук ще се види, че физическите органи трябва да са в правилно състояние, за да могат висшите тела да обитават в тях. Важно е да се помни, че формата на физическото тяло се формира от чисто физическо наследство. Може също така да се случи начинът, по който се комбинират различните телесни течности, да е грешен, въпреки че родителите са добре съчетани по душа и дух. Тогава въплъщаващото се същество идва във физическо тяло, което не може да побере висшите членове на своето същество. Така например физическото и етерното тяло могат да бъдат правилно обединени; тогава астралното тяло би трябвало да завладее физическото тяло, но организмът, с който разполага, не е в подходящо състояние и затова трябва да се оттегли. Физическото тяло остава и тогава е мъртвородено. Мъртвороденето може да е резултат от неправилно смесване на телесните течности на физическо ниво и това също ще има кармична връзка. Физическото тяло може да процъфтява само дотолкова, доколкото висшите принципи могат да живеят в него.

Как се постигат кармичните компенсации? Ако някой е направил нещо на друг човек, между тях трябва да има кармично примирение, което означава, че засегнатите лица трябва да се родят отново като съвременници. Как се случва това? Кои са силите, които обединяват двамата души? Начинът, по който се случват нещата, е следният. Сторено е зло; жертвата го е претърпяла; човекът, който го е направил, преминава в Камалока, но първо трябва да стане свидетел на случващото се в ретроспективната картина на миналия си живот. Нараняването, което е нанесъл, не му причинява болка, но в Камалока, докато преживява живота си назад, събитието се появява пред него и сега той трябва да изпита болката, която е причинил. Той трябва да я почувства в и чрез самото „аз“ на жертвата си. Това преживяване се отпечатва като печат върху астралното му тяло. Той отнася със себе си част от болката и в него остава определена сила като резултат от това, което е преживял в съществото на другия човек. По този начин всяка болка или

удоволствие, които трябва да преживее, се превръщат в сила и той носи със себе си в Девачан голям брой такива сили.
Когато се завърне в ново въплъщение, това е силата, която обединява всички хора, преживели общи преживявания. По време на периода Камалока те са живели един в друг и са включили тези сили в себе си.
Следователно в едно физическо човешко същество може да има трима или дори повече „мъже от Камалока“, за да може ситуацията, свързана с тях, да бъде преживяна. Един пример, известен на окултната наука, ще стане ясно това. Един мъж е осъден на смърт от петима съдии. Какво всъщност се е случвало там? В предишен живот мъжът е убил тези други петима мъже и кармичните сили са събрали всичките шестима за кармично преразглеждане. Това не води до безкрайна кармична верига; други взаимоотношения се намесват, за да променят по-нататъшния ход на събитията.
Виждате ли, духовните сили тайно работят, за да осъществят сложните модели на човешкия живот. Допълнителни важни аспекти на темата ще станат ясни през следващите няколко дни, когато преминем към изучаване на цялостната еволюция на Земята и Човека.

9. Еволюция на Земята

Ако се запитаме как човекът се е развил от най-ранни времена до наши дни, първо трябва да си припомним казаното за същността на човека. Човекът има седем члена: първият е, така да се каже, най-нисшият; етерното тяло е по-висше и с по-фина текстура; астралното тяло е още по-висше и по-фино; от его-тялото все още съществуват само първите зачатъци. Би било погрешно да се заключи, че най-висшето тяло, което човекът притежава сега, е най-съвършеното, а физическото тяло - най-несъвършеното. Вярно е точно обратното: физическото тяло е най-съвършената част от човешкото същество. По-късно висшите членове, разбира се, ще достигнат по-висока степен на съвършенство, но в момента физическото тяло е по свой начин най-високо развито и е конструирано с неизразима мъдрост. Веднъж ви описах, като пример за тази мъдрост и съвършенство, структурата на бедрената кост. Всяка отделна кост е толкова артистично структурирана и мъдро замислена, че да извършва максимална работа с минимална маса, по начин, който никой човешки инженер не би могъл да постигне. Колкото по-дълбоко проникваме в разбирането на прекрасната структура на човешкото тяло, толкова по-чудесно ще ни се струва то. Вземете например начина, по който са устроени мозъкът и сърцето. Сърцето не прави грешки, но астралното тяло прави много. Страстите и желанията на астралното тяло се нахвърлят срещу физическото тяло и го надделяват. Ако човек яде грешна храна, той следва желанията на астралното си тяло. Физическото сърце поддържа кръвообращението в ред; астралното тяло непрестанно атакува сърцето, защото жадува за неща, вредни за сърцето. Кафето, чаят, алкохолът са отрови за сърцето, но сърцето често трябва да се справя с тях всеки ден и въпреки всичко продължава да функционира. То е устроено толкова издръжливо, че може да издържи на атаките на астралното тяло в продължение на седемдесет или осемдесет години. По този начин физическото тяло е най-съвършеното във всички детайли в йерархията на човешките тела.

По-несъвършено е етерното тяло, а още по-малко астралното; его-тялото е най-слабо развито от всички тях. Причината е, че физическото тяло е преминало през най-дългия период на еволюция и е най-старата част от човешкото същество; по-младо е етерното тяло, още по-младо е астралното, а его-тялото е най-младото от всички.

За да разберем как тези тела са еволюирали, трябва да осъзнаем, че не само човекът преминава през последователни прераждания, но и че законът за прераждането важи универсално. Всички същества и всички планети са подчинени на този закон. Земята, с всичко, което е на нея, е преминала през по-ранни прераждания, три от които са ни от непосредствена загриженост.

Преди Земята да стане планетата, която познаваме, тя е била съвсем различна. В началото на времето тя е била планета, наричана в окултната наука Сатурн. Общо е

имало четири последователни превъплъщения на Земята: Сатурн, Слънце, Луна и Земя. Точно както има период Камалока и Девачан между последователните превъплъщения на човека, така и между последователните превъплъщения на една планета има период, когато тя не е видима и няма външен живот. Този период винаги е бил наричан Пралая, а периодът на вграждане - Манвантара. Имената Сатурн, Слънце и Луна обаче не означават небесните тела, които се наричат така днес. Нашето Слънце е неподвижна звезда; старото Слънце е било планета и в хода на своите превъплъщения то се е издигнало от субстанцията и същността на планета до ранга на неподвижна звезда. По същия начин Старата Луна, както я наричаме, не е същата като Луната, която познаваме днес; тя е била третото превъплъщение на Земята. Подобно е и със Сатурн, първият етап от еволюцията на Земята.
Дори на планетата Сатурн човекът е присъствал. Сатурн не е светил, но е издавал звук и е можел да бъде чут с девачански уши. След като е съществувал известно време, той постепенно е изчезнал, дълго време е бил невидим и след това е засиял като Слънце. Планетата Слънце е преминала през същия процес и се е появила отново като Луна. Накрая, след същата последователност, се е появила Земята.
Но не бива да си представяме тези четири планети - Сатурн, Слънце, Луна и Земя - като четири отделни планети; те са четири различни състояния на една и съща планета. Те са истински метаморфози на една планета и всички същества, които ѝ принадлежат, са метаморфозирани заедно с нея. Човекът никога не е бил на друга планета, но Земята е съществувала в тези четири различни условия.
Когато Земята съществуваше като Сатурн, на нея са обитавали само първите зародиши на човешкото царство. Чудесно артистичната структура на човешкото тяло тогава е била налице само в най-близки очертания. Нямало минерали, растения или животни. Човекът е първородният в нашия творчески процес. Но човекът-Сатурн е бил много различен от днешния човек. Той е бил до голяма степен духовно същество; не би бил видим за физическите очи - и разбира се, по онова време не е имало такива. Само същество с девачански поглед би могло да го възприеме. Човешката форма е била като вид аурично яйце, а вътре в него е имало забележителна люспеста структура, нещо като вихър, оформен като малка круша и сякаш направен от черупки на стриди. Сатурн е бил пропит с тези рудиментарни физически структури - ексудации, сякаш кондензирани от духовното. От тези структури, които дават само бледа индикация за това в какво ще се превърнат, физическото тяло на човека постепенно се е развило в хода на еволюцията. То е било вид първичен минерал, без етерно тяло около него; следователно можем да кажем, че човекът е преминал през минералното царство; но да го смятаме за нещо подобно на нашето днешно минерално царство би било съвсем погрешно. На Сатурн не е имало друго царство освен човешкото.
Точно както човекът преминава през различните етапи от живота си, като дете, млад мъж или жена, старец или жена, така преминава и една планета. Преди Сатурн

да прояви люспестите структури, отложени в него, той е бил структура Арупа-Девачан, след това структура Рупа-Девачан и накрая астрална структура. След това люспите постепенно изчезват и Сатурн се връща през същите етапи в тъмнината на Пралая. Метаморфоза като тази, от духовното във физическото и след това отново в духовното, се нарича в теософията Кръг или Жизнено състояние. Всеки Кръг може да бъде разделен на седем фази: Арупа, Рупа, Астрално, Физическо и обратно към Арупа.[31]Тези фази, наречени „Глобуси“, са Формални условия. Но не трябва да си представяме седем последователни Глобуса; винаги една и съща планета се трансформира и нейните същества се трансформират заедно с нея. Сатурн е преминал през седем такива Кръга или Жизнени условия. Във всеки Кръг неговата структура се е усъвършенствала, така че едва в седмия Кръг е била постигната окончателно усъвършенстваната му форма. Всеки Кръг има своите седем трансформации или Формални условия, така че Сатурн ще е преминал през седем пъти по седем, или четиридесет и девет, метаморфози. Това важи за Сатурн, а след това за Слънцето, Луната и Земята; а в бъдеще ще има още три планети: Юпитер, Венера и Вулкан.

Следователно има седем планети, всяка от които преминава през седем Кръга и всеки Кръг през седем Формални Състояния, изразени като 777 в окултна писменост. В тази писменост 7 в позицията на единиците означава Глобусите; в десетиците - Кръговете, а в стотиците - Планетите. Следователно трябва да умножим числата и така откриваме, че нашата планетарна система трябва да премине през 7 по 7 по 7, или 343 трансформации.

В „Тайната доктрина“ на Х. П. Блаватска , която до голяма степен е вдъхновена от една от най-висшите духовни индивидуалности, откриваме забележителен пасаж. Но великите Посветени винаги са се изразявали предпазливо и са давали само намеци; преди всичко те оставят известна работа за човешкото същество. Този пасаж, както Х. П. Б. знаеше много добре, е пълен със загадки. Там няма нищо за последователни превъплъщения; учителят е казал само: „Научете загадката на 777“. Неговото желание е било хората сами да научат, че това означава 343. „Тайната доктрина“ дава загадката, но не и решението: това е открито съвсем наскоро.

Първото зародишно състояние на човека по този начин се е намирало на Сатурн в най-древни времена. След това Сатурн изчезнал в Пралая и се появил отново като Слънце, а с него от тъмнината на Пралая се появил човекът, древният обитател на Вселената. Междувременно обаче човекът придобил силата да отделя нещо от себе си, както охлювът прави с черупката си. Той можел да отделя подобни на черупки структури като летящи форми; по-фините вещества задържал в себе си, за да може да еволюира на по-високо ниво. По този начин той образувал минералите от себе си, но тези минерали били вид живи минерали. На Слънцето човекът еволюирал по такъв начин, че етерното тяло, както е при планетите днес, можело да бъде добавено. Така на Слънцето той преминал през растителния етап и на Слънцето

имало две царства - минералното царство и растителното царство; а последното бил човекът. Но тези растителни форми били доста различни от тези, които познаваме днес.
Всеки, който разбира по-дълбоките взаимовръзки, ще разглежда растението като обърнат човек. Отдолу е коренът му; след това идват стъблото, листата, тичинките и плодниците; плодниците съдържат женските репродуктивни органи, а тичинките - мъжките. В цялата си невинност растението протяга репродуктивните си органи към Слънцето, защото Слънцето е това, което разпалва неговата репродуктивна сила. Коренът е всъщност „главата“ на растението, което протяга репродуктивните си органи към широките пространства на света, докато главата му е привлечена от центъра на Земята. Човекът е обратното на това: главата му е на върха на тялото му, а отдолу са органите, които растението разпростира към Слънцето. Животното е по средата: тялото му е хоризонтално. Ако завъртите растение на 90 градуса, получавате позицията на животното; завъртете го на 180 градуса и получавате позицията на човека.
Старата окултна наука е изразила това в древния символ на Кръста, казвайки, както е казал Платон[33]казано на езика на старите Мистерии: Световната душа е разпната на кръста на Световното тяло. Световната душа се съдържа във всичко, но тя трябва да си проправи път през тези три етапа; тя извършва своето пътуване на кръста на тялото на света.
Тогава на Слънцето човекът е бил растително същество, обърнато наопаки в сравнение със съвременния човек. Той е живял в Слънцето и самият той е бил част от неговото тяло. Слънцето е било тяло от светлина, съставено от светлинен етер; човекът е бил все още подобен на растение, с глава, насочена към центъра на Слънцето. Когато по-късно Слънцето напусна Земята, човешкото растение е трябвало да се обърне; то е останало вярно на Слънцето.
В първия си кръг Слънцето просто повтори периода на Сатурн: едва във втория кръг започна по-нататъшната еволюция на човека. Когато Слънцето еволюира до своя предел в седемте кръга, то изчезна в тъмнината на Пралая и накрая се появи отново като Луна.
Първият Лунен кръг отново беше само повторение на Сатурн в доста различна форма. Вторият кръг също не донесе нищо ново; той беше преразказ на живота на Слънцето. В третия кръг имаше нещо ново: човекът придоби астрално тяло в допълнение към двете по-ранни тела. Във външната му форма можем да го сравним с днешните животни, защото той имаше три тела. Всъщност той беше достигнал етапа на животинското царство. Той се беше издигнал до растителното царство, като изхвърли минералното царство. Така имаше две царства освен човека. След това той отново отхвърли по-малка част, отдели се от нея и продължи към по-високото ниво.

По време на този трети Лунен кръг се случи важно космическо събитие. Слънцето и Луната се разделиха, така че сега имаше две тела. В началото на втория кръг Слънцето все още беше там непроменено; след това малък сегмент в долната част на Слънцето се отдели, така че в третия кръг имаше две тела едно до друго. Слънцето запази по-финитe части, изпращайки лъчи към Луната отвън и осигурявайки на Луната и всички същества това, от което се нуждаят. Това беше напредъкът на Слънцето; то стана неподвижна звезда и вече не се занимаваше пряко с трите царства; то им предава само това, което може да даде. То даде дом на висши Същества, които, след като Слънцето се беше отървало от по-нисшите си части, можеха да се развиват по-нататък. В четвъртия кръг всичко това достигна най-високото си възможно ниво; в петия двете тела се съединиха отново и накрая изчезнаха като едно тяло в Пралая.
Старата Луна все още не е имала твърдо минерално царство. Тя е била кълбо, което вместо твърда земна кора е имало нещо като жива и вътрешно растяща торфена маса. Тази жива основа е била пронизана от дървесни структури, от които е израснало растителното царство, каквото е било тогава. Тези растения обаче са били всъщност един вид „растение-животно“: те са били способни да чувстват и под напрежение са изпитвали болка. А човекът в животинското царство на онова време не е бил като никое животно днес; той е бил по средата между животно и човек. Той е бил от по-висок порядък от днешните ни животни и е можел да осъществява импулсите си по много по-систематичен начин. Но е бил по-нисш от съвременния човек, защото не е бил в състояние да каже „аз“ на себе си. Той все още не е притежавал его-тяло.
Тези три царства обитавали живото тяло на Луната. Важен факт е, че тези лунни хора не са дишали както човекът днес; те са дишали огън, а не въздух. Чрез това вдишване на огън топлината е проникнала в цялото им същество; след това са издишвали огъня и топлината и са отново ставали студени. Това, което човекът днес има като топлина на кръвта си, лунните хора са имали в топлината на дъха си. Много от по-старите, все още ясновидски художници са символизирали това в образа на огнедишащия дракон; те са знаели, че в древността е имало тези лунни същества, които са дишали огън.
След като изчезна в Пралая, Луната се появи отново като Земя. В първия кръг се повтори цялото съществуване на Сатурн, във втория - на Слънцето, а в третия - на Луната. По време на третия кръг разделянето на Слънцето и Луната се повтори, но по пътя на връщане от този кръг две тела се съединиха отново.
В четвъртия кръг Слънцето и Луната отново се появиха като едно тяло и сега Земята започна да се оформя. В този момент се случи важно събитие: среща на Земята с планетата Марс. Планетите се проникнаха, Земята премина през Марс. По това време Марс притежаваше вещество, желязо, което на Земята липсваше, и Марс остави това желязо в Земята в парообразна форма. Ако не беше това събитие,

Земята щеше да трябва да остане такава, каквато беше, притежавайки само това, което вече беше там. Човекът щеше да се издигне до животинското царство, каквото беше тогава; щеше да диша топлина, но никога нямаше да придобие топла кръв, защото в кръвта има желязо. Всъщност, според окултната наука, Земята е задължена на Марс до такава степен, че първата половина от нейната еволюция се нарича Марс. Меркурий има същото значение за втората половина; Земята влезе във връзка с Меркурий и все още е тясно свързана с него. Следователно в окултната наука термините *Марс* и *Меркурий* се използват вместо *Земя* .
Този планетарен етап ще бъде последван в бъдеще от три други: Юпитер, Венера, Вулкан. Тези седем етапа на Земята, както са записани в окултната наука, са запазени в дните от седмицата, макар че на немски език са донякъде объркани:

Сатурн	Събота, Самеди	Самстаг
Слънце	Неделя	Зонтаг
Луна	Понеделник, Лунди	Монтаг
Марс	Марди, Тиу—вторник	Вторник
Меркурий	Сряда, сряда	Митвох
Юпитер	Джеуди, Тор, Донар - четвъртък	Донерстаг
Венера	Вендреди, Фрея - петък	Фрайтаг

Така имената на дните от седмицата отразяват окултното учение за преминаването на Земята през тези различни етапи: забележителна хроника, която прави възможно тези истини да се помнят отново и отново. В следващите няколко дни ще видим как теософията ни позволява да разберем за първи път това, което нашите ранни предци са изразявали съвсем просто с имена, и как най-обикновените ежедневни неща са свързани с най-дълбоките.

10. Прогресът на човечеството до атлантските времена

Когато Земята се появи отново от тъмнината на Пралая, тя не се появи сама; първоначално тя беше обединена със Слънцето и нашата днешна Луна. Слънцето, Луната и Земята образуваха едно огромно тяло. Това беше първият етап от развитието на нашата планета.

По това време Земята се е състояла от много, много рядка субстанция. Нямало е твърди минерали, нямало е вода, само този фин материал, който наричаме етер. Цялото тяло е било планета, съставена от фин етерен материал и заобиколена от атмосфера от дух, по същия начин, както нашата Земя е заобиколена от въздух. Тази духовна атмосфера е съдържала всичко, което днес съставлява човешката душа. Вашите души, които днес са слезли във вашите тела, по това време са били горе в тази духовна атмосфера. Земята е била огромна сфера от етер, много по-голяма от нашата Земя днес, и заобиколена от духовна субстанция, която е съдържала душите на човечеството. Долу, в разредената субстанция на етерния кълбо, е присъствало нещо доста по-плътно - милиони подобни на черупки форми. Това са били човешките зародиши от етапа на Сатурн, които сега се появяват като повторение на формите, развити на Сатурн в древни времена. Разбира се, не е имало възможност за физическо размножаване или увеличаване; в онези времена е преобладавало съвсем различно състояние. Цялата духовна атмосфера беше, подобно на сегашната ни атмосфера, горе-долу хомогенно цяло, с изключение на това, че духовни издънки, подобни на пипала, се простираха от нея надолу в етерния свят и обгръщаха подобните на черупки форми. Трябва да си представите духа, слизащ отгоре и обгръщащ всяко отделно тяло. Пипало работеше върху тяло и изграждаше човешка форма. Когато една форма беше завършена, пипалото се отдръпваше, разтягаше се в друга посока и отиваше да работи върху друго тяло. Получените форми по този начин бяха създадени директно от духовните светове. В началото имаше объркана, преплетена етерна субстанция, много по-плътна от хомогенната божествено-духовна субстанция, която разпростираше ръцете си, за да създаде формите от хаоса. Тази първа епоха на нашата Земя е добре описана в книгата Битие: „В началото Бог създаде небето и земята; земята беше безвидна и празна; и духът Божий се носеше по повърхността на водите.“ Етерът, какъвто беше тогава, се нарича „вода“ в окултната наука.

Тогава не бихте могли да видите Земята или подобните на черупки форми; те бяха ехтящи човешки форми и всяка една от тях, когато се появи, се изразяваше чрез специфичен тон. Формите не притежаваха индивидуалност, защото индивидуалността все още беше разтворена в духовната атмосфера. Седем вида форми можеха да бъдат разграничени по техните основни тонове. Тези седем групи съставляваха първата човешка Коренна раса.

След милиони години се случи велико космическо събитие: цялото огромно етерно тяло се сви и прие форма, подобна на бисквита, която запази за известно време. Накрая малка част, състояща се от Земята и Луната, се отдели от цялото. Важен етап в човешката еволюция е свързан с това събитие. Зародишните човешки форми бяха диференцирани и артикулирани; и поради оттеглянето на Слънцето, обектите вече за първи път можеха да бъдат осветени отвън. Цялото ни виждане зависи от факта, че слънчевите лъчи падат върху някакъв обект и се отразяват обратно. Когато Слънцето се отдръпна, сега съществуваха тела, върху които то можеше да свети, и това доведе до развитието на орган на зрение, защото светлината е наистина създателят на очите. Зародишните човешки форми, които дотогава се поддържаха от общата божествена атмосфера, сега можеха да виждат своята среда. Този период е описан в Битие с думите: „И Бог каза: Да бъде светлина! И стана светлина. И Бог видя светлината, че е добра; и Бог раздели светлината от тъмнината.“ Цялото земно тяло сега започна да се върти и по този начин имаше ден и нощ. Когато четем Библията в светлината на окултната наука, отново можем да я приемем буквално.

Голям брой от духовните Същества, които са обграждали Земята, са тръгнали със Слънцето. Те са образували духовното население на Слънцето и са упражнявали влиянието си върху Земята от Слънцето. Етерните човешки форми сега са били облечени с астрална обвивка. Обединеното тяло на Земята и Луната е било обгърнато от астрална атмосфера, която преди това е била разтворена в духовната атмосфера. Етерът, който преди е съществувал като основна субстанция, сега се е кондензирал в независими етерни тела, обграждащи отделните физически форми, които от своя страна са станали по-плътни. За разлика от етерното тяло обаче, астралното тяло все още не е имало самостоятелно съществуване: все още е имало обща астрална обвивка за всички същества. Това е бил Земният дух, който сега отново е разпъвал пипалата си и е обгръщал всеки отделен човешки прародител. И сега се е появила нова способност: всяка човешка форма е могла да произведе друга от собствената си субстанция - един вид размножаване без оплождане между две същества. Когато оплождането се е отдръпвало от една форма, то е потъвало в друга без прекъсване. Беше почти същото като когато част от предната част на облак се отдели и веднага бъде заменена от друга част отзад. Това беше не повече от метаморфоза; преобладаваше непрекъсната приемственост на съзнанието. Преживяването беше като просто преобличане. Цялата планета беше окъпана в прекрасна красота; тя се носеше в славни цветове в светлинния етер и постепенно се кондензираше.

Редом с предците на човечеството вече е съществувало растение и животно, предопределено да бъде спътник на човека. Растенията са били от по-нисши видове, които сега са станали дребни. Животните също не са придобили днешните си форми. Имало е блестящи растения и животни, които са се вихрили в етера.

Всички са били все още от един пол, с изключение на някои животни, които са започвали да развиват двуполови зачатъци. Все още не е имало истинско минерално царство. След това етерните форми постепенно са се уплътнявали все повече и повече, с нарастващо поглъщане на астралния елемент.
След изтичането на още около милион години, Земята и Луната придобиха много различен вид. Животните и растенията вече бяха като желе или белтък на яйце, подобно на някои от нашите медузи и морски растения. В тази по-кондензирана форма на материя се намираха предците на човечеството, с рудиментарни органи. Формите на животните и растенията се уплътняваха все повече от оплождащата астрална сила. След това настъпи важен етап, когато оплождащите Същества в астралната атмосфера проникнаха в природните форми на онова време, така че човекът и животните можеха да черпят директно от растителното царство веществата, необходими им за хранене и размножаване. Растенията отделяха вещество, подобно на днешното мляко; последен оцелял от тези растения, отделящи мляко, е глухарчето. Така че човешките същества от онова време се хранеха и оплождаха от природата около тях и бяха безкористни. Те бяха пълни вегетарианци, поглъщайки само това, което природата им предлагаше свободно, и живееха със сокове, подобни на мляко и мед. Това беше прекрасно състояние на съществуване в онези първобитни времена, трудноописуемо на нашия съвременен език.
След това се случи едно изключително важно събитие: Земята и Луната се разделиха. По-малкото тяло на Луната се отдели от Земята. Сега имаше три тела: Слънце, Луна и Земя. Това имаше дълготрайни последици за всички живи същества: Луната отнесе със себе си голяма част от силите, от които хората и животните се нуждаеха, за да се размножават. Всеки индивид сега имаше само половината от оплождащата сила, която притежаваше преди това, и резултатът беше постепенното появяване на два пола. Човекът сега трябваше да получи оплождащата сила от друго същество, подобно на него. Това беше лемурийската епоха, тази на третата коренна раса. През този период също материята започна да става по-твърда и по-солидна. Малко преди разделянето на Земята и Луната се образуваха по-плътни отлагания, а след разделянето в телата на хората и животните започнаха да се появяват хрущялни вещества, водещи до образуване на кости. Твърдостта на костите се разви в съответствие с втвърдяването на земната кора. Постепенно се появиха твърди минерални форми. Преди това всичко беше етерно, после въздушно, после водно; Различните същества плуваха сякаш във вода или летяха сякаш във въздух. Сега Земята разви солиден скелет от скали, успоредно с развитието на човешкия скелет. Образуването на кости и образуването на скали вървяха ръка за ръка. Човешката форма по това време беше нещо като риба-птица-животно. По-голямата част от Земята все още беше водна и температурата все още беше много висока. Този воден елемент съдържаше в разтвор много от това, което

по-късно стана твърдо - например днешните ни метали и други вещества. Човешките същества се движеха в него с плуващо, носещо се движение. Те бяха способни да понасят огромната топлина, която цареше на Земята; телата им все още бяха съставени от материал, който отговаряше на преобладаващите условия, и по този начин можеха да живеят.
Малки континенти, по които хората можеха да се скитат, бяха вкопани като острови във водата; но цялата Земя беше разтърсена от вулканична дейност, която непрекъснато разрушаваше части от Земята с огромна сила, така че елементарното разрушение и възстановяването продължаваха непрекъснато, ред след ред.
Човекът все още нямаше бели дробове; дишаше през тръбести хриле. Но той вече беше много сложен организъм; беше си развил гръбнак, първоначално хрущялен, а след това костен, и за да се движи, докато се носи по водата и плува, имаше плувен мехур, подобен на този на някои съвременни риби.
Скоро – но това означава след милиони години – Земята стана по-твърда. Водата се оттегли и отдели от твърдите части; въздухът разви своята собствена чистота и под влиянието на въздуха плувният мехур се превърна в бели дробове. Сега човекът се издигна от водния елемент – особено важно и значимо събитие. Хрилете се превърнаха в органи на слуха. С развитието на белите дробове човекът се научи да диша и тогава цялото човечество заживя в общ елемент, въздуха. Всяко човешко същество вдишваше своята порция въздух, оформяше я в свой собствен огън и я издишваше отново. В началото, следователно, човекът беше изпълнен с чист дух, по-късно с астрален елемент и накрая с въздух. Веднага щом достигна етапа, в който дишането на топлина се превърна в дишане на въздух, това, което Марс беше осигурил, се обърна с добра полза; човешката кръв се затопли. Настъпи моментът, в който нещо духовно, което преди това беше обграждало човека, влезе в него – и как? Чрез въздуха. Способността да диша означава придобиването на индивидуалния човешки дух. Егото влиза в него заедно с въздуха, който диша. Ако говорим за Его, общо за всички хора, то има и общо тяло, въздуха. Не без причина древните са наричали това универсално Его Атма - *Атмен* , дъхът. Те са знаели много добре, че го вдишват с дъха и го издишват отново. Ние живеем в едно общо Его, защото живеем във всепроникващия въздух. Разбира се, събитието, което описвам, не трябва да се приема твърде буквално. Потъването на индивидуалното Его в човека се нарича в теософската литература слизане на Манас или Манасапутра.[34]С всяко вдишване човекът бавно поемаше Манас, Будхи и Атма, горе-долу зародишно. Битие описва този момент и можем да го приемем буквално: „И Бог вдъхна в Адам диханието на живота; и Адам стана жива душа.“ Това е приемането на индивидуалния дух.
Човекът вече имал и топла кръв и по този начин бил способен да задържа топлината трайно в себе си. И с това е свързано нещо друго от голямо значение.

На Старата Луна е имало Същества, които са били на по-висок етап от еволюцията от човечеството по онова време: това са били боговете, които в християнската традиция се наричат Ангели и Архангели. Някога те са били на човешки етап, но с течение на времето са се издигнали по-високо, точно както и ние ще се издигнем по-високо, когато достигнем следващия планетарен етап. Въпреки че вече нямали физическо тяло, те все още били свързани със Земята. Те вече не били подчинени на човешките нужди, но се нуждаели от хора, които да управляват.
Когато Старата Луна завърши своята еволюция, някои от тези богове не бяха еволюирали напълно с нея; те трябваше да останат такива, каквито бяха. Те не бяха напреднали толкова, колкото би трябвало. Така имаше същества по средата между богове и хора - полубогове. Те станаха особено важни за Земята и за човечеството. Те не можеха да се издигнат напълно отвъд човешката сфера, но също така не можеха да се въплътят в човешки тела. Те можеха да се установят само в една част от човешката природа, за да използват тази част за по-нататъшно развитие на собствената си еволюция и едновременно с това да помогнат на човечеството. На Луната те бяха вдъхнали огън и в огъня, който беше станал постоянен в човека, в топлата човешка кръв - първоначалното седалище на страстите и желанията - те се заселиха и предадоха на човека част от огъня, който беше техен елемент на Луната. Това са войските на Луцифер, луциферическите същества: Библията ги нарича изкусители на човечеството. Те изкушаваха човека, доколкото живееха в кръвта му и му даваха независимост. Без тези луциферически същества всичко щеше да дойде при човека като дар от боговете. Човекът би бил мъдър, но не и независим; просветен, но не и свободен. Тъй като тези същества се закотвиха в кръвта му, човекът не само стана мъдър, но и можеше да бъде разпален с ентусиазъм за мъдрост и идеали.
В същото време обаче възникнала възможността за грешка: човекът вече можел да обърне гръб на най-висшето и да избира между доброто и злото. Лемурийската раса постепенно еволюирала с тази предразположеност, с тази присъща възможност за зло, и вследствие на това Земята трябвало да изтърпи големи катаклизми, конвулсии и земетресения. В крайна сметка Лемурия била унищожена чрез тези страстни импулси на човечеството.
Междувременно Земята претърпяла допълнителни промени и станала по-твърда. Възникнали други континенти, като най-важният сред тях била Атлантида, разположена между днешна Европа, Африка и Америка. Потомците на лемурийската раса се разпространили по този континент. В течение на милиони години те се променили значително и придобили форма, наподобяваща днешния човек. И все пак те били много различни от съвременния човек. Формата на главата и челото била съвсем различна; челото било много по-ниско, а храносмилателните органи били много по-мощни. Етерното тяло на атланта се простирало далеч отвъд и около главата му. В етерното тяло имало важна точка, която съответствала на

точка във физическата глава. В хода на атлантската еволюция двете точки се приближили, докато точката в етерното тяло потънала във физическото. В момента, в който тези две точки съвпаднали, човекът можел да започне да си казва „Аз“. Предната част на мозъка вече можела да се развие като инструмент за духа; започнало самосъзнанието. Всичко това се случило първо сред онези атланти, които живели в съседство със съвременна Ирландия.
Атлантите постепенно са еволюирали през седем подраси: рмоахали, тлаватли и първичните толтеки, туранци, семити, акадци и монголи. Именно сред първичните семити за първи път се е случило обединението на двете точки и е възникнало ясно самосъзнание. Двете следващи подраси, първичните акадци и монголи, наистина са отишли отвъд целта на атлантското човечество.
Докато двете точки не бяха обединени по този начин, душевните сили на атлантите бяха коренно различни от нашите. Атлантите имаха много по-подвижно тяло и, особено в ранните си времена, много мощна воля. Те можеха например да заместят загубен крайник; можеха да накарат растенията да растат и т.н. По този начин те упражняваха мощно влияние върху природата. Сетивните им органи бяха по-силно развити: те можеха да различават различни метали чрез допир, точно както ние можем да различаваме миризми. Те все още притежаваха и висока степен на ясновидство. Сънят им през нощта не беше като този на съвременния човек, който най-вече има само объркани сънища; това беше по-скоро по-слаб вид ясновидство. През нощта те бяха във връзка с боговете и преживяванията им оцеляха в митове и легенди. Те използваха силите на природата в своя служба; жилищата им бяха отчасти естествени структури и отчасти издълбани от скали. Те строиха дирижабли, които не се задвижваха от неорганични сили, като въглища, а чрез използването на органичната, кълняща сила на растенията.
Докато двете точки, които споменах, не бяха обединени, атлантите нямаха комбинативен интелект; например, не можеха да броят. Но за да компенсират това, те имаха особено добре развита памет. Логически комбинативен интелект и самосъзнание се появиха едва с петата подраса, първичните семити.
Атлантида загина при огромна водна катастрофа; целият континент постепенно беше наводнен и повечето хора мигрираха на изток към Европа и Азия. Една от основните групи премина през Ирландия и Европа към Азия; навсякъде останаха много хора. Водачът беше високопосветен, в когото мигрантите имаха пълно доверие; чрез своята мъдрост той избра най-добрите от тях, за да го придружат до отдалечена част на Азия, където ги засели в района, известен сега като пустинята Гоби. Там се разви малка колония в пълна изолация. Оттам колонизаторите се разшириха до всички населени земи и основаха цивилизациите на следващата коренна раса: индийската, персийската, египетско-халдейско-асирийската, гръко-латинската. И тогава възникна англосаксонско-германската цивилизация.
Ще видим утре как ще се развие това развитие.

11. Следатлантските културни епохи

Вчера ви разказах как великият Посветен избрал от първичните семити, живеещи в околностите на Ирландия, група хора, които повел на изток и се заселил там. Там Ману обучил избраните мъже да бъдат родоначалници на новите цивилизации. Той ги учил и им дал насоки за морален начин на живот, като всичко било изложено до най-малките подробности. Той ги научил как да разпределят времето си и как да организират работата си от сутрин до вечер. Но дори повече от своите предписания, той ги образовал чрез пряко влияние и чрез мислите си. Когато изпращал мислите си в колонията, неговите идеи и предписания действали чрез пряко внушение. Това бил видът влияние, от което се нуждаели мъжете от онова време за своето обучение и преобразяване.

Следващият епизод разкрива разликата между цялостния мироглед на атлантската раса и този на новата коренна раса; това се случва в средата на деветнадесети век. Европейските колонисти са убедили някои червенокожи индианци – в които виждаме потомци на атланти, които не са успели да напреднат и след това са станали ретроградни – да се откажат от земите си, при условие че им бъдат предоставени нови ловни полета. Но обещанието не е било спазено и индианският вожд не е могъл да разбере това. Затова той се обърнал към европейците по следния начин: „Вие, бледоликите, ни обещахте, че вашият вожд ще даде на нашите братя други земи на мястото на тези, които сте ни отнели. Краката ви сега са на нашата земя и вървите по гробовете на нашите братя. Белият човек не е спазил обещанието, което е дал на Кафявия човек. Вие, бледоликите, имате своите черни инструменти с всякакви малки магически знаци“ – той имаше предвид техните книги – „от които научавате волята на вашия Бог. Вашият Бог трябва да е лош, ако не учи хората си да спазват думата си. Богът на Кафявия човек не е такъв; Кафявият човек чува гръмотевици и вижда светкавици, и този език може да разбере; неговият Бог му говори на този език. Той чува шумоленето на листата и дърветата в горите, а в тях и неговият Бог му говори. Той чува как водата ромоли в потока и Кафявият човек може да разбере и тази реч. Той знае кога се задава буря. Навсякъде може да чуе своя Бог да говори и урокът, който неговият Бог му преподава, е много различен от това, което казват вашите магически черни знаци.“ на теб.“

Това наистина е много важна реч, защото съдържа един вид изповед на вярата. Атлантът не се е издигал до своя Бог чрез понятия и идеи. Той е разпознавал нещо свято в природата като ключова нота на Божественото; сякаш е вдишвал и издишвал своя Бог. Ако е искал да изрази това, което е чул по този начин, е го въплъщавал в звук, подобен на китайското ТАО. За атланта това е бил звукът, който е проникнал в цялата природа. Когато е докосвал листо или е виждал светкавица, той е осъзнавал, че част от Божеството е показана пред него; сякаш е докосвал дрехата на Божественото. Точно както ние осъществяваме контакт с някакъв

елемент в душата на човек, когато се ръкуваме с него, така и атлантът, когато е хванал някаква форма в природата, е чувствал, че докосва тялото на Божеството. Той е живял с религиозно чувство, съвсем различно от нашето. Атлантът също е бил ясновидец и по този начин е бил в пряка комуникация със света на духовете.
Но след това започнал да се развива типът мислене, свързан с логиката и математическите изчисления, и колкото повече се развивал, толкова повече ясновидството избледнявало. Хората започнали да се интересуват повече от това, което сетивата могат да възприемат външно, и така природата все повече се лишавала от божественост. Хората придобивали нов дар за сметка на стар. В съответствие с това, че постигали дара на точното сетивно наблюдение, те престават да разбират природата като тяло на Божеството. Постепенно те започнали да виждат пред себе си само тялото на света, а не неговата душа. Но в резултат на това у човека отново се зародил копнеж по Божественото. В сърцето му било написано: Зад природата трябва да има Бог. И той осъзнал, че трябва да търси Бог с духа си. Това всъщност е значението на думата „религия“: да се опиташ да възстановиш връзката с Божеството; *religere* означава да се съединиш отново. Сега има различни начини за намиране на Божеството. Индийците, които били първата подраса на арийската раса, поели по следния път. Някои вдъхновени от Бога пратеници на Ману, наречени свети Риши, станали учители на древноиндийската култура. Никаква поезия или традиция не ни разказва за това, то е известно само чрез устно предаваното в окултните школи. Стихотворения като Ведите и Бхагавад Гита, колкото и прекрасни да са, са с много по-късен произход. Древният индиец чувствал в сърцето си, че външната природа, каквато я виждал, е нереална и че зад нея се крие Божеството. Името, което той дал на това Божество, било Брахман, скритият Бог. По този начин целият външен свят за него бил илюзия, измама, Мая. Докато атлантът все още можел да различи Божеството във всяко листо, индиецът казвал: „Божеството вече не е видимо във външния свят. Трябва да потъна във вътрешното си същество и да Го търся в сърцето си; трябва да Го следвам към по-висше духовно състояние.“ Във всяко приближаване към Божеството все още имало подобен на сън елемент. Индиецът не можел да намери Божественост в природата; Именно в велики и могъщи мисловни картини, във видения и въображения светът на Брахман му се разкри. Йога беше името на обучението, което трябваше да премине, за да проникне през илюзията до духа и първичния източник на битието. Дълбоките Веди, Бхагавад Гита, тази възвишена песен за човешкото съвършенство, са само ехо от тази древна божествена мъдрост.
Това беше първият етап по пътя, по който човечеството се стремеше да се върне към Божеството; това е етап, който не можеше да постигне много по отношение на външната цивилизация. Индиецът се отвърна от всичко външно и търсеше висшия живот единствено в отричането от света, възкачване към Духа.

Втората подраса, тази на древните перси, е имала съвсем различна мисия, въпреки че нейната култура произлиза от ясната цел на Ману. Много преди времето на Заратустра, Персия е имала древна култура, от която е оцеляла само устна традиция. Хората вече са стигали до мисълта, че външната реалност е образ на Божественото, от който не трябва да се отвръщаме, а да го оформяме наново. Персиецът е искал да преобрази природата чрез труд; той е станал земеделец. Той е излязъл от тихото царство на отричащите се от света мисли и е научил от съпротивата, с която се е сблъсквал, че външният свят не е изцяло Мая. Наред със света на Духа той е открил реален свят, в който трябва да се работи. Убеждението постепенно е нараснало в него, че има два свята: светът на добрия Дух, в който човек може да се потопи, и светът, върху който трябва да се работи. И тогава той е казал: В света на Духа ще намеря идеите и понятията, чрез които мога да преобразя света на външната реалност, така че самият той да се превърне в образ на вечния Дух.
Така персиецът се видя поставен в борба между два свята; и впоследствие това все повече придоби формата на конфликт между две сили - Ормузд, представляващ света на добрия Дух, и Ариман, представляващ света, който трябва да бъде преобразен. Но той все още се намираше в недоумение в едно отношение: външният свят му се изправяше като нещо, което не можеше да разбере; не можеше да открие никакви закони в него. Той не успяваше да види, че духовното може да се намери в природата; той осъзнаваше само съпротивата на природата срещу неговото дело.
Третата подраса, състояща се от халдейско-асирийско-вавилонско-египетския народ, а по-късно и семитите, които се отделиха от тях, стигнала до разбирането на тези закони. Хората гледали нагоре към звездите и наблюдавали движенията им и влиянието им върху човешкия живот и съответно разработили наука, която им позволила да разберат тези движения и влияния. Те свързали Небесата със Земята. Можем да видим характера на тази трета подраса от един конкретен пример. Египтяните наблюдавали, че разливът на Нил, когато той залива околната страна, се случва по време на изгрева на определено съзвездие, това на Сириус; и те свързали изгрева на Нил с това съзвездие. Отново, те наблюдавали положението на Слънцето по време на пристигането и заминаването на определени птици; наблюдавали изгрева и залеза на звездите, връзката им една с друга и с човечеството и така постепенно изградили наука. Станало им ясно, че има велика мъдрост, управляваща всички природни процеси; че всичко се случва в съответствие с велики закони и те се опитвали да ги разберат. Древните халдейски жреци, преди всичко, са били пазители на дълбока мъдрост, но за тях тези закони на природата не са били просто абстрактни, нито пък звездите са били просто физически глобуси. Те са гледали на всяка планета като на одушевена от Същество, чието тяло е тя. Те са имали съвсем конкретна представа, че зад всяко съзвездие стои божествено Същество, което му

дава живот. Така египтяните и халдейците са разпознавали, че са духове, живеещи сред духове в свят от духове. Те са виждали материята като изпълнена с мъдрост. Така човечеството постепенно е извървяло пътя на познанието, за да разпознае мъдростта във външната природа и по този начин да преоткрие нещо, което древните атланти са познавали чрез естественото ясновидство.
Четвъртата подраса, носител на гръко-римската култура, вече не е била пряко повлияна от Ману, а е попаднала под влиянието на други култури. Тя е имала различна мисия – изкуството. Малко по малко човекът е открил начин да пренесе духа в природата. Гъркът е отишъл по-далеч от египтянина: вместо да вземе завършените форми на природата, той е взел все още неоформената субстанция на мрамора и е отпечатал върху нея своя собствен печат. Той е оформил свои собствени богове, Зевс и останалите. Третата подраса е търсила духа във външния свят, четвъртата е отпечатала самия дух върху света. Изкуството, очарованието на духа в материята, е била задача, запазена за гръко-римската раса.
Египтянинът е изучавал звездите в техните ходове и в съответствие с тях е регулирал политическите си институции за векове напред. Гъркът е черпил своите идеи за формата на човешкото общество от собствения си вътрешен живот. Римлянинът е отишъл още по-далеч: той е оформил целия социален живот на човешките същества в съответствие със своя ум.
Германците и англосаксонците – петата подраса, към която ние самите принадлежим – отиват много по-далеч в оформянето на външния свят. Те не само отпечатват върху материята нещо от себе си; те откриват божествено установени закони на природата и ги използват, за да променят света. Те откриват законите на гравитацията, на топлината, на парата и електричеството и с тяхна помощ трансформират целия видим свят. Мисията на тази пета подраса е да изучава не само законите, които дремят в човечеството, но и тези, които проникват в целия свят, и след това да ги отпечатва върху външния свят. Резултатът е, че човечеството е станало по-материално, всъщност материалистично. В тази епоха не би могъл да се появи Зевс, освен – парната машина!
Ще бъдем наследени от друга раса, която ще се върне по пътя към духа. Постижението на нашата раса представлява най-високата точка на човешката сила да трансформира физическия свят. Ние сме се спуснали най-дълбоко във физическия план и сме стигнали до крайни граници в завладяването му.
Това е била мисията на постатлантското човечество. Индиецът се е отвърнал от физическото. Персиецът го е виждал като субстанция, която се съпротивлява на усилията му. Халдейците, вавилонците и египтяните са разпознавали мъдростта в природата. Гърците и римляните са отишли по-далеч в завладяването на физическия план отвътре. Само нашата собствена култура е стигнала дотам, че да действа със законите на природата на физически план. Отсега нататък човечеството ще стане отново по-духовно.

В хода на човешката еволюция има велика и могъща цел. Всяка група народи има своя собствена задача. Съвременният човек не знае нищо за това, което третата и четвъртата подраса все още са имали в своите митове и легенди като спомени за първични времена и света на боговете; той има само физическия план. И чрез слизането си на физическия план той е загубил връзката си със света на боговете. За него съществува само физическият свят.
Теософите не са реакционери; те знаят, че ерата на материализма е била необходима. Точно както органите на зрението дегенерират при животните, когато отиват да живеят в тъмни пещери, докато други способности се развиват по-мощно, така виждаме същото да се случва и в света на духа и в света на сетивата; ако една способност се развие, друга трябва да избледнее. Дарът на ясновидството и силата на паметта трябваше да се оттеглят, за да може да се развие силата на физическото зрение. Когато хората се научиха как да завладеят света посредством откритите от тях природни закони, те трябваше да пожертват силата на пророчеството.
Колко различни са били по-ранните възгледи! Коперник,[35]например, освободил хората от погрешната идея, че Земята е неподвижна. Грешка е било, учеше той, да се вярва, че Слънцето се движи около Земята. Неговата доктрина е доразвита от Кеплер и Галилей. И все пак Коперник и Птолемей[36]и двамата бяха прави. Всичко зависи от гледната точка, от която гледате на Слънцето и Земята. Ако изучавате нашата слънчева система от астралния, а не от физическия план, системата на Птолемей е правилна – в центъра е Земята и ситуацията е такава, каквато са я описвали древните. Трябва само да си припомним, че на астралния план всичко изглежда обърнато. Птолемейската система е валидна за астралния план, Коперниковата – за физическия. В бъдещи времена ще преобладава още една, съвсем различна картина на света. Обикновено чуваме, че Коперник е учил само на две неща: че Земята се върти около собствената си ос и че Земята се движи около Слънцето. Рядко се забелязва, че той е учил и на трета форма на движение – че цялата слънчева система се движи напред по спирала. Засега този факт ще бъде оставен настрана, но в бъдеще човечеството ще се върне към него. Коперник е стоял на граница и старият възглед е бил силно присъстващ в него.
Няма абсолютна истина – всяка истина има своята специфична мисия в определен момент. Днес говорим за теософия, но знаем, че когато се преродим в бъдеще, ще чуем нещо съвсем различно и ще застанем в съвсем различна връзка един с друг. Нека хвърлим поглед назад към времето, когато може би дори тогава сме били събрани в някой регион на Северна Европа, където хората са се събирали около друидски жрец, който им е предавал истината под формата на митове и легенди. Ако не бяхме се вслушали в казаното от него тогава и ако не беше повлиял на душите ни, днес нямаше да можем да разберем истината, която теософията ни носи в различна форма. Когато се преродим, ще чуем истината, изречена в друга, по-висша форма. Истината еволюира, както и всичко останало в света. Тя е формата на

божествения Дух, но божественият Дух има много форми. Ако се пропием напълно с тази характеристика на истината, ще придобием съвсем различно отношение към нея. Ще кажем: Наистина ние живеем в истината, но тя може да приеме много форми. И тогава ще погледнем на съвременното човечество в съвсем различна светлина. Няма да кажем, че притежаваме абсолютна истина; ще кажем, че тези мъже, нашите братя, сега са на място, където и ние сме били в миналото. Наш дълг е да се впуснем в това, което казва друг човек; Трябва само да му изясним, че го ценим на онзи етап от истината, на който се намира сега. Всеки трябва да се учи сам и по този начин ще станем толерантни към всяка форма на истина. Стигаме до по-добро разбиране на нещата; не се борим срещу хората, а се стремим да живеем с тях. Съвременното човечество е култивирало индивидуална свобода. Изхождайки от този фундаментален възглед за истината, теософията ще развие вътрешна толерантност.

Любовта е по-висша от мнението. Ако хората се обичат, най-разнообразните мнения могат да бъдат помирени. Затова е дълбоко важно, че в теософията никоя религия не е атакувана и никоя религия не е специално обособена, а всички са разбирани и затова може да има братство, защото привържениците на най-разнообразните религии се разбират.

Това е една от най-важните задачи за човечеството днес и в бъдеще: хората да се научат да живеят заедно и да се разбират. Ако това човешко общуване не бъде постигнато, всички приказки за окултно развитие са празни.

12. Окултно развитие

От вчерашното си изучаване ще сте разбрали колко е важно да развиете чувство за другарство, което означава да преодолеете всякакво уважение към собственото си Его, ако искате да проникнете по-дълбоко в духовния живот. Например, всеки, който се стреми към окултно развитие, трябва, наред с други неща, да се избави от следната форма на егоизъм. Той не трябва да казва: „Каква е ползата да чувам за окултни неща от другите, когато не мога да ги видя сам?“ Това предполага липса на доверие. Той трябва да се довери на човек, който е достигнал определен етап на развитие. Хората работят заедно и ако някой е постигнал повече от другите, той не го е постигнал само за себе си, а за всички останали и те са призовани да го слушат. По този начин неговите собствени сили се усилват и неговите слушатели, чрез самия факт, че първо са му се доверили, постепенно ще станат способни да придобият знания за себе си. Не бива да искате да правите втора крачка преди първата.

Съществуват три пътя на окултно развитие: източният, християнско-гностическият и християнско-розенкройцерският, или просто розенкройцерският. Те се отличават преди всичко по степента, до която ученикът се отдава на своя учител. Какво тогава се случва с човек, който започва окултно развитие? Какви са необходимите предпоставки за това?

Нека първо разгледаме живота на обикновения човек в днешно време. От рано до късно той е зает с работата си и ежедневните си преживявания; използва интелекта и външните си сетива. Той живее и работи в това, което наричаме будно състояние. Но това е само *едно* състояние; между будността и съня има и друго. В това състояние той е осъзнат за картини, картини на сънища, преминаващи през душата му. Тези картини не са пряко свързани с външния свят и обикновената реалност. Можем да наречем това състояние на сън и е интересно да се проучи как протича то. Много хора предполагат, че сънищата са глупости, но това не е така. Дори и при хората днес сънищата имат значение, но не и това на преживяванията в будния живот. Когато сме будни, нашите ментални картини винаги съответстват на определени факти и преживявания; в сънищата ни те не съответстват. Например, може да сънуваш, че чуваш тропота на конски копита, а когато се събудиш, осъзнаваш, че си чувал тиктакането на часовника до леглото си. Сънищата са символични картини. Може да сънуваш сън, който разказва цяла история. Например, един студент може да сънува дуел и всички негови предварителни подробности, от молбата за пистолети до изстрела, който го събужда – и тогава осъзнава, че е съборил стола, който стоеше до леглото му. Или пък една селянка може да сънува, че е на път за църква; влиза; чува свещеника да изрича възвишени думи, докато ръцете му се движат; изведнъж ръцете му се превръщат в криле и тогава свещеникът започва да пее: тя се събужда и чува петелът да пее отвън!

От тези примери можете да видите, че в сънищата живеем в много различен вид време от това на нашето будно съзнание. Действителната причина за съня, който цитирах, е последното събитие във времето. Причината е, че такъв сън проблясва през душата за миг и има свое собствено вътрешно време. Трябва да си го представите по следния начин: когато се събудите и си спомните всички подробности, вие самите удължавате това вътрешно време, така че събитията изглеждат сякаш са се случили в този продължителен период. Това ще ви помогне да добиете представа как времето изглежда в астралния свят. По този начин едно малко преживяване създава дълъг драматичен ход на събитията. Сънят проблясва през душата за миг и в един проблясък поражда цяла поредица от картини. По този начин вие самите пренасяте времето в съня.
Вътрешните състояния също могат да бъдат представени символично в съня: например, може да имате главоболие и да сънуваш, че си в изба с много паяжини. Или биенето на сърцето ви или усещането за горещина може да бъде представено в съня от огнена печка. Някои хора, които притежават особена вътрешна чувствителност, може да имат различно преживяване: те могат да сънуват например, че са в нещастна ситуация. Тук сънят е пророчески - символ на някаква скрита болест, която ще се прояви след няколко дни. Много хора дори мечтаят за лекарство за такава болест. Накратко, начинът ни на възприятие в сънищата е доста различен от този в обикновения живот.
Третото състояние е това на сън без сънища, сън без съзнание, когато нищо не идва пред душата. Сега, ако започнете да осъзнавате висшите светове в резултат на вътрешното си развитие, първият признак, който ще забележите, е, че сънищата ви стават по-редовни и смислени. Преди всичко, ще придобиете знания чрез сънищата си, стига само да им обърнете внимателно внимание. По-късно може да забележите, че сънищата ви стават по-чести, докато не почувствате, че сте сънували цяла нощ. Отново може да забележите, че сънищата ви са свързани с неща, които изобщо не съществуват във външния свят и които не можете да изпитате физически. Ще откриете, че в сънищата си вече не виждате неща, които произхождат от външния свят, или символични състояния като тези, които описах по-горе, а, както току-що казах, ще преживявате картини на неща, които не съществуват в сетивния свят, и тогава ще забележите, че сънищата ви казват нещо важно. Например, може да сънуваш, че твой приятел е в опасност от пожар и може да го видиш как се приближава все повече и повече до опасността. На следващия ден може да научиш, че този приятел се е разболял през нощта. Всъщност не си го видял да се разболява; видял си символична картина на това. По този начин сънищата ти могат да бъдат повлияни от висши светове, така че да преживееш нещо, което не съществува във физическия свят; така впечатленията от висши светове преминават в сънищата. Това е много важен мост към по-висше окултно развитие.

Някой би могъл да каже, че всичко това е било само сън – как може да се вложи някакъв смисъл в това? Но това е погрешен подход. Вземете следния пример: казва се, че Едисон[37]веднъж сънувал как да направи електрическа крушка; той си спомнил съня и направил крушката според него. Да предположим, че някой тогава се е появил и е казал: „Лампата не е добра - беше само сън.“ Можете да видите, че важното не е самият факт на сънуването, а дали сънят има значение за живота. Доста често сънища от този вид остават незабелязани, защото не успяваме да ги забележим. Това е погрешно; точно на тези деликатни точки трябва да обърнем внимание; тогава ще постигнем напредък.

По-късно идва етап, в който природата на реалността се разкрива на ученика в съня и той може да провери съня чрез реалността. Когато е напреднал толкова далеч, че целият образен свят е пред него и на дневна светлина, а не само по време на сън, той е способен да анализира с интелекта си дали това, което вижда, е истина. Това означава, че е погрешно да се използват образите в сънищата като основа за мъдрост; ученикът трябва да изчака те да влязат в дневния му опит. Ако упражнява съзнателен контрол над тях, скоро се достига етап, в който ученикът не само вижда това, което е физически налично, но може наистина да възприеме астралния елемент в човека, неговата душа и неговата аура. След това той се научава да разбира какво означават формите и цветовете в астралното тяло – какви страсти например изразяват. Така той се научава постепенно да изписва, така да се каже, душевния свят. Но той винаги трябва да осъзнава, че всичко там е символично.

Тук може да се възрази, че ако виждате само символи, някое конкретно събитие може да бъде символизирано от всякакви образи и никога не бихте могли да бъдете сигурни, че даден образ има последователно значение. Но когато достигнете определен етап, един образ винаги представлява едно нещо, точно както в обикновения свят един обект винаги е представен от една и съща ментална концепция. Например, ще откриете, че дадена страст винаги е представена за всички от един и същ образ. Важното е да се научите как да четете образите правилно.

Сега можете да разберете защо свещените книги на всички религии са склонни да говорят почти изцяло чрез символични образи. Мъдростта, например, може да бъде описана като светлина: причината е, че за всеки, който е окултно развит, мъдростта на човека и другите същества винаги се явява като астрална светлина. Страстите се явяват като огън. Древните религиозни документи не разказват само за неща на физически план, но и за събития на по-висши планове; те дължат произхода си на ясновидци и се занимават с по-висши светове; следователно те трябва да ни говорят в картини. Всичко е разказано от Акашовите записи.[38]по същата причина е представено в снимки от този вид.

Следващото състояние, което изпитват учениците, се нарича „непрекъснатост на съзнанието“. Когато обикновеният човек е напълно откъснат от сетивния свят по

време на сън, той е в безсъзнание. Това вече не е така с ученик, достигнал току-що споменатия етап. Денем и нощем, без прекъсване, той живее в състояние на напълно ясно съзнание, дори когато физическото му тяло е в покой. След известно време навлизането на ученика в ново, но съвсем специфично състояние на съзнанието се характеризира с факта, че към образите се добавят звуци и думи. Образите му говорят на разбираем език. Те му казват какви са, без никаква възможност за заблуда. Това са звуците и речта на Девачан, Музиката на Сферите. Всичко изрича собственото си име и връзката си с други неща. Това идва в допълнение към астралното зрение и бележи навлизането на виждащия в Девачан.
След като човек достигне това деваканично състояние, лотосовите цветове, чакрите или колелата започват да се въртят на определени места в астралното тяло, завъртайки се като стрелките на часовник отляво надясно. Това са сетивните органи на астралното тяло, но техният начин на възприятие е активен. Окото, например, е в покой; то позволява на светлината да влезе и едва тогава я възприема. Лотосовите цветове, от друга страна, възприемат само когато са в движение и хващат обект. Вибрациите, причинени от въртящите се лотосови цветове, ги привеждат в контакт с астралната субстанция и така се осъществява възприятието на астралния план.
Кои са силите, които активират лотосовите цветове и откъде идват? Знаем, че по време на сън изтощените сили на физическото и етерното тяло се възстановяват от астралното тяло; чрез присъщата си редовност то може да компенсира нередностите във физическото и етерното тяло. Именно тези сили, обикновено използвани за преодоляване на умората, оживяват лотосовите цветове. Когато човек навлезе в окултно развитие, той всъщност изтегля определени сили от физическото и етерното си тяло. Ако тези сили бъдат изтеглени за постоянно от физическото тяло, човекът ще се разболее; ще се окаже напълно изтощен. Следователно, ако не иска да се нарани, както морално, така и физически, той трябва да намери нещо, което да замести тези сили.
Той трябва да си напомни общото правило: Ритъмът възстановява силата. Тук имате един важен окултен принцип. Повечето хора днес водят живот, лишен от всякакъв редовен ритъм, особено по отношение на мислите и поведението си. Всеки, който позволи на разсейването на външния свят да го завладее, не би могъл да избегне опасностите, на които физическото му тяло би било изложено в хода на окултното му развитие чрез оттеглянето на тези сили на обновление. Следователно той трябва да се стреми да въведе ритмичен елемент в живота си. Разбира се, той не може да организира дните си така, че всеки ден да минава точно като друг. Но той може поне да се занимава с определени дейности редовно и всъщност всеки, който иска да се развива по окултния път, ще трябва да прави това. Така например, той трябва да прави определени упражнения за медитация и концентрация в избрано време всяка сутрин. Той може също да внесе ритъм в живота си, ако вечер преглежда събитията от деня в обратен ред. Ако може да внесе допълнителни закономерности,

толкова по-добре: по този начин животът му ще протича в хармония със законите на света. Всичко в системата на природата е ритмично – движението на Слънцето, смяната на сезоните, на деня и нощта и т.н. Растенията също растат ритмично. Вярно е, че колкото по-високо се издигаме в царствата на природата, толкова по-малко ритъм откриваме, но дори при животните може да се наблюдава определен ритъм: например, животните се чифтосват в определени часове. Само човекът сега води неритмичен, хаотичен живот: природата го е изоставила.
Следователно, задачата на човека е съзнателно да внесе известен ритъм в този хаотичен живот и той разполага с определени средства, чрез които може да внесе тази хармония и ритъм във физическото и етерното си тяло. И двете тела постепенно ще развият такива ритми, че ще се коригират, когато астралното тяло се отдръпне. Ако бъдат принудени да нарушат правилния си ритъм през деня, те сами ще си възвърнат правилния вид движение, когато са в покой.
Наличните средства се състоят в следните упражнения, които трябва да се практикуват в допълнение към медитацията:
I. *Контрол на мислите* . Това означава да се предотвратява, поне за кратко време всеки ден, всякакви мисли да се носят през ума и да се внесе определено подредено спокойствие в хода на мисленето. Трябва да вземете определена идея, да я поставите в центъра на мисленето си и след това логически да подредите по-нататъшните си мисли по такъв начин, че всички те да са тясно свързани с първоначалната идея. Дори ако правите това само за минута, то може да бъде от голямо значение за ритъма на физическото и етерното тяло.
II. *Инициатива в действие* . Трябва да се принудите към някакво действие, колкото и тривиално да е то, което дължи произхода си на вашата собствена инициатива, на някаква задача, която сте си възложили. Повечето действия не произтичат от вашата собствена инициатива, а от семейните ви обстоятелства, образованието ви, призванието ви и т.н. Следователно трябва да отделите малко време за извършване на действия, които произтичат единствено от вас самите. Те не е нужно да са важни; съвсем незначителни действия изпълняват същата цел.
III. *Спокойствие* . Тук ученикът се учи да контролира емоциите си, така че в един момент да не е във възторг, а в следващия – потиснат.[39]Всеки, който отказва да направи това от страх да не загуби оригиналността си в действието или артистичната си чувствителност, никога не може да премине през окултно развитие. Спокойствието означава, че си господар на себе си както в най-интензивното удоволствие, така и в най-дълбоката скръб. Всъщност, ние ставаме истински възприемчиви към радостите и скърбите на света само когато не им се отдаваме егоистично. Най-великите творци дължат най-големите си постижения именно на това спокойствие, защото чрез него са отворили очите си за фини и вътрешно значими впечатления.

IV. *Свобода от предразсъдъци* . Тази четвърта характеристика е виждането на доброто във всичко и търсенето на положителния елемент във всички неща. С това е свързана една персийска легенда.[40]разказа за Христос Исус. Един ден Христос Исус видял мъртво куче, лежащо край пътя; той спрял да погледне животното, докато околните се обърнали с отвращение. Тогава Исус казал: „Какви красиви зъби има кучето!“ В този отвратителен труп той видял не грозното или злото, а красотата на белите зъби. Ако можете да придобиете това настроение, ще търсите навсякъде доброто и положителното и ще го намерите навсякъде. Това има мощен ефект върху физическото и етерното тяло.

V. *Вяра* . Следва вярата, която в окултния си смисъл предполага нещо доста различно от обичайното си значение. По време на окултното развитие никога не бива да позволявате преценката ви за бъдещето да бъде повлияна от миналото. При определени обстоятелства трябва да изключите всичко, което сте преживели досега, за да можете да посрещнете всяко ново преживяване с нова вяра. Окултистът трябва да прави това съвсем съзнателно. Например, ако някой дойде при вас и ви каже, че църковната камбанария е крива и под ъгъл от 45 градуса, повечето хора биха казали, че това е невъзможно. Окултистът винаги трябва да оставя път отворен за вяра. Той трябва да стигне дотам, че да има вяра във всичко, което се случва в света; в противен случай той препречва пътя към нови преживявания. Винаги трябва да сте отворени за нови преживявания; по този начин вашите физически и етерни тела ще бъдат доведени до състояние, което може да се сравни с доволното настроение на кокошка.

VI. *Вътрешно равновесие* . Това е естествен резултат от останалите пет качества. Ученикът трябва да има предвид шестте качества, да вземе живота си в ръце и да бъде готов да напредва бавно, в смисъла на поговорката за капки вода, които износват камък.

Ако някой придобие висши сили чрез някакви изкуствени средства, без да обърне внимание на всичко това, ще бъде в лошо положение. В обикновения живот днес духовното и физическото се смесват, подобно на синьо-жълта течност в чаша вода. Окултното развитие започва процес, подобен на работата на химик, който разделя двете течности. Душата и тялото се разделят по подобен начин и ползите от смесването се губят. Обикновеният човек, тъй като душата остава в тясна връзка с тялото, не е подложен на по-гротескните страсти. Но в резултат на разделянето, за което говорих, физическото тяло, с всичките му атрибути, може да бъде оставено на само себе си и това може да доведе до всякакви ексцесии. Така човек, който се е заел с окултно развитие, но не се е погрижил да култивира морални качества, може да прояви определени черти, които като обикновен човек отдавна е престанал да проявява. Той може внезапно да стане лъжец, отмъстителен, бърз на гняв; всякакви характеристики, които преди това са били смекчени, могат да се появят в

насилствена форма. Това може да се случи дори ако някой, който е пренебрегнал моралното развитие, се погълне прекомерно от ученията на теософията.
Видяхме, че човек първо трябва да премине през етапа на духовно зрение и едва след това да стигне до етапа на духовно слушане. Докато е все още на първия етап, той, разбира се, трябва да научи как образите са свързани с техните обекти. Той би се озовал потопен в бурното море на астралните преживявания, ако бъде оставен сам да се грижи за себе си. Поради тази причина той се нуждае от водач, който може да му каже от самото начало как тези неща са свързани и как да се ориентира в астралния свят. Оттук и необходимостта да намери Гуру.[41]на когото може стриктно да разчита. В тази връзка могат да се разграничат три различни пътя на развитие.
1. *Източният път* , наричан още Йога. Тук посветеният човек, живеещ на физически план, действа като Гуру на друг, който се доверява на своя Гуру изцяло и във всички детайли. Този метод ще протече най-добре, ако по време на окултното си развитие ученикът напълно елиминира собственото си аз и го предаде на своя Гуру, който дори трябва да го съветва за всяко действие, което може да предприеме. Това абсолютно отдаване на собственото аз подхожда на индийския характер; но няма място за него в европейската култура.
2. *Християнският път* . Тук, на мястото на отделните Гурута, има един велик Гуру, Самият Христос Исус, за всеки. Чувството за принадлежност към Христос Исус, за това да си едно с Него, може да замени отдадеността на индивидуалния Гуру. Но ученикът първо трябва да бъде воден към Христос от земен Гуру, така че в известен смисъл той все още да зависи от Гуру на физическия план.
3. *Розенкройцерският път* , който оставя ученика с възможно най-голяма независимост. Гуруто тук не е водач, а съветник; той дава насоки за необходимото вътрешно обучение. В същото време той се грижи успоредно с окултното обучение да има определено развитие на мисленето, без което не може да се осъществи никакво окултно обучение. Това е така, защото има нещо в мисленето, което не се отнася за нищо друго. Когато сме на физически план, ние възприемаме с физическите сетива само това, което може да се намери на този план. Астралните възприятия са валидни за астралния план; деваканският слух е валиден само в Девачан. По този начин всеки план има своя специфична форма на възприятие. Но една дейност – логическото мислене – преминава през всички светове. Логиката е една и съща и на трите плана. По този начин на физическия план можете да научите нещо, което е валидно и за по-висшите планове; и това е методът, следван от розенкройцерското обучение, когато на физическия план то обръща основно внимание на мисленето и за тази цел използва средствата, налични на физическия план. Проникновеното мислене може да се култивира чрез изучаване на теософски истини или чрез практикуване на умствени упражнения. Всеки, който желае допълнително обучение на интелекта, може да изучава книги като *„Истина и наука“* и *„Философия на свободата“* , които са написани умишлено по такъв начин,

че мисленето, обучено от тях, да може да се движи с увереност в най-висшите планове. Дори човек, който изучава тези книги и не знае нищо за теософията, може да се ориентира във висшите светове. Но, както казах, ученията на теософията действат по същия начин. Тук Гуруто е само приятел и съветник на ученика, защото, тренирайки разума си, ученикът ще обучава най-добрия Гуру за себе си. Но, разбира се, той все още ще се нуждае от Гуру, който да го съветва как да постигне напредък в свободата.

Сред европейците християнският път е най-подходящ за онези, чиито чувства са най-силно развити. Онези, които са се откъснали повече или по-малко от Църквата и разчитат по-скоро на науката, но са били водени от науката към съмнително настроение, ще се справят най-добре с розенкройцерския път.

Въпроси и отговори

Въпрос относно работата на Егото

Може да се работи върху астралното тяло, върху етерното тяло, върху физическото тяло. Всяко човешко същество работи върху своето астрално тяло; цялото морално образование е работа върху астралното тяло. Дори когато човек навлезе в процеса на Посвещение, в окултно обучение, той все още има много работа за вършене върху астралното си тяло. Посвещението води до по-силна работа върху етерното тяло чрез култивиране на естетическо удоволствие и на религия. Посветеният работи съзнателно върху своето етерно тяло.

Астралното съзнание е четириизмерно в определени връзки. За да се добие приблизителна представа за това, може да се каже следното. Всичко, което е мъртво, има тенденцията да остане в своите три измерения. Всичко живо се простира през цялото време отвъд третото измерение. Всичко, което расте, има, чрез движението си, четвъртото измерение в рамките на своите три измерения. Ако нещо се движи в кръг и ако кръгът, който описва, продължава да се увеличава по размер, накрая стигаме до права линия. Но правата линия няма да се върне в началната си точка, защото нашият свят е триизмерен. В астралното пространство линията се връща, защото астралното пространство е затворено от всички страни. Там е напълно невъзможно да се върви право напред завинаги. Физическото пространство е отворено към четвъртото измерение. Височината и ширината са две измерения; третото измерение води към четвъртото. В астралното пространство преобладава различна геометрия.

Защо теософите са все още толкова неадекватни?

Човек не бива да позволява личен елемент да се намесва в преценките му. Целта трябва да бъде обективна оценка на нещата.

Относно условията в Девачан

Болката и скръбта са външни в Девачан. Там не изпитвате собствените си болки. Болката е нещо, което гледате. Виждате я като гръм, като светкавица, като цвят. Това е благословия. Виждате картини на събития, причинени от други тук долу. Мирното състояние в Девачан зависи от живота на хората между раждането и смъртта. Хармонията тук, на Земята, носи мир в Девачан. Човек живее непрекъснато в трите свята. „Почивай в мир!“ не е съвсем правилно.

Има ли някаква стойност в четенето на литургии за мъртвите?

Добрите мисли са балсам за мъртвите. Не е егоистична любов, която трябва да им изпращаме, не скръб, защото вече не са тук с нас; това вреди на мъртвия човек и му тежи като олово. А любов, която трае, която не предявява претенции към мъртвия човек, като го иска обратно – тя го подхранва и увеличава щастието му.

Разкаяние?

Разкаянието няма стойност. Но човек трябва да поправи нанесената вреда; това скъсява периода Камалока.

За общуването с близки в Камалока

В Девачан това е по-ясно, по-определено, защото в Камалока съзнанието е помрачено от изплащането на дълговe, натрупани поради лична вина.

Лотосови цветове?

Лотосовите цветове са вътрешни движения, в човешкото същество.

Ако човек не е в хармония с родителите си, каква е причината за това?

Да не си в хармония с родителите си обикновено е нещо, определено от кармата.

Как изглежда астралното тяло?

Когато астралното тяло е заедно с физическото тяло, то е донякъде яйцевидно. След смъртта то е чудесно сияйно, подвижно образувание. В съответствие с

индивидуалните характеристики, то има различни цветове, сияйни цветове. Трите му блестящи точки първоначално са широко раздалечени, съединени, но отворени отдолу. Те са центрове на сила; те постепенно се сближават и след това приличат на малък триъгълник. 1. Сърце; 2. Черен дроб; 3. Мозък. Тези три точки работят заедно по време на ново въплъщение. В Девачан те са сияйни центрове на сила, които извират от трите точки. В астралния свят тези три точки образуват триъгълник; в Девачан те образуват шестолъчна фигура - два преплетени триъгълника. Те са камбани.

Беше зададен въпрос относно „ *перманентния атом* “, за който често се говореше в теософските кръгове по това време.

Атомите са спекулация. Затова избягваме да говорим за тях, защото те са само предположение. Човек не бива да мисли за неща, които не са факти; човешките същества трябва само да гледат и наблюдават.

Може ли човек да погледне в бъдещето?

Това е възможно, но окултистът се въздържа от това, защото почти винаги само на висш Посветен е подобаващо да знае бъдещето. Предвидението на Посветения не определя какво прави друг човек; последният ще действа в бъдеще изцяло по свободна воля.

За семейните връзки

Семействата със силна семейна традиция са подчинени на съвсем определен закон, чрез който се отработва семейната карма. Прародителят поддържа семейството, докато не може да изгради ново тяло за следващото си въплъщение. Непрекъснатостта и сплотеността на семейството зависят от кръвта.

Върху изкуството

Изкуството е разкриване на скрити закони на природата. Гьоте казва: „Красивото е проява на скрити закони на природата, които иначе биха останали завинаги скрити.“ Природата може да реализира намеренията си само до определен етап; човекът може да ги изрази, но художникът трябва да пропусне кръвта и живота.

За груповите души

В по-късен, много по-късен момент груповите души ще се впуснат в същите преживявания, през които човечеството преминава днес. В крайна сметка те ще изградят индивидуални тела за себе си. Те ще станат отделни индивиди, всеки с индивидуална душа. Животните никога няма да дадат начало на хора, но човешки същества – от вид, съвсем различен от нас, със сигурност ще се развият от груповите души. Човешките етапи – етапът на Сатурн, етапът на Слънцето, етапът на Луната, етапът на Земята и т.н. – могат да бъдат преминати по най-разнообразни начини.

Какво е отношението ти към молитвата „Отче наш“?

Първичната християнска молитва е: Господи, нека ме отмине тази чаша; обаче не моята воля, а Твоята да бъде. Човек не бива да се моли егоистично. Молитвата трябва да бъде издигане на човека в духовния свят, източник на сила и ободряване.

Относно брака

Бракът е дуалност. В днешния свят преобладава тенденцията всичко да се връща, съвсем погрешно, към сексуалното. В сферата на брака се проявява голяма антитеза: съпругът има женско етерно тяло, а съпругата - мъжко. Духът и душата в мъжа са по-женствени и обратно. Човешката душа се стреми към най-висшето. Следователно мъжът ще отъждестви най-висшето с женското, защото душата му е женска. Външната част, тялото, е само външен символ, само притча. „Всичко преходно е само притча.“ „Вечно-женственото ни тегли към висините.“

Върху его-тялото

Его-тялото се явява на ясновидеца като синя вдлъбнатина между очите, зад челото. Когато човек започне да работи върху нея, от тази точка излизат лъчи.

За природата на кометите

Комета е сбор от Кама, субстанция на желанията, без съответстващата духовна субстанция. Кометата стига само до астралното тяло. Видимостта на кометите произтича от силното триене, причинено от преминаването на астралното тяло през етерната субстанция.

Как възниква златото?

Първо имаме четирите етера:

Огън	Огнен етер
Въздух	Светъл етер
Вода	Химичен етер
Земя	Живот етер

Никакав живот не може да възникне без Животворящ етер, който изпълва телата. Всеки етер може да се охлади, така че да стане твърд. В по-ранни времена златото е текло в пукнатини; още по-рано е било газообразно; то е било Огнен етер, Светлинен етер. Лъчите, които идват до нас от Слънцето, преди са били етерна субстанция. Цялото злато някога е било Слънчев етер, Светлинен етер. Златото е уплътнен Слънчев етер, уплътнена слънчева светлина; среброто е уплътнена лунна светлина.

Кои същества обитават Луната?

Луната е обитавана от онези физически същества, които са останали на по-ранен етап от еволюцията: луциферически същества. На Старата Луна е имало същества, които са паднали толкова дълбоко в злото, че не са могли да участват в по-нататъшната еволюция. Те са се установили на Луната. Тези злонамерени същества са очевидни особено в намаляващата Луна; когато Луната нараства, те са по-малко вредни. Някои ужасни същества обитават Луната, но има и благоприятни същества, активно загрижени за растежа и раждането.

Върху книгата Откровение

Книгата със седемте печата в Откровението на Йоан е написана от самия човек. Неговата еволюция и инволюция са записани там. Първото писание в нея се отнася за седемте подраси. Всяка подраса пише и запечатва страница от нея. Когато се появи следващата подраса, страницата се разпечатва.

За разликата между кремация и погребение

Разликата съществува главно за етерното тяло. Кремацията правилно осигурява разтварянето на физическото тяло в космическото пространство. „Разлагане“ (Verwesen) означава завръщане към собственото същество (Wesen).

Върху живота на Исус

Животът на Исус е едновременно факт и символ. Доказателство за живота му може да бъде дадено само от Духовната наука. Няма да намерите никакви исторически доказателства, защото Христос не е бил познат като висш Посветен на писателите от онова време.

Върху вътрешното Слово

Вътрешното Слово се разкрива, след като човек вече е постигнал астрално зрение. Тогава той навлиза в състояние Девачан; тогава чува как световните тайни звучат в него; и тогава чува името, което принадлежи на всяко нещо. По-късно неговото собствено име ще бъде произнесено на Посветения и медитацията върху него е особено ефективна. Това е вътрешното Слово. По този начин Посветеният се пробужда и това вътрешно Слово е сигурен водач за неговото по-нататъшно развитие.

13. Ориенталско и християнско обучение

Вчера завършихме с очертаване на трите метода за окултно развитие: източния, християнския и розенкройцерския. Днес ще започнем с по-подробно разглеждане на детайлите, които отличават тези три пътя.

Но първо трябва да кажа, че никое окултно училище не вижда в своите учения и изисквания нещо като морален закон, валиден за цялото човечество. Изискванията се отнасят само за онези, които съзнателно избират да се посветят на определено окултно обучение. Можете например да бъдете много добър християнин и да изпълнявате всичко, което християнската религия предписва на миряните, без да преминавате през християнско окултно обучение. От само себе си се разбира, че можете да бъдете добър човек и да стигнете до форма на висш живот без никакво окултно обучение.

Както казах по-рано, източното обучение изисква стриктно подчинение на Гуруто.[42] Ще опиша накратко вида наставления, които дава един източен учител. Ще осъзнаете, че действителните наставления не могат да бъдат дадени публично; мога да посоча само етапите от пътя. Наставленията могат да бъдат разделени на осем части:

1. Яма	5. Пратяхара
2. Нияма	6. Дхарана
3. Асанум	7. Дхянам
4. Пранаяма	8. Самадхи

1. *Яма* включва всички въздържания, изисквани от всеки, който желае да се подложи на йога обучение: Не лъжи, не убивай, не кради, не води разпуснат живот, не желай нищо.

Заповедта „ *Не убивай* “ е много строга и се отнася за всички същества. Никое живо същество не може да бъде убито или дори наранено и колкото по-стриктно се спазва това правило, толкова по-нататък ще напредва ученикът. Дали това правило може да се спазва в нашата цивилизация е друг въпрос. Всяко убиване, дори на бълха, възпрепятства окултното развитие. Дали някой е длъжен да го направи – това е друг въпрос.

Ще разберете заповедта „ *Не лъжи* “, ако си спомните какво казах за астралния план, където да лъжеш е равносилно на убиване, а всяка лъжа е убийство. Следователно лъжата попада в същата категория като убийството.

Предписанието „ *Не кради* “ също трябва да се прилага най-стриктно. Един европеец може да твърди, че не краде. Но източният йогин не гледа на това толкова

просто. В регионите, където тези упражнения са били разпространени за първи път от великите учители на човечеството, условията са били много по-прости: кражбата е била лесна за дефиниране. Но един учител по йога не би се съгласил, че европейците не крадат. Например, ако неоправдано присвоя труда на друг човек или ако си набавя печалба, която може да е законно допустима, но която включва експлоатацията на друг човек - всичко това учителят по йога би нарекъл кражба. При нас социалните отношения са станали толкова сложни, че много хора нарушават тази заповед, без дори да осъзнават, че го правят. Да предположим, че имате пари и ги депозирате в банка. Не правите нищо с тях; не експлоатирате никого. Но да предположим, че сега банкерът започва да спекулира и експлоатира други хора с вашите пари. В окултния смисъл вие ще бъдете отговорни за това и събитията ще натоварят вашата карма. Можете да видите, че това предписание изисква дълбоко обмисляне, ако навлизате в пътя на окултното развитие.
Що се отнася до заповедта „ *Не водете разпуснат живот“* , вземете например човек с лични средства, чийто капитал е инвестиран без негово знание в дестилерия; той е също толкова виновен, колкото и производителят на силни напитки. Фактът, че той не е знаел нищо за това, не променя кармата му. Има само един начин да се придържате към правилния път с тези въздържания: стремете се да не се нуждаете от нищо. Дори да имате големи притежания, доколкото се стремите да нямате нужда, няма да навредите на никого.
Заповедта „ *Не желай нищо* “ е особено трудна за изпълнение. Тя означава, че ученикът трябва да се стреми да няма никакви нужди, никакво желание за нищо на света и да прави само това, което външният свят изисква от него. Той дори трябва да потисне всяко чувство на удоволствие от това да направи добро на някого; той трябва да бъде подтикнат да помогне не от такова чувство, а просто от гледката на страданието. И ако трябва да харчи пари, той не трябва да мисли за собствените си желания или мечти, а трябва да си каже: „Това ми е нужно, за да поддържам тялото си или да задоволя нуждите на духа си, както правят всички останали. Не го желая, а обмислям само как най-добре да живея живота си на света.“ В обучението по йога тази концепция за *Яма* , както казах, се приема най-стриктно; тя не може да бъде трансплантирана в Европа в сегашния си вид.
2. *Нияма* . Това означава спазване на религиозните обичаи. В Индия, където тези правила се прилагат главно, е решен проблем, който причинява много трудности в европейската цивилизация. За нас е много лесно да кажем, че сме преминали отвъд догмите; ние се придържаме само към вътрешната истина и не се нуждаем от външни форми. Колкото повече европеецът се е отдалечил от религиозните обреди, толкова по-възвишен се въобразява, че е. Индуистът заема обратното мнение; той се придържа здраво към обредите на своята религия и никой не може да ги докосва, но всеки е свободен да си състави собствено мнение за тях. Има свещени обреди, които са дошли от много древни времена и означават нещо много дълбоко.

Необразованият човек ще има много елементарни представи за тях; по-културният човек ще има различни и по-добри идеи, но никой няма да каже, че идеите на някой друг са погрешни. Мъдрите и необразованите спазват едни и същи обичаи. Няма догми, само обреди. Следователно тези дълбоко религиозни обичаи могат да се спазват от всички и в тях се събират мъдрите и простите. По този начин ритуалите са социално обединяващи. Никой не е ограничен в мненията си, като се придържа към строг ритуал.

Християнската религия е следвала обратния принцип. Не обичаи, а мнения са били наложени на хората и последицата е, че безформеността се е превърнала в правило в нашия социален живот. Така започва пълно пренебрегване на всички обреди, които биха могли да сближат човешките същества; всяка форма, която символично изразява висша истина, постепенно се отхвърля. Това е голяма загуба за човешкото развитие, особено за развитието в източния смисъл.

В днешна Европа има много хора, които мислят, че са се научили да се справят без догми, но именно свободомислещите и материалистите са най-големите фанатици на догмите. Догмата на материализма е много по-потискаща от всяка друга. Непогрешимостта на папата вече не е валидна за много хора, а вместо това имаме непогрешимостта на професора. Дори най-либерално настроените, каквото и да казват противното, са жертви на догмите на материализма. Помислете за догмите, които обременяват адвокати, лекари и т.н. Всеки университетски професор преподава своя собствена догма. Или помислете как хората страдат от догмата за непогрешимостта на общественото мнение, на вестниците! Източният учител по йога не изисква церемониите, които обединяват учените и неучените, да бъдат изоставени: тези свещени древни обреди са символи на най-висшата мъдрост. Никаква култура не е възможна без такива формални спазвания; да се вярва обратното е илюзия. Да предположим например, че е основана колония без форми или приети обичаи. Ясно е, че подобна колония, без църква, без религиозни служби или обреди, би могла да съществува доста добре известно време, защото нейните хора биха продължили да живеят в съответствие с правилата и конвенциите, които са донесли със себе си. Но веднага щом те бъдат загубени, колонията би се разпаднала, защото всяка култура трябва да въплъщава определен модел, който ще даде израз на вътрешния ѝ характер. Съвременната цивилизация трябва да възстанови формите, които е загубила; тя трябва да се научи отново как да дава външен израз на вътрешния си живот. В дългосрочен план социалният живот е обусловен от неговия модел, от неговите формални обичаи. Древните мъдреци са знаели това и затова са се придържали твърдо към религиозните практики.

3. *Асанам* означава приемане на определена телесна поза по време на медитация. Това е много по-важно за ориенталския човек, отколкото за европееца, защото европейското тяло вече не е толкова чувствително към потока на определени фини течения. Тялото на ориенталския човек дори днес е по-деликатно организирано; то

реагира лесно на теченията, които преминават от Изток на Запад, от Север на Юг, от Височините към Дълбините. Духовни течения текат през вселената и поради тази причина църквите се строят с определена ориентация. Поради тази причина и учителят по йога кара ученика си да приеме специална поза; ученикът трябва да държи ръцете и краката си в определена позиция, така че теченията да могат да текат през тялото му в правилната посока. Ако индусът не приведе тялото си в тази хармония, той рискува да загуби всички ползи от медитацията си.
4. *Пранаяма* е дишане, йога-дишане. Тя е съществена и подробна част от източното йога обучение. Християнското обучение почти не ѝ обръща внимание, но в розенкройцерското обучение тя е възвърнала известно значение.
Какво означава дишането в окултното развитие? Можете да намерите отговора в предписанията да не убиваме и да не нараняваме никое живо същество. Окултният учител казва: „Чрез дишането вие бавно, непрекъснато убивате обкръжението си.“ Какво означава това? Вдишваме въздуха, използваме го, за да снабдим кръвта си с кислород, а след това го издишваме отново. Какво включва това? Вдишваме въздуха с неговия кислород; свързваме кислорода с въглерод и издишваме въглероден диоксид, в който никой човек или животно не може да живее. Вдишваме кислород и издишваме въглероден диоксид, който е отрова; и това означава, че с всяко вдишване, което поемаме, ние причиняваме смърт на други същества в нашата среда. Малко по малко убиваме цялата си среда: вдишваме дъха на живота и издишваме въздух, който не можем да използваме повече. Окултният учител е загрижен да промени това. Ако в света имаше само хора и животни, целият кислород скоро щеше да бъде изразходван и всички живи същества щяха да умрат. Благодарение на растенията това не се случва, защото при растенията процесът на дишане е обратен на нашия. Те усвояват въглероден диоксид, отделят въглерода от кислорода и използват въглерода, за да изградят телата си. Те освобождават кислород и хората и животните го вдишват отново. Така растенията обновяват животворящия въздух; иначе целият живот отдавна би бил унищожен. Дължим живота си на растенията и по този начин растенията, животните и хората се допълват.
Но този процес ще се промени в бъдеще и тъй като всеки, който преминава през окултно обучение, трябва да започне да прави това, което другите ще постигнат в бъдеще, той трябва да се научи да не убива с дишането си. Това е *Пранаяма* , науката за дишането. Нашата съвременна материалистична епоха поставя здравето под знака на чистия въздух; но нашият съвременен начин за постигане на здраве чрез чист въздух е такъв, който завършва със смърт. Йогинът, от друга страна, ще се оттегли в пещера и доколкото е възможно, ще диша въздуха, който самият той е издишал - за разлика от европееца, който винаги иска да отваря прозорци. Йогинът е научил изкуството да замърсява въздуха възможно най-малко, защото се е научил как да го използва. Как го прави? Тайната винаги е била известна на европейските

окултни школи, където е била наричана намирането на Камъка на мъдреците, Философския камък.
В началото на осемнадесети и деветнадесети век изтекла много информация за окултното развитие. Камъкът на мъдреците често се споменавал в публикувани трудове, но може да се види, че авторът е разбирал малко от него, въпреки че всичко е идвало от правилните източници. През 1797 г. местен вестник в Тюрингия отпечатал статия за Камъка на мъдреците, която включвала, *наред с други неща* , следното: „Камъкът на мъдреците е нещо, което човек трябва само да разпознае, защото всеки човек го е виждал. Това е нещо, което всеки държи в ръката си през част от почти всеки ден, но без да знае, че това е Философският камък.“ Това е загадъчен начин да се посочи, че Философският камък може да се намери навсякъде. И все пак този странен израз е буквално верен.
Ето как се случва. Растението, докато изгражда тялото си, приема въглероден диоксид и го задържа за целите на изграждането на тялото си. Хората и животните ядат растенията, приемат въглерода и го отделят като въглероден диоксид, когато издишват. Така имаме въглероден цикъл. В бъдеще ще настъпи голяма промяна. Човекът ще се научи да разширява обхвата на вродените си сили и постепенно ще започне сам да прави това, което в момента оставя на растението. Точно както човекът е преминал през растителното и животинското царство в хода на своята еволюция, така и той в известен смисъл ще се върне по стъпките си. Той самият ще стане растение; ще приеме растителната природа в себе си и ще завърши целия растителен процес в себе си. Той ще задържи въглеродния диоксид и съзнателно ще изгради тялото си с него, както растението сега изгражда собственото си тяло несъзнателно. Той ще приготви необходимия кислород в собствените си органи, ще го свърже с въглерода, за да образува въглероден диоксид, и след това ще отложи въглерода отново в себе си. Така ще може да изгради телесната си структура. Ето една идея, която отваря голяма перспектива за бъдещето; и когато това се случи, човекът ще престане да бъде убиец с дъха си.
Сега знаем, че въглеродът и диамантът са едно и също вещество; диамантът е по-добре кристализирана и по-прозрачна форма на въглерода. Следователно не е нужно да мислим, че в бъдеще хората ще приличат на негри. Телата им ще се състоят от мек, прозрачен въглерод. На този етап човекът ще е открил Философския камък и ще превърне собственото си тяло в него.
Всеки, който преминава през окултно развитие, трябва да предвиди този процес, доколкото е възможно. Той трябва да лиши дъха си от способността да убива и да организира дишането си така, че издишаният въздух да е годен за употреба и да може да бъде дишан отново. Как да се постигне това? Трябва да внесете ритъм в дишането си. Учителят дава необходимите инструкции. Вдишване, задържане на дъха и издишване отново - това трябва да се прави ритмично, макар и само за кратък период. С всяко ритмично издишване въздухът се подобрява, бавно, но

сигурно. Тук важи старата поговорка - капки вода износват камъка. Химиците все още не могат да потвърдят това: инструментите им са твърде груби, за да открият по-финитe вещества, но окултистът знае, че дъхът, пропит с ритъм, е жизнерадостен и съдържа повече от нормалното количество кислород. Дъхът може да бъде пречистен и едновременно с това чрез медитация. Това също допринася, макар и съвсем малко, за връщането на растителната природа в човека, така че той да може да се превърне в същество, което не убива.

5. *Пратяхара* , обуздаването на сетивното възприятие. В днешно време в обикновения живот човек получава непрекъснат поток от сетивни впечатления и им позволява да действат върху него. Окултният учител казва на ученика: „Трябва да се концентрираш върху едно-единствено сетивно впечатление за определен брой минути и да преминеш към друго само по свой собствен свободен избор."

6. *Дхарана* . Когато ученикът е правил това известно време, той трябва да се научи да бъде глух и сляп за всички сетивни впечатления; трябва да се отвърне от тях и да се опита да задържи в мисълта си само понятията, които те оставят след себе си. Ако по този начин живее само в понятия, контролира мислите си и свързва едно понятие с друго по свой собствен свободен избор, той е достигнал състояние, известно като *Дхарана* .

7. *Дхянам* . Има понятия – често пренебрегвани от европейците – които не произлизат от сетивни впечатления. Ние трябва да ги формираме сами – например математически понятия. Във външния свят не съществува перфектен триъгълник; той може да бъде замислен само в мисълта, същото важи и за кръга. След това има цяла гама от понятия, които всеки, който се захваща с окултно обучение, трябва да изучава интензивно. Това са символични понятия, свързани с някои обекти – например хексаграмата или пентаграмата, символи, които окултизмът може да обясни. Ученикът трябва да държи ума си силно концентриран върху такива символични обекти, които не се намират във външния свят. Същото е и с друг вид понятия: например това на вида Лъв, което може да бъде схванато само в мисълта. И върху тях ученикът трябва да съсредоточи вниманието си. Накрая има морални идеи, като например следната от „ *Светлина по пътя"* : „Преди окото да може да види, то трябва да е неспособно да плаче."[43] Това също не може да се преживее външно, а само вътрешно. Тази медитация върху понятия, които нямат сетивно възприемаем еквивалент, се нарича *Дхянам* .

8. Накрая, *Самадхи* , най-трудното от всички. След като се концентрирате много дълго време върху идея, която няма сетивно възприемаем еквивалент, вие позволявате на ума си да почива в нея и душата ви да се изпълни с нея. След това пускате идеята, така че нищо да не остане в съзнанието ви. Но не бива да заспите, както би се случило нормално тогава; трябва да останете в съзнание. В това състояние тайните на висшите светове започват да се разкриват. Това състояние може да се опише по следния начин. Вие мислите, защото сте в съзнание, но нямате

мисли и в това мислене без мисли духовните сили са способни да излеят своето съдържание. Но докато вие самите изпълвате мисленето си, те не могат да влязат. Колкото по-дълго можете да задържите в съзнанието си тази дейност на мислене без мисли, толкова повече ще ви се разкрие свръхсетивният свят.
Това са осемте сфери, с които работи учителят по Източна йога.
Сега ще говорим за християнския път на окултно обучение, доколкото е възможно, и ще видим как той се различава от източния път. Този християнски път може да се следва със съветите на учител, който знае какво трябва да се направи и може да поправи грешките на всяка стъпка. Но в християнското обучение великият Гуру е самият Христос Исус. Следователно е важно да имаме твърда вяра в присъствието и живота на Земята на Христос. Без това чувството за единение с Него е невъзможно. Освен това трябва да признаем, че в Евангелието от Свети Йоан имаме документ, който произхожда от самия велик Гуру и сам по себе си може да бъде източник на наставления. Това Евангелие е нещо, което можем да преживеем в собственото си вътрешно същество, а не нещо, в което просто вярваме. Който го е усвоил по правилния начин, вече няма да е необходимо да доказва реалността на Христос Исус, защото ще Го е намерил.
В християнското обучение трябва да медитирате върху това Евангелие, а не просто да го четете и препрочитате. Евангелието започва така: „В началото бе Словото; и Словото беше у Бога; и Словото беше Бог...“ Правилно разбрани начални стихове на това Евангелие са изречения за медитация и трябва да бъдат вътрешно погълнати в състоянието на *Дхянам* , както е описано по-горе. Ако сутрин, преди други впечатления да са влезли в душата, живеете пет минути единствено в тези изречения, като всичко останало е изключено от мислите ви, и ако продължавате да правите това през годините с абсолютно търпение и постоянство, ще откриете, че тези думи не са само нещо, което трябва да се разбере; ще осъзнаете, че те имат окултна сила и наистина ще преживеете чрез тях трансформация на душата. В известен смисъл вие ставате ясновидци чрез тези думи, така че всичко в Евангелието на Свети Йоан може да се види с астрално зрение.
След това, под ръководството на учителя и след като отново медитира върху петте начални стиха, ученикът позволява на първата глава да преминава през ума му в продължение на седем дни. През следващата седмица, след като отново медитира върху петте начални стиха, той преминава към втората глава и така по същия начин до дванадесетата. Той скоро ще научи колко силно преживяване е това; как е въведен в събитията в Палестина, когато Христос Исус е живял там, както са записани в Акашовата хроника, и как всъщност може да преживее всичко това. И след това, когато стигне до тринадесета глава, той трябва да преживее отделните етапи на християнското посвещение.
Първият етап е Измиването на краката. Трябва да разберем значението на тази велика сцена. Христос Исус се навежда пред онези, които са по-нисши от него. Това

смирение към онези, които са по-нисши от нас и за чиято сметка сме успели да се издигнем, трябва да присъства навсякъде по света. Ако едно растение можеше да мисли, то би благодарило на минералите, че са му дали почвата, върху която може да води по-висша форма на живот, а животното би трябвало да се поклони пред растението и да каже: „На теб дължа възможността за собственото си съществуване.“ По същия начин човекът трябва да осъзнае какво дължи на цялата останала природа. Така и в нашето общество човек, заемащ по-висока позиция, трябва да се поклони пред онези, които стоят по-нисше, и да каже: „Ако не беше усърдието на онези, които работят за мен, не бих могъл да стоя там, където стоя.“ И така нататък през всички етапи на човешкото съществуване чак до самия Христос Иисус, който се покланя с кротост пред апостолите и казва: „Вие сте моята земя и пред вас изпълнявам думата: „Който иска да бъде пръв, нека бъде последен, а който иска да бъде Господ, нека бъде слуга на всички.“ Измиването на краката символизира тази готовност за служене, това преклонение в съвършено смирение. Това е чувство, което всеки, отдаден на окултно развитие, трябва да притежава. Ако ученикът се е проникнал с това смирение, той ще е преживял първия етап на християнското посвещение. Той ще разбере по два знака, външен и вътрешен, че е стигнал дотук. Външният знак е, че чувства сякаш краката му се обливат с вода. Вътрешният знак е астрално видение, което със сигурност ще се случи: той вижда себе си да мие краката на няколко души. Тази картина се появява в сънищата му като астрално видение и всеки ученик има същото видение. Когато го е преживял, той наистина ще е усвоил цялата тази глава.

Вторият етап е този на Бичуването. Когато ученикът достигне тази точка, докато чете за Бичуването и му позволява да действа върху него, той трябва да развие друго чувство. Той трябва да се научи да стои твърдо под тежките удари на живота, казвайки си: „Ще се изправя срещу каквито и болки и скърби да ме сполетят.“ Външният знак за това е, че ученикът усеща някаква пронизваща болка по цялото си тяло. Външният знак е, че в сън вижда как бива бичуван.

Третият етап е този на Увенчаването с тръни и за това той трябва да придобие още едно чувство: той се научава да стои твърдо, дори когато е презиран и осмиван заради всичко, което смята за най-свято. Външният признак за това е, че изпитва силно главоболие; вътрешният симптом е, че има астрално видение как е увенчан с тръни.

Четвъртият етап е този на Разпятието. Трябва да се развие ново и съвсем определено чувство. Ученикът трябва да престане да смята тялото си за най-важното нещо за него; тялото му трябва да стане безразлично към него като парче дърво. Тогава той започва да гледа съвсем обективно на тялото, което носи със себе си през живота; то се е превърнало за него в дървото на Кръста. Не е нужно да го презира, както не презира и всеки друг инструмент. Външният знак за достигане на този етап е, че по време на медитацията на ученика се появяват червени белези

(стигмати) на онези места по тялото му, които се наричат свещени рани. Те наистина се появяват по ръцете и краката, както и от дясната страна на тялото на нивото на сърцето. Вътрешният знак е, че ученикът има видение за себе си, висящ на Кръста. Петият етап е този на Мистична смърт. Сега ученикът преживява нищожността на земните неща и наистина умира за известно време за всички земни неща.
Само най-оскъдни описания могат да бъдат дадени за тези по-късни етапи на християнското посвещение. Ученикът преживява в астрално видение, че тъмнината царува навсякъде и че земният свят е изчезнал. Черен воал се разпростира над това, което предстои, и докато е в това състояние, ученикът опознава всичко, което съществува като зло и порочност в света. Това е Слизането в Ада. След това той преживява разкъсването на завесата и пред него се появява светът Девачан. Това е разкъсването на воала на Храма.
Шестият етап е този на Погребението. Точно както на четвъртия етап ученикът се е научил да гледа на собственото си тяло обективно, така сега той трябва да развие чувството, че всичко останало около него в света е също толкова част от това, което наистина му принадлежи, колкото е и неговото собствено тяло. Тогава тялото се простира далеч отвъд кожата си; ученикът вече не е отделно същество; той е обединен с цялата планета. Земята се е превърнала в негово тяло; той е погребан в Земята.
Седмият етап, този на Възкресението, не може да бъде описан с думи. Следователно окултизмът учи, че седмият етап може да бъде замислен само от човек, чиято душа е напълно освободена от мозъка, и само на такъв човек би могъл да бъде описан. Следователно не можем да направим нищо повече от това да го споменем тук. Християнският учител посочва пътя към това преживяване.
Когато човек е преживял този седми етап, християнството се е превърнало във вътрешно преживяване на душата. Той е изцяло съединен с Христос Исус; Христос Исус е в него.

14. Розенкройцерско обучение – Вътрешността на Земята – Земетресения и вулкани

Вчера описахме различните етапи, през които учениците на източните и християнските окултни школи са стигнали до висши знания. Днес ще се опитам да опиша по подобен начин етапите на розенкройцерското обучение.

Не бива да си въобразявате, че розенкройцерското обучение противоречи на другите две. То съществува от четиринадесети век и е трябвало да бъде въведено, защото човечеството тогава се е нуждаело от различна форма на обучение. Сред Посветените е било предвидено, че ще дойде време, когато поради постепенното нарастване на знанията хората ще бъдат объркани по въпросите на религиозната вяра. Затова е трябвало да се създаде форма на обучение за онези, които са чувствали в себе си разминаването между вярата и знанието. През Средновековието най-учените мъже са били и тези с най-голяма вяра и благочестие; и дълго време след това онези, които са постигнали напредък в научните знания, не са могли да си представят никакви противоречия между знанието и вярата. Обикновено ни се казва, че вярата е била разклатена от идеите на Коперник, но това е съвсем погрешно: в края на краищата Коперник е посветил книгата си на Папата! Едва в съвсем скорошни времена този конфликт постепенно се е развил. Учителите на Мъдростта са видели, че това е неизбежно да се случи и че ще трябва да се намери нов път за онези, чиято вяра е била разрушена. За хората, силно заети с наука, необходимият път към Посвещението е Розенкройцерският, защото Розенкройцерският метод показва, че най-висшето познание за светските неща е напълно съвместимо с най-висшето познание за духовните истини. Именно чрез Розенкройцерския път онези, които са били отклонени от християнската вяра от това, което те приемат за наука, могат да се научат да разбират истински християнството за първи път. Чрез този метод всеки може да стигне до по-дълбоко разбиране на истината на християнството. Истината е една, но до нея може да се стигне по различни пътища, точно както в подножието на планината има различни пътища, но всички те се срещат на върха.

Същността на розенкройцерското обучение може да се опише с две думи: истинско себепознание. Розенкройцерският ученик трябва да различава две неща, не само теоретично, но и практически, така че те да станат част от ежедневието му. Съществуват две форми на себепознание – по-нисшата форма, наричана от розенкройцерския ученик „самоедражение“, която трябва да служи за преодоляване на по-нисшия аз, и по-висшата форма на себепознание, която се ражда от самоотричане.

Каква е по-нисшата форма на самопознание? Тя се състои в разпознаването на нашето ежедневно „аз“, на това, което сме и на това, което носим в себе си: с други думи, изследване на собствения ни душевен живот. Но трябва да си изясним съвсем

ясно, че по този начин не можем да достигнем до висшето „аз“. Когато се вгледаме в себе си, виждаме само това, което сме, и това е точно това, от което трябва да израснем, за да преодолеем обикновеното „аз“. Но как да стане това? Повечето хора са убедени, че техните характеристики са най-добрите, а всеки, който не притежава тези характеристики, е неподходящ за тях. След като човек е надраснал тази идея, не само на теория, но и емоционално, той ще бъде на пътя към истинското самопознание. Можете да се откажете от навика да се самовъзхищавате чрез определен метод, който може да се практикува, когато имате пет минути за това. Трябва да започнете от принципа, че всички характеристики са едностранчиви; трябва да се научите да разпознавате в кои отношения вашите са едностранчиви и след това да се опитате да ги балансирате. Този принцип може да не е много важен на теория, но на практика е много ефективен. Ако сте трудолюбиви, трябва да се запитате дали вашата дейност не е приложена неправилно. Бързината също е едностранчива; тя трябва да бъде допълнена с внимателно обмисляне. Всяко качество има своята полярна противоположност; трябва да култивирате неговата противоположност и след това да се опитате да хармонизирате двете крайности. Например, бързайте бавно; бъдете бързи, но същевременно обмислени; обмислени, но не бавен. Тогава ученикът ще започне да расте отвъд себе си. Всичко това не е част от медитацията, а трябва да се придобие успоредно с нея.

Тази хармония може да се постигне чрез внимание към малките детайли. Ако имате склонност да не оставяте никого да довърши казаното, трябва да наблюдавате себе си и да решите, че в продължение на шест седмици ще мълчите, доколкото е възможно, когато някой друг говори. След това трябва да се привикнете да не говорите нито твърде силно, нито твърде тихо. Неща като това, за които обикновено не се мисли, допринасят съществено за вътрешното саморазвитие и колкото повече внимание обръщате на съвсем незначителни характеристики, толкова по-добре ще бъде. Ако се опитате не само да придобиете определени морални, интелектуални или емоционални качества, но и да се отървете от някакъв външен навик, това ще бъде особено ефективно. Не става въпрос толкова за изследване на вътрешното ви „аз“, колкото за стремеж да усъвършенствате качествата, които все още не сте развили напълно, и да допълните тези, които вече имате, като култивирате техните полярни еквиваленти. Самопознанието е едно от най-трудните неща за придобиване и именно тези, които мислят, че познават себе си най-добре, са най-склонни да бъдат заблудени: те мислят твърде много за себе си. Трябва да се откажете от навика да фокусирате вниманието си върху себе си и постоянно да използвате думата „аз“ – „мисля, вярвам, смятам това за правилно“. Преди всичко трябва да се отървете от идеята, че вашето мнение е по-ценно от това на другите хора. Да предположим например, че някой е много умен. Ако той демонстрира умността си в компанията на хора, които не са толкова умни, поведението му ще

бъде много неподходящо; той ще го прави само за да задоволи собствения си егоизъм. Той трябва да адаптира реакцията си към нуждите и възможностите на другите. Агитаторите са особено склонни да нарушават това правило.
В допълнение към всичко това, трябва да култивирате търпение, в окултния смисъл на думата. Повечето хора, които искат да постигнат нещо, не могат да чакат; те си въобразяват, че вече са годни да получат каквото и да било. Това търпение произтича от стриктно самообучение и също е свързано с по-нисшата форма на себепознание.
Висшето самопознание започва само когато можем да кажем, че нашето висше аз не е в нашето обикновено „аз“. То е в целия голям свят навън, в слънцето и луната, в камък или животно: навсякъде може да се намери същото същностно същество, което е и в нас. Ако човек каже: „Искам да култивирам висшето си аз и да се оттегля от света; не искам да знам нищо за нищо материално“, той напълно не разбира, че висшето аз е навсякъде навън и че неговото собствено висше аз е само малка част от Великото Аз отвън. Някои методи на така наречените „духовни“ лечители правят тази грешка, която може да бъде много сериозна. Те внушават на пациентите идеята, че материята няма реално съществуване и следователно не може да има болести. Тази представа се основава на фалшиво самопознание и, както казах, може да бъде много опасна. Този лечебен метод се нарича християнски, но всъщност е антихристиянски.
Християнството е възглед, който вижда във всичко откровение на Божественото. Всичко материално се превръща в илюзия, освен ако не го гледаме като израз на Божественото. Ако се отречем от външния свят, ние се отречем от Божественото; ако отхвърлим материалната сфера, в която Бог се е разкрил, ние отхвърляме Божественото. Важното е да не се вглеждаме в себе си, а да се стремим да познаем Великия Аз, който свети в нас. Низшият аз казва: „Стоейки тук, аз съм студен.“ Висшият Аз казва: „Аз също съм студен, защото като част от единия Аз живея в студа и правя себе си студен.“ Отново низшият аз казва: „Аз съм тук, в окото, което гледа слънцето.“ Висшият Аз казва: „Аз съм в слънцето и в слънчевите лъчи гледам в очите ви.“
Наистина, да излезеш от себе си означава да се отречеш от себе си. Следователно, розенкройцерското обучение има за цел да извлече нисшия аз от човека. В ранните дни на теософията най-голямата грешка е била допусната, когато на хората е било казано да откъснат поглед от външния свят и да се вгледат в себе си. Това е голяма илюзия, защото тогава откриваме само нисшия аз, четвъртия принцип, който си въобразява, че е божествен, но изобщо не е такъв. Трябва да излезем от себе си, ако искаме да познаем Божественото. „Познай себе си“ означава също „Преодолей себе си“.
Розенкройцерското обучение води своите ученици през следните етапи, които вървят ръка за ръка с шестте вече споменати упражнения:[44]контрол на мисълта;

инициативност в действието; спокойствие; липса на предразсъдъци или позитивност; вяра; и вътрешен баланс.
Самото обучение се състои от следното:
1. *Учене* . Без учене, съвременният европеец не може да опознае себе си. Той трябва да се опита, преди всичко, да възпроизведе в себе си мислите на цялото човечество. Той трябва да се научи да мисли в хармония със световния ред. Той трябва да си каже: „Ако другите са мислили това, това трябва да е възможна човешка мисъл; ще проверя дали човек може да живее с нея.“ Не е нужно да се кълне в това като в догма, но като го изучава, трябва да опознае какво е то. Ученикът трябва да учи за еволюцията на слънцето и планетите, на земята и човечеството. Мисли от този вид, дадени ни за изучаване, пречистват духа. Следвайки стриктно тези мисли, ние сами стигаме до формирането на строго логически мисли. Този вид учене, отново, пречиства мислите ни и така се учим да мислим със строга логика. Ако например четем трудна книга, най-важното е не да разберем цялото ѝ съдържание, а да влезем в линията на мислене на автора и да се научим да мислим заедно с него. Следователно ученикът не бива да намира никоя книга за твърде трудна; Ако го прави, това означава само, че е твърде лесносклонен да мисли. Най-добрите книги са тези, които трябва да четем отново и отново, книги, които не можем да разберем веднага, а трябва да изучаваме изречение по изречение. Няма значение толкова какво изучаваме, колкото как учим. Ако изучаваме великите истини, например планетарните закони, ние развиваме важна линия на мислене и това е, което наистина има значение. Ако кажем, че искаме повече морално учение и нищо за планетарните системи, ние показваме голям егоизъм. Истинската мъдрост поражда морален живот.
2. *Въображението* или въображаемото знание е второто нещо, което трябва да постигнем. Какво е то и как да го постигнем? Докато вървим през света, трябва да го наблюдаваме в светлината на поговорката на Гьоте: „Всичко преходно е само символ.“[45]Гьоте е бил розенкройцер и може да ни въведе в живота на душата. Всичко трябва да се превърне за нас в символ в много отношения. Да предположим например, че вървим покрай поляна с шафран: по форма и цвят тя е символ на траур. Друго цвете, повитица, е символ на безпомощност; друго цвете, с червените си пръски, е знак за веселие и т.н. Птица с ярки цветове може да бъде символ на кокетство. Символите могат всъщност да бъдат изразени в имената: плачеща върба, незабравка и т.н. Колкото повече размишляваме по този начин, така че външните неща да се превърнат в символични картини на морални качества, толкова по-лесно ще достигнем до Имагинативно Познание. Можем да видим подобни прилики у човешките същества. Например, можем да изучаваме темперамента на хората от тяхната походка – погледнете бавната, тежка стъпка на меланхолика, леката, пружинираща стъпка на сангвиничния тип.

След известно време, прекарано в тези упражнения, можем да преминем към упражнения на истинското въображение. Вземете например едно живо растение, разгледайте го внимателно, потопете се в него, след това извлечете вътрешното чувство на душата си и го поставете сякаш в растението, както е описано в книгата „ *Познание на висшите светове“* .[46]Всичко това стимулира въображението и по този начин ученикът придобива астрално зрение. След известно време той ще забележи малък пламък, излизащ от растението: това е астралният еквивалент на неговия растеж. Отново ученикът взема семе и визуализира цялото растение, такова каквото по-късно ще бъде в действителност. Това са упражнения на въображението; чрез тях човек започва да вижда нещата, заобиколени от техния астрален елемент.
3. Третият етап се нарича *изучаване на окултния сценарий* . Всъщност съществува такъв сценарий, чрез който човек може да проникне по-дълбоко в нещата. Един пример ще ви покаже по-точно какво имам предвид. С края на старата индийска цивилизация започва нова цивилизация. Символът за такъв еволюционен етап е вихърът. Тези вихри съществуват навсякъде по света. Те се срещат в мъглявините - например мъглявината Орион. Там също умира един стар свят и се ражда нов. Когато се е зараждала индийската цивилизация, Слънцето е било в знака Рак; по време на персийската цивилизация в Близнаци; по време на египетската цивилизация в Телец; по време на гръко-римската цивилизация в Овен. Тъй като астрономическият знак за Рак е ♋, това е бил знакът за възхода на индийската цивилизация.
Друг пример е буквата М. Всяка буква от азбуката може да се проследи до окултен произход. Така М е символ на мъдростта; тя произлиза от формата на горната устна. Тя е и знак за морските вълни; следователно мъдростта може да бъде символизирана от водата. Тези знаци показват звуци, които съответстват на реални неща, и в розенкройцерското обучение се култивират подобни изследвания.
4. В дишането се внася *ритмичен елемент* . Той играе по-маловажна роля, отколкото в източното обучение, но принадлежи към розенкройцерското обучение и розенкройцерът знае, че чрез медитация въздухът, който издишва, се пречиства.
5. Подчертава се *съответствието между Микрокосмоса и Макрокосмоса* . Това означава връзката между големия свят и малкия, или между човека и света извън него. Човекът се е появил на постепенни етапи и различните му членове са се формирали в хода на еволюцията. Сега е невъзможно определени органи да възникнат в същество, което например няма астрално тяло и следователно не биха могли да възникнат на Слънцето, дори в предварителна форма. Черният дроб е пример за това: той не може да съществува без етерното тяло, но всъщност е създаден от астралното тяло. По подобен начин никое същество не може да има топла кръв, освен ако тя се е появила за първи път във време, когато Егото е било поне в процес на подготовка.

Вярно е, че висшите животни са топлокръвни, но те са се отделили от човека, когато развитието на неговия Аз вече е било в ход. Следователно можем да кажем, че черният дроб е тясно свързан с астралното тяло, а топлата кръв - с Аза. Всъщност всеки един от човешките органи, дори най-малкият, има свое специфично отношение към един член от неговото същество. Ако ученикът съсредоточи вниманието си върху себе си обективно, сякаш върху нещо извън него - ако например се концентрира върху точката в корена на носа и свърже с нея определено изказване, дадено от неговия окултен учител, той ще бъде насочен към това, което съответства на тази точка, и ще я опознае. Ако се концентрира върху тази точка под определено ръководство, ще опознае природата на Аза. Друго, много по-късно упражнение е насочено към вътрешната част на окото; чрез него човек се учи да познава вътрешната природа на светлината и слънцето. Природата на астралното тяло може да се научи чрез концентриране върху черния дроб с помощта на определени специфични думи.
Това е истинско саморазвитие, когато ученикът бива изведен от себе си посредством всеки орган, върху който концентрира вниманието си. Този метод е станал особено важен в последно време, защото човечеството е дълбоко ангажирано с материята. По този начин човек прониква през материалното до неговата съзидателна причина.
6. Пребиваване или потапяне в Макрокосмоса. Това е същата форма на духовно съзерцание, която описахме като *Дхянам* . Ученикът се потапя в органа, който съзерцава – например вътрешната част на окото. След като се концентрира върху него за известно време, той изоставя менталния образ на външния орган и мисли само за това, към което го води окото – светлината. По този начин той стига до създателя на органа и така навън в Макрокосмоса. След това той усеща как тялото му става все по-голямо и по-голямо, докато стане голямо колкото Земята; всъщност дори по-голямо от Земята, докато всички неща са в него. И тогава той живее във всички неща.
7. Седмият етап съответства на Източното *Самадхи* . Той се нарича божествено блаженство, защото сега ученикът престава да мисли за тази последна концепция, но запазва силата да мисли. Съдържанието на мисълта му отпада, но дейността на мисълта остава. И така той се установява в божествено-духовния свят.
Тези етапи на розенкройцерското обучение са по-скоро насочени навътре и изискват фино култивиране на висшия живот на душата. Широко разпространената повърхностност на нашата материална епоха е мощна пречка за необходимото задълбочаване на целия вътрешен живот; тя трябва да бъде преодоляна. Тази форма на обучение е особено подходяща за европейците. Всеки, който е сериозен, може да я осъществи. Но поговорката на Гьоте: „Наистина е лесно, но дори лесното е трудно“...[47] важи тук.

Разгледахме различните методи на обучение и ще завърша тези лекции, като ви покажа нещо от връзката между човека и цялата Земя, за да видите как човекът е свързан с всичко, което се случва на Земята.
Описах еволюцията на човека и ви показах как той може да придобие свое истинско вътрешно същество. В хода на еволюцията цялото човечество ще постигне всичко, което индивидът може да постигне чрез окултно обучение. Но какво ще се случва със Земята, докато човечеството се развива по този начин? Има голяма разлика между Земята, видяна от окултиста, и Земята, позната на обикновения геолог или учен. Той я гледа просто като един вид голяма безжизнена топка, с вътрешност, не много различна от външната ѝ, с изключение на това, че най-много вътрешните вещества са течни. Но не е лесно да се разбере как такава безжизнена топка би могла да произведе всички различни видове същества върху нея.
Знаем, че на тази наша Земя се случват различни явления, които дълбоко засягат съдбата на много хора; но съвременната наука гледа на това като на чисто външна връзка. Така съдбата на стотици и хиляди може да бъде засегната от земетресение или вулкан. Дали човешката воля има някакво влияние върху това, или всичко е въпрос на случайност? Съществуват ли мъртви закони, които действат със сляпа ярост, или има някаква връзка между тези събития и волята на човека? Какво всъщност се случва, когато човек бъде убит от земетресение? Какво казва окултистът за вътрешността на Земята?
Окултната наука от всички епохи казва следното за вътрешността на Земята. Трябва да мислим за Земята като за състояща се от поредица от слоеве, които не са напълно отделени един от друг като люспите на лук, а постепенно преливат един в друг. 1. Най-горният слой, минералната маса, е свързан с вътрешността, както черупката на яйце е свързана с яйцето. Този най-горен слой се нарича Минерална Земя. 2. Под него има втори слой, наречен Течна Земя; той се състои от вещество, с което няма нищо сравнимо на Земята. То всъщност не е като никоя от флуидите, които познаваме, защото всички те имат минерално качество. Този слой има специфични характеристики: неговото вещество започва да проявява определени духовни качества, които се състоят във факта, че веднага щом влезе в контакт с нещо живо, то се стреми да изхвърли и унищожи този живот. Окултистът е способен да изследва този слой чрез чиста концентрация.
3. „Въздух-Земя“. Това е вещество, което анулира чувствата: например, ако се доведе в контакт с каквато и да е болка, тя се превръща в удоволствие и обратно. Първоначалната форма на чувството, така да се каже, угасва, подобно на това, както вторият слой угасва живота.
4. „Водната Земя“ или „Формата-Земя“. Тя произвежда в материалния свят ефектите, които се случват духовно в Девачан. Там имаме негативните образи на физическите неща. Във „Формата-Земя“ например кубче сол би било унищожено, но би възникнало неговото отрицание. Формата сякаш се променя в своята

противоположност; всичките ѝ качества преминават в обкръжението ѝ. Действителното пространство, заето от обекта, остава празно.
5. „Плодът-Земя“. Тази субстанция е пълна с буйна енергия. Всяка малка част от нея расте едновременно като гъба; тя става все по-голяма и по-голяма и се държи на място само от горните слоеве. Това е основният живот, който обслужва формите на слоевете над нея.
6. „Огънят-Земя“. Нейната субстанция е по същество чувство и воля. Тя е чувствителна към болка и би извикала, ако бъде стъпкана. Състои се, така да се каже, изцяло от страсти.
7. „Земното огледало“ или „Земният отражател“. Този слой получава името си от факта, че неговата субстанция, ако човек се концентрира върху нея, променя всички характеристики на Земята в техните противоположности. Ако виждащият пренебрегне всичко, което лежи над него, и погледне директно надолу в този слой и след това, например, постави нещо зелено пред себе си, зеленото изглежда като червено; всеки цвят се появява като негова допълваща противоположност. Възниква полярно отражение, обръщане на оригинала. Скръбта би била превърната от тази субстанция в радост.
8. „Разделящият“ слой. Ако с развита сила човек се концентрира върху него, се появява нещо много забележително. Например, растение, държано в средата на този слой, изглежда се умножава, както и всичко останало. Но съществено е, че този слой нарушава и моралните качества. Чрез силата, която излъчва към земната повърхност, той е отговорен за факта, че там съществуват раздори и дисхармония. За да преодолеят тази разрушителна сила, хората трябва да работят заедно в хармония. Именно затова този слой е бил положен в Земята – за да могат хората да развият хармония за себе си. Същността на всичко зло е подготвена и организирана там. Каращите се хора са така устроени, че този слой има особено влияние върху тях. Това е известно на всеки, който е писал с истинско познание за окултизма. Данте[48]В своята *„Божествена комедия“* нарича този слой Каинов слой. Именно тук е възникнал спорът между братята Каин и Авел. Същността на този слой е отговорна за появата на злото в света.
9. „Земното ядро“. Това е веществото, чрез чието влияние в света възниква черната магия. Силата на духовното зло идва от този източник.
Ще видите, че човекът е свързан с всички слоеве, защото те непрекъснато излъчват своите сили. Човечеството живее под влиянието на тези слоеве и трябва да преодолее техните сили. Когато човешките същества се научат да излъчват живот на Земята и са тренирали дишането си така, че то да насърчава живота, те ще преодолеят „Огън-Земя“. Когато духовно преодолеят болката чрез спокойствие, те преодоляват „Въздух-Земя“. Когато царува съгласие, „Разделящият“ слой е победен. Когато бялата магия триумфира, на Земята не остава зло. Човешката еволюция по този начин предполага трансформация на вътрешността на Земята. В началото

природата на земното тяло е била такава, че да държи под контрол последващите развития. В крайна сметка, когато човешките сили са трансформирали Земята, тя ще бъде одухотворена Земя. По този начин човекът предава собственото си същество на Земята.
Има случаи, когато самата субстанция на страстите на Огън-Земя започва да се бунтува. Възбудена от човешките страсти, тя прониква през Плода-Земя, проправя си път през каналите в горните слоеве и дори се влива нагоре и разтърсва силно твърдата Земя: резултатът е земетресение. Ако тази страст от Огън-Земя избута част от земната субстанция, изригва вулкан. Всичко това е тясно свързано с човека. В лемурийската епоха горният слой е бил все още много мек, а Огненият слой е бил близо до повърхността. Човешките страсти и „страстната субстанция“ на този слой са свързани; когато хората се отдават на злите страсти, те засилват страстите ѝ и това се е случило в края на лемурийската епоха. Чрез своите страсти лемурийците направили Огън-Земя бунтовна и по този начин довели целия лемурийски континент до унищожение. Никаква друга причина за това унищожение не можела да се намери освен в това, което самите те са извлекли от Земята. Днес слоевете са по-дебели и по-твърди, но все още съществува тази връзка между човешките страсти и слоя на страстите във вътрешността на Земята; и все още е натрупване на зли страсти и сили, което поражда земетресения и вулканични изригвания.
Как съдбата и волята на човека са свързани със събитията на Земята, може да се види от два примера, които са били окултно изследвани. Установено е, че хора, загинали при земетресение, се появяват в следващото си въплъщение като мъже с високи духовни качества и вяра. Те са напреднали достатъчно, за да бъдат убедени от този последен удар в преходността на земните неща. Ефектът от това в Девачан е, че те са научили урок за следващите си животи: материята е тленна, но духът преобладава. Не всички са осъзнали това, но много от тях сега живеят като хора, принадлежащи към някакво духовно-теософско движение.
В другия пример са изследвани раждания, случили се по време на чести земетресения. Установено е, че всички родени приблизително по време на земетресение, макар и не точно в неговия район, са били, изненадващо, хора с много материалистично мислене. Земетресенията не са били причината за това; по-скоро тези силно материалистични души, узрели за раждане, са си проправили път надолу във физическия свят посредством астралната си воля и са освободили силите на Огнено-Земния слой, които са започнали да разтърсват Земята по време на тяхното раждане.
Човекът преобразява едновременно обиталището си и себе си, а когато одухотворява себе си, той одухотворява и Земята. Един ден, на по-късен планетарен етап, той ще е облагородил Земята със собствената си творческа сила. Всеки момент, когато мислим и чувстваме, ние работим върху великата структура на Земята. Лидерите на човечеството имат прозрение за такива взаимоотношения и се

стремят да предадат на хората силите, които ще работят в истинската посока на еволюцията. Един от последните от тези импулси е Теософското движение. Неговата цел е да развие хармония и баланс в самите дълбини на човешката душа. Всеки, който поставя утвърждаването на собственото си мнение по-високо от любовта и мира, не е разбрал напълно идеята за теософията. Духът на любовта трябва да проникне дори в мненията, които човек поддържа. В хода на окултното развитие той неминуемо трябва да научи това, иначе няма да стигне по-нататък. Той трябва напълно да се откаже от собствените си мнения и трябва да желае да бъде единствено инструмент на обективната истина, която идва от духовния свят и тече през света като единствената велика Истина. Колкото повече човек се отрича от себе си и оставя настрана собствените си мнения, превръщайки се вместо това в канал за великата Истина, толкова повече проявява истинския дух на Теософията. Всичко това е изключително трудно днес. Но теософското учение само по себе си е средство за мир. Когато се обединим, за да можем да живеем в рамките на това учение, то поражда мир. Но ако внесем нещо отвън, ние внасяме раздор, а това би трябвало да е невъзможно.

Така че теософската концепция за света трябва да премине в чувство – в нещо, което бих нарекъл духовна атмосфера – в която живее теософията. Трябва да имате воля да разберете; тогава теософията ще се носи като обединяващ дух над нашите събирания и оттам ще разпространи влиянието си по света.

Въпроси и отговори

В по-ранни времена етерното тяло на човека е било все още извън физическото му тяло, както и, разбира се, неговото Аз-съзнание. Душата му е работила върху физическото тяло отвън. Конят днес има етерното си тяло все още отвън.

Как са възникнали имената на зодиакалните съзвездия?

Цялото животинско царство някога е било в човека; това означава, че той е бил на етап между човешкото царство и днешното животинско царство. За да може да се развива по-нататък, той е трябвало да отдели от себе си онези части, които не са могли да вървят с него. Той е отделил частите, които образуват днешното животинско царство. Следователно първоначално животните са били много по-малко рязко разграничени от човека, отколкото са сега. Те постепенно са деградирали. Отделянето на животинското царство не е станало внезапно, а бавно. Първо са се отделили рибите, след това влечугите и земноводните, след това птиците и бозайниците. И във всяка група отделянето е било отново постепенно: така например хищните зверове са се отделили по-рано от маймуните. Когато са се отделили лъвовете, съзвездието, в което тогава е стояло Слънцето, се е наричало Лъв, а когато е била отделена бичата природа, съответното съзвездие е било наречено Телец. Имената на четирите апокалиптични същества в Откровението на Йоан - Орел, Лъв, Телец, Човек - сочат в една и съща посока. Но имената на всички зодиакални съзвездия не са обяснени с това.

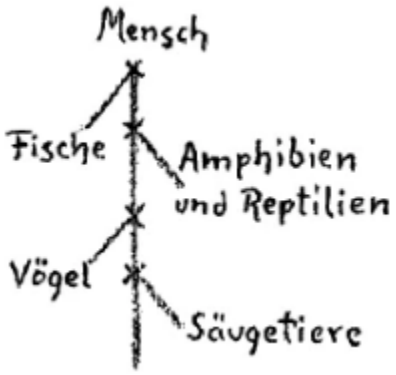

Луната в по-ранни времена – преди Земята да се отдели от нея – се е състояла от мека растителна субстанция, като жив торф или спаначена маса, пронизана от дървесна структура, която днес се е втвърдила в скала. В тази мека субстанция са живели лунните растения, истински растителни животни, по средата между растенията и животните на днешното време. След това Земята се е отделила, създавайки четирите царства на природата – минерали, растения, животни и хора. Някои от растителните животни не са успели да се трансформират напълно в съвременните растения. По този начин са възникнали гъбите.

„ Преди гласът да може да говори в присъствието на Учителите, той трябва да е загубил силата си да наранява.“ – От „ *Светлина по пътя* “ от Мейбъл Колинс.
Когато изпращаме любяща мисъл, тя създава чудесно красива мисъл-форма, като цвете, което нежно се отваря и след това обгръща човека, към когото се отнася мисълта. Всеки, който мисли мисъл, пълна с омраза, създава остра ъгловата форма, затворена на върха си, предназначена да наранява. Това, което тук е наречено „Учителите“, е божественият глас, който говори в нас. Той говори постоянно, но ние не винаги му позволяваме да се появи. Мисъл-формата на любовта е отворена; следователно гласът на Учителите може да звучи през нея. Но затворената мисъл-форма на омразата не оставя на божествената мисъл-форма изход, така че тя трябва да остане нечута.

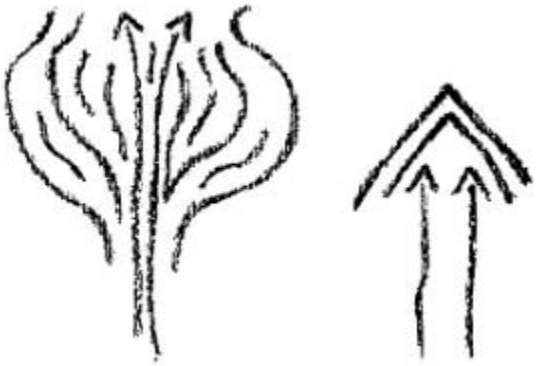

В астрала лъжата е убийство

Да предположим, че си помисля следната мисъл: Срещнах мъж. Това ще породи съвсем определена мисъл-форма. Сега на някой друг го казвам отново: Срещнах мъж. Същата мисъл-форма се поражда отново. Двете мисъл-форми се срещат и се подсилват взаимно. Но ако излъжа и кажа: Не съм срещнал мъж - това поражда мисъл-форма, противоположна на първата. Резултатът е експлозия в астралното тяло на лъжеца.

Как човек може да защити астралното си тяло от лоши влияния?

Най-добрият начин е да бъдете сигурни и истински в себе си. Като специална защита можете да създадете чрез насилствена концентрация на волята астрална обвивка, синя, яйцевидна мъгла. Трябва да си кажете твърдо и категорично: „Нека всичките ми добри качества ме обгърнат като ризница!“

Защо първите християни са имали Рибата за свой символ, освен Агнето?

При рибите, особено при Амфиокс, гръбначният мозък започва да се оформя. Човекът някога е бил на етап, когато е имал рибната природа все още в себе си; той е бил изцяло душевно същество и е работил върху тялото си отвън. След това той отделя рибите от себе си. По-късно мозъкът се оформя от гръбначния мозък. [Гьоте вече е знаел това. Д-р Щайнер намира съответната скица с молив, нарисувана в тетрадка, докато е работил в архивите на Гьоте във Ваймар.] По този начин човекът става Аз. Но Азът е облагороден от християнството и затова Рибата е символ за ранните християни. Историята на Йона показва същото. Йона - човекът - първоначално е извън рибите: това означава душата, работеща върху тялото отвън. След това той става Аз и влиза в рибата - физическото тяло. Чрез Посвещението физическото тяло отново е оставено настрана.

Могат ли физическите обекти да бъдат видени след смъртта?
След смъртта не виждаме нищо физическо, освен съответните астрални образи, астрални и деваканични еквиваленти. Минералното царство отсъства; то се появява като празно пространство, подобно на фотографски негатив. В Девакан човек може да види часовник, защото в него е вложен човешки замисъл. Всички човешки артефакти могат да се видят там.

	Атма	трансформирано физическо тяло
	Будхи	трансформирано етерно тяло
	Манас	
Кама Манас	Его	
Кама	Астрално тяло	
Прана	Етерно тяло	
	Физическо тяло	

Универсалният поток на живота се нарича Прана. Тя тече като вода; но ако ѝ се придаде форма чрез изливане във физическото тяло, подобно на това как водата се излива в кана, тогава се говори за етерно тяло. Общата астрална субстанция, веществото на желанията, се нарича Кама. Ако ѝ се придаде форма на тяло, се говори за астрално тяло. Егото е центърът на човека. Кама играе ролята му, както и Манас. По този начин Егото се състои от смесица от Кама и Манас. Кама трябва да бъде напълно трансформирана и облагородена, за да може Манас да се развие от нея. Ако етерното тяло е облагородено, се появява Будхи; а Атма възниква от облагородяването на физическото тяло.

		Менталният план
Арупа	VII	Причинно-следствено тяло
	VI	Причинно-следствено тяло
	B	Причинно-следствено тяло

		Хроника на Акаша
Рупа	IV	Етерна сфера
	III	Въздушна сфера
	II	Океанска сфера, като кръвта в човешкото тяло
	Аз	Континентално царство

Континенталната сфера обхваща всичко физическо; океанската сфера - всичко живо; въздушната сфера - целия спектър от чувства; а етерната сфера - всички мисли. На границата на етерната сфера се намира Акашовата хроника. Тя съдържа всичко, което някога е било обмисляно. От другата страна на Акашовата хроника се намира всичко, което все още не е станало мисъл. Всички нови мисли, всички открития и т.н. идват от региона Арупа. Всеки, който е развил Кама Манас, след смъртта стига до етерната сфера, до мисли, които съществуват независимо. Егото оформя астралното тяло, така че Манас се развива от него. Целият Манас, който все още не е привлечен в астралното, е Арупа.

Отричане и утвърждаване на живота

Шопенхауер казва, че светът е построен от ирационална воля. Следователно разумът трябва да разруши ирационалната воля, така че светът да се разруши. Шелинг, Хегел и Фихте представляват различна гледна точка, която може да се изрази с думите: „От Бога – към Бога!“ Нека разгледаме отричането и утвърждаването на живота чрез притча. Показвам на някого парче намагнетизирано желязо и му казвам, че в желязото се крие невидима сила, наречена магнетизъм. Той отговаря: Не искам да знам нищо за тази сила; аз утвърждавам желязото. Почти същото е, ако някой, гледайки само нещата на света, каже, че утвърждава света. Разбира се, той утвърждава света, но отрича невидимите сили в него. Животът се утвърждава истински само от някой, който търси духовни реалности. Всеки друг отрича половината от живота. Много теософи казват: Не се занимавам със света; загрижен съм само за развитието на висшето си аз. Всъщност те търсят само нисшия човек. Висшият човек е навсякъде отвън. Ако усещам целия свят в себе си, тогава съм намерил висшето си аз. Моето Аз е извън мен. Познанието за света е себепознание!

Как работи внушението?

Внушението действа върху Егото. Висшите тела се извличат от физическото тяло и след това Его-тялото, без физическия мозък, несъзнателно следва хипнотизатора. Физическият мозък, контролерът на действията, е отделен. С Посветения е различно. Той запазва съзнателен контрол без помощта на физическия мозък и затова не може да бъде хипнотизиран.

„Пистис София“

Тази книга, написана на коптски език, съдържа голяма част от беседите на Христос при посвещението на Неговите ученици и много вътрешни обяснения на притчи. Тринадесета глава е особено важна. *ἱμαρμένη* (Хаймармене) е Девахан. Целият свръхсетивен свят е разделен на дванадесет еона. Това са седемте подразделения на астралния план и петте най-ниски подразделения на Девахан. Аберираните духове могат да бъдат пречистени отвън Девахан. Носещият светлината пречистител преди Христос е бил Мелхиседек. Той се има предвид, когато четем за светлина, идваща от *ἐπίσκοπος* (епископос).
Под *ἄρχοντες* (Архонт) трябва да се разбират силите на злото.
Конфликтите и споровете не са царство на теософията. Не бива да губим време безполезно в спорове, а трябва да говорим само с онези, които имат сърцето и ума си за теософията.
Защо Христос казва: „Аз съм Пътят, Истината и Животът“, когато предишни велики основатели на религията вече са посочили Пътя?
Първо трябва да се пренесем в минали начини на говорене. В миналото духовното съдържание на речта се е възприемало едновременно с чуването на думите. След това можем да размислим върху следното: Христос е бил въплъщение на Второто Лице на Божеството. Никой предишен основател на религия не е въплъщавал в себе си пълнотата на Логоса. Но божественият елемент, който Неговите предшественици са въплъщавали, е бил част от Логоса, а следователно и от Самия Христос. Следователно Христос обхваща всичко, което е било преди Него, в думите: „Аз съм Пътят, Истината и Животът“. Тогава човек може да приеме тези думи буквално, в още един смисъл. Предишните основатели на религиите са показвали Пътя и са проповядвали Истината, но не са живели Тайната на Божеството пред очите на хората. Затова те са могли да кажат: „Аз съм Пътят и Истината“. Само Христос е могъл да каже: „Аз съм Пътят, Истината и Животът“. Сега Илия означава „Път“, а Моисей – „Истината“. При Преображението Илия и Моисей се явяват с Христос. Затова Преображението казва: Аз съм Пътят, Истината и Животът. Преминаването на Буда в Нирвана, неговата смърт, е същото като Преображението на Христос. В момента, в който Буда приключва делото си, започва истинското дело на Христос, Неговият *живот* .